

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури

І. В. ІВАНІЙ

МОНІТОРИНГ ТА САМООЦІНКА ЯКОСТІ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Навчально-методичний посібник

Суми 2017

І. В. ІВАНІЙ

**МОНІТОРИНГ ТА САМООЦІНКА ЯКОСТІ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Навчально-методичний посібник

з циклу дисциплін професійно-орієнтованої та практичної підготовки студентів спеціальностей 014 «фізичне виховання», 017 «фізична культура та спорт», галузі знань 01 «Освіта»

Суми 2017

УДК 37.018.2:796.011

ББК 74.200.544я723

I-18

Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового Інституту фізичної культури
Сумського державного педагогічного університету
ім. А. С. Макаренка
Протокол № 5 від 27 листопада 2017 р.

Рецензенти:

Пилипей Л. П., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Сумського державного університету;

Михеснко О. І., доктор педагогічних наук, професор кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Козерук Ю. В., докторант, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання та хореографії Чергінівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка.

Іваній І. В.

I-18 Моніторинг та самооцінка якості професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей: навчально-методичний посібник / І. В. Іваній. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 134 с.

Розкрито сутність системи моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей у вищому навчальному закладі. Представлено об'єкти моніторингу та самооцінки професійно-педагогічної підготовки: виявлення особливостей професійної придатності студентів до професійно-педагогічної діяльності; діагностика професійно-педагогічної культури студентів, її структурних і функціональних складових. Наведено методи діагностики рівнів сформованості професійної придатності та професійно-педагогічної культури студентів та методи статистичної обробки результатів моніторингу й самооцінки.

Рекомендовано для студентів, аспірантів, викладачів вищої школи, фахівців з фізкультурно-спортивної роботи.

УДК 37.018.2:796.011

ББК 74.200.544я723

© Іваній І. В., 2017

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ТА САМООЦІНКИ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	8
1.1. Поняття «моніторинг», «самооцінка» якості результатів підготовки студентів у вищому навчальному закладі	8
1.2. Система моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів	10
РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИ МОНІТОРИНГУ ТА САМООЦІНКИ ЯКОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	17
2.1. Виявлення особливостей професійної придатності студентів до професійно-педагогічної діяльності	17
2.2. Діагностика формування професійно-педагогічної культури студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей	19
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	26
3.1. Анкети, питальники, тести	26
3.2. Методи статистичної обробки результатів моніторингу	123
3.3. Методи визначення ефективності реалізації системи моніторингу та самооцінки результатів професійно-педагогічної підготовки студентів	126
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	129

ПЕРЕДМОВА

У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) у розділі V «Забезпечення якості вищої освіти» передбачається створення системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості). У зв'язку з цим, для вищих навчальних закладів постає питання про побудову та реалізацію системи внутрішнього забезпечення якості освіти, що неможливо без ефективної моніторингу якості підготовки студентів, процедур самооцінки навчально-пізнавальної діяльності студентів та педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників. Це змушує науковців та практиків до пошуку, розробки дієвих інструментаріїв, спрямованих на забезпечення якості результатів підготовки студентів, відстеження динаміки цих результатів, їх висвітлення для всіх зацікавлених осіб, здійснення самоаналізу та самооцінки для подальшого покращення професійної підготовки майбутніх фахівців.

Професійно-педагогічна діяльність фахівця фізичного виховання та спорту – одна із найбільш змістовних, різноманітних, цікавих і соціально важливих з точки зору фізкультурно (спортивно) – педагогічної спрямованості вимог суспільства. Вона висуває специфічні вимоги до самовизначення особистості по відношенню до даної діяльності та складається у процесі засвоєння багатьох її видів: навчальної, науково-практичної, методичної, виховної, оздоровчої, організаційно-управлінської, господарської та інших, які інтегруються в особистості фахівця. Саме тому професійно-педагогічні якості та здібності фахівця є досить значущими у фізкультурно-спортивній діяльності й потребують від студента (майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту) серйозної науково-теоретичної і практичної підготовки у вищому навчальному закладі.

Базовим орієнтиром, який обумовлює побудову системи професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей у вищому навчальному закладі, повинно стати оптимальне співвідношення чотирьох взаємопов'язаних процесів: соціалізації, індивідуалізації,

професіоналізації й фізкультурно-спортивного становлення особистості майбутнього професіонала. Головною метою професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей повинна виступати професійно-педагогічна культура особистості студента, яка є вищою за ієрархією в системі якостей особистості фахівця. Тому проблема формування професійно-педагогічної культури студентів, а саме аспектів, пов'язаних із моніторингом та самооцінкою студентом процесу професійно-педагогічної підготовки є актуальною.

У навчально-методичному посібнику висвітлено значення і зміст моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей. Виходили із того, професійно-педагогічна підготовка студентів забезпечується, в першу чергу, циклом фахової (професійно-орієнтованої та практичної) підготовки, а контроль якості підготовки потребує відповідних методів і засобів її моніторингу та самооцінки студентів.

Перший розділ посібника присвячений висвітленню понять «моніторинг», «самооцінка», «система моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей».

Другий розділ розкриває об'єкти моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки: професійна придатність студента до фізкультурно-спортивної діяльності та діагностика процесу формування професійно-педагогічної культури студента. Визначено сукупність критеріїв і показників, де критерії виступають як ознаки оцінювання об'єктів, числом вимірювання яких є показники.

У третьому розділі представлено інструментарій діагностики рівнів сформованості означених об'єктів моніторингу та самооцінки (анкети, питальники, тести), які за своєю суттю є методи психолого-педагогічного аналізу фізкультурно-спортивної освіти для виявлення причинно-наслідкових

зв'язків у навчально-виховному процесі та внесення відповідних коректив у систему професійно-педагогічної підготовки.

Посібник рекомендовано для студентів, аспірантів, викладачів вищої школи, фахівців з фізкультурно-спортивної роботи.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ТА САМООЦІНКИ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

1.1. Поняття «моніторинг», «самооцінка» якості результатів підготовки студентів у вищому навчальному закладі

Переважно моніторинг розглядається як система спостереження за певними об'єктами, збір, облік, оцінка та прогнозування його подальшого стану. Часто моніторинг розглядають як інформаційне забезпечення прийняття рішень щодо ефективності об'єкту, здійснення подальшого управлінського впливу. Разом з тим, виникає необхідність визначення місця самооцінки у системі моніторингу як механізму самоуправління та самоорганізації суб'єктів навчального процесу для забезпечення якості результатів підготовки. У цілому моніторинг та самооцінка результатів підготовки студентів є інформаційною та рефлексивною основою управління та самоуправління навчальним процесом у вищому навчальному закладі, підґрунтям побудови й реалізації системи внутрішнього забезпечення якості.

Теоретичним, методичним та організаційним питанням моніторингу якості результатів підготовки студентів приділяється увага вчених: Ю.А. Романенко (методика організації моніторингу у вищому навчальному закладі) [35]; І.С. Войтович (напрямки впровадження моніторингу у ВНЗ, чинники, що впливають на результати навчальної діяльності студентів) [9]; Ю.М. Красюк, М.В. Сільченко (система моніторингу результатів навчальної діяльності студентів) [22]; Н.М. Гнедько (моніторинг успішності студентів на основі перевірки знань із використанням інформаційних технологій та системи тестування) [10]; І.П. Андрощук (індикаторний підхід до моніторингу результатів навчальних досягнень студентів) [1].

Ряд дослідників розглядають моніторинг результатів навчання у вищому навчальному закладі у контексті управлінських процесів, а саме: В.П. Сімонюк (моніторинг якості знань як засіб управління навчальним процесом у вищому навчальному закладі)[38]; В.О. Зінченко

(моніторингу управління якістю навчального процесу ВНЗ як різновид освітнього та управлінського моніторингу [18]; Г.С. Немов (зв'язок моніторингу з функціями та стадіями управління навчальним закладом) [31].

Деякі зарубіжні автори нав'язують поняття моніторингу з процедурами (інструментами) оцінки інформації (проектів), серед яких В. Ансарі [43], Г.Й. Ног [44], Д.М. Мартенс [45] та інші.

У дослідженнях вітчизняних учених розглядаються питання самоконтролю та самооцінки як важливої складової особистісно-професійного становлення майбутніх фахівців (Л.Я. Барінова [3], К.М. Горбатько [12], та інші). Е.С. Вільчковський, В.П. Пасічник розглядають самооцінку підготовки майбутніх учителів фізичної культури [7]; В.С. Ананін – інформаційне забезпечення діагностики студентів фізкультурних вузів [2].

В останні роки як за кордоном (Ел. Ансарі [43]) так і вітчизняній вищій школі спостерігається підвищена увага до контролю за якістю навчання (Ю.М. Красюк [22], Ю.А. Романенко [36] та інші). Згідно з Законом України «Про вищу освіту» результати навчання є «сукупністю знань, умінь, навичок, інших компетенцій, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною програмою, що можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти» [17]. За Національним глосарієм вищої школи, результати навчання розглядаються як сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особистісні якості, яких набув студент після завершення освітньої, навчальної програми або її окремого компонента [30]. На думку Ю.М. Рашкевича, результати навчання – це формування того, що повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання. Ці результати можуть відноситися до окремого розділу певного курсу, або також до періоду навчання (програми циклів) [35].

Визначення якості результатів навчання пов'язано із встановленням критеріїв якості, еталонних значень, більшість яких обумовлюється вимогами до якості підготовки студентів відповідного освітнього ступеня за спеціальністю підготовки, змістом освітніх програм.

Узагальнюючи вищесказане надамо визначення понять «моніторинг» та «самооцінка». Під моніторингом якості результатів підготовки студентів розуміємо циклічний процес збору даних та визначення стану сформованості реалізаційних здатностей студентів на проміжних та підсумкових етапах; повідомлення учасників навчального процесу про відхилення від очікуваних значень, визначення сильних та слабких позицій; побудова можливих прогнозів; формування дій і заходів для досягнення цілей з розподілом відповідальності.

Самооцінка якості результатів підготовки у вищому навчальному закладі – це оцінка суб'єктами навчального процесу власної діяльності на основі аналізу отриманих результатів та їх співставлення з бажаними.

1.2. Система моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів

Аналіз Галузевих стандартів підготовки бакалаврів, магістрів, аспірантів фізичної культури і спорту дає можливість стверджувати, що кваліфікація названої категорії фахівців (викладач фізичного виховання, тренер з виду спорту, організатор фізичного виховання, вчитель фізичної культури, фітнес-інструктор та ін.) мають займати відповідно до фаху посади, якими передбачено планування, організацію і викладання фізичного виховання, спортивного тренування, реабілітаційно-оздоровчої роботи у спортивних установах, дитячо-юнацьких спортивних школах, навчальних закладах та інше, тобто це є діяльність у системі «людина-людина». Отже професійно-педагогічна спрямованість навчально-виховного процесу в інститутах та на факультетах фізичної культури повинна бути покладена в основу визначення й прогнозу результату навчального процесу у вищих закладах освіти. Під результатами професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту ми розуміємо системне інтегроване утворення, що виявляється у засобах, способах і формах йоготворчої самореалізації в різносторонніх видах фізкультурно-спортивної діяльності і спілкуванні,

спрямованих на засвоєння і створення професійно-педагогічних цінностей і здібностей особистості, є узагальненим показником професійної компетентності та метою професійного самовдосконалення [19].

За своєю суттю наведене визначення є визначенням професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту [19], (показники якої за критеріями можуть слугувати оцінкою якості фізкультурної освіти, оскільки головною якістю системи вищої професійної освіти за твердженням Ф.И. Собянина – це новоутворення в особистості [40].

Це співпадає з думкою ряду вчених ([32, 39, 40 та ін.]), які вказують, що критерієм якості функціонування вищої професійної фізкультурної освіти повинна бути «творча готовність» до майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Для того, щоб досягти такого результату, необхідно переорієнтувати вищу фізкультурну освіту на культурологічний підхід, що у новому аспекті представляти досягнення якості освіти у відповідності з сучасними вимогами. Це тим більше актуально для даного виду освіти, який відбиває стан виду культури суспільства – «фізичної культури» як складової «професійно-педагогічної культури» фахівця. Під культурою розуміється специфічний, морально орієнтований спосіб людської діяльності, а також оцінка і усвідомлення її результатів.

У даному випадку на першу позицію повинні виходити поняття «компетенції», «професіоналізм», «педагогічна майстерність», що потребує також створення системи їх моніторингу у процесі професійно-педагогічної підготовки студентів.

Абсолютно необхідно у якості вихідної не тільки в теорії, але й практиці підготовки фахівців у галузі фізичної культури і спорту застосовувати категорію відому в психології праці – «професійна придатність» [31]. Під «професійною придатністю» розуміється – динамічний, відносно стійкий, оптимальний рівень поєднання біологічних і соціально обумовлених передумов людини, необхідних для успішної професійної діяльності у конкретній галузі [37]. Професійна придатність до

діяльності у сфері фізичної культури і спорту по типу є «відносною», тобто вона не висуває абсолютно жорсткі вимоги до майбутнього професіонала, оскільки в неї головну роль грають компенсаторні механізми, однак вимагає наявність окремих складових профпридатності на певному рівні [40]. У зміст професійної придатності фахівця у сфері фізичної культури та спорту ми включаємо: професійно-педагогічна спрямованість особистості (інтереси, мотиви, ідеали, ціннісні орієнтації, професійні наміри, потреби); розумову придатність; фізичну придатність; індивідуально-психологічні особливості особистості (здібності, характер, темперамент).

Професійна придатність – це вихідна категорія, яку необхідно враховувати ще на довузівському етапі формування майбутнього фахівця – під час професійної орієнтації, професійного відбору. У той же час знання про особливості професійної придатності студента у подальшому навчанні у вищому навчальному закладі буде дозволяти пошук «індивідуального шляху» формування фахівця. Окремі складові професійної придатності можливо корегувати шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу.

У процесі професійної підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту на основі профпригодності повинна формуватися «професійна готовність». Ми розуміємо її як «професійно-педагогічні компетенції» у широкому сенсі (тобто переважно теоретичну готовність). У відповідності з реальністю випускник ВНЗ повинен бути дійсно компетентний, тобто готовий до професійно-педагогічної діяльності, але переважно теоретично. Однак, уже під час навчання у ВНЗ необхідно орієнтувати майбутнього фахівця не тільки на опанування знаннями і компетенціями, але й формувати його професійно-педагогічну компетентність та професійно-педагогічну культуру як основи розвитку у подальшому (післявузівському етапі) його професіоналізму, професійної майстерності, досягнення вершин у професійній діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Вищезазначене потребує створення системи моніторингу та самооцінки якості результатів навчання студентів та побудови механізмів й інструментів щодо самоуправління суб'єктів навчального процесу на рівні факультету, кафедри, викладача, студента для забезпечення якісної професійно-педагогічної підготовки у вищому навчальному закладі відповідно до ринку праці та освітніх потреб студентів.

Напрямами формування системи моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних спеціальностей є: 1) забезпечення умов організації та проведення моніторингу; 2) здійснення моніторингових процедур щодо якості результатів навчання студентів; 3) запровадження самооцінки результатів професійно-педагогічної підготовки як інструменту самоуправління навчальним процесом на різних рівнях структури управління. Система моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки представлена на рис. 1.

Мета моніторингу якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів – збір, обробка, збереження, аналіз необхідної інформації, спостереження за динамікою якості поточних і підсумкових результатів навчання студентів для здійснення на цій основі самооцінки діяльності суб'єктів освітнього процесу для її вчасного коригування, управління та самоуправління навчальним процесом на рівні факультету, кафедри, викладача, студента.

Завданнями моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів є: 1) отримання об'єктивної інформації про стан якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів відповідно до завдань освітніх програм підготовки за спеціальностями; 2) спостереження за динамікою результатів навчання студентів із визначенням відхилень від бажаних (еталонних) значень, фіксації сильних і слабких позицій; 3) створення форм для обліку результатів навчання та інформаційно-аналітичного супроводу їх самооцінки; 4) висвітлення статистичної та аналітичної інформації про результати моніторингу, доведення їх до учасників

навчального процесу; 5) здійснення аналізу та самооцінки результатів навчання на всіх рівнях управління навчальним процесом; 6) запровадження заходів

Рис 1. Система моніторингу та самооцінки результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних спеціальностей

щодо управління і самоуправління навчальним процесом для забезпечення якості результатів професійно-педагогічної підготовки на рівні факультету, кафедри, викладача, студента.

Умовами організації та проведення моніторингу і самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки є:

- наявність на факультеті чіткої системи контролю за оцінюванням результатів навчання та педагогічних і виробничих практик, їх електронного обліку, зокрема у термінах компетенцій;

- можливість автоматизації процедур збору, обробки, збереження інформації для моніторингу та самооцінки якості навчання.

Серед об'єктів моніторингу ми виокремлюємо:

- виявлення особливостей професійної придатності студентів до професійно-педагогічної діяльності. їх періодичність: вхідна (1 курс), проміжна (2 або 3 курс) та вихідна (4 курс, 2 курс магістратури) діагностика;
- виявлення професійно-значущих якостей та здібностей особистості студентів за мотиваційно-ціннісним (1 курс, 2 курс), гностично-когнітивним (2 курс, 3 курс), діяльнісно-процесуальним (4 курс, 2 курс магістратури), креативно-творчим (4 курс, 2 курс магістратури) критеріями;
- визначення рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів: вхідна (1 курс), вихідна (4 курс, 2 курс магістратури) діагностика;
- діагностика рівня професійно-педагогічної культури випускників один раз на 5 років після завершення професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Індикатори моніторингу якості професійно-педагогічної підготовки студентів:

- чисельність студентів, які мають позитивні результати професійно-педагогічної підготовки або її компонентів (за кількістю набраних балів, які дорівнюють та перевершують 60 % від максимального значення балів на дату контролю);
- чисельність студентів, які мають негативні результати професійно-педагогічної підготовки або її компонентів (за кількістю балів, які не перевищують 60 % від максимального значення балів на дату контролю);
- чисельність студентів, які мають негативні результати професійно-педагогічної підготовки (які на дату контролю не склали всі навчальні дисципліни, мають більш ніж 50 % пропусків занять).

Процедура моніторингу якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів передбачає три циклічних етапи:

Перший етап – підготовчий, на якому: 1) формулюються (уточнюються) цілі, завдання, визначаються об'єкти, індикатори моніторингу, терміни проведення процедур, суб'єкти, методи і способи збору даних; 2) готується

інструментарій моніторингу та самооцінки: а) форми збору, обліку, обробки інформації (анкети, питальники, тести); б) загальна форма аналітичного звіту, самооцінки та прогнозування корекційних заходів щодо результатів моніторингу; 3) проводиться розподіл функцій серед відповідальних та виконавців моніторингових процедур та заходи щодо забезпечення умов моніторингу.

Другий етап – практичний, під час якого безпосередньо проходить: 1) збір, обробка, збереження статистичної інформації за відповідними формами; 2) визначення кількісних та якісних індикаторів, розрахунки статистичних даних, їх найвищого ступенів прояву, позитивної та негативної динаміки.

Третій етап – аналізу та самооцінки передбачень: 1) узагальнення результатів аналітичних звітів; 2) вивчення та подальше прогнозування динаміки якості поточних і підсумкових результатів навчання студентів; 3) підготовку узагальнених аналітичних матеріалів для учасників навчального процесу на рівні факультету, кафедр, студентських академічних груп; 4) висвітлення результатів моніторингу, надання зворотнього зв'язку учасникам, здійснення самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки на всіх рівнях управління навчальним процесом; 5) роботу відповідальних структурних підрозділів, факультетів, кафедр, викладачів, студентів щодо визначення подальших кроків та внесення корективів в управління навчальним процесом для забезпечення бажаної якості результатів професійно-педагогічної підготовки.

РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИ МОНІТОРИНГУ ТА САМООЦІНКИ ЯКОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

2.1. Виявлення особливостей професійної придатності студентів до професійно-педагогічної діяльності

З точки зору культуролого-акмеологічного підходу необхідно у якості вихідної не тільки в теорії, але і в практиці підготовки фахівців фізичного виховання та спорту застосовувати категорію, уже давно відому в психології праці й інженерної психології – **«професійну придатність»**. Під «професійною придатністю» розуміється динамічний, відносно стійкий, оптимальний рівень поєднання біологічно і соціально обумовлених передумов людини, необхідних для успішної професійної діяльності у конкретній сфері. На нашу думку, в зміст професійної придатності фахівця з фізичного виховання та спорту необхідно включити:

- а) професійно-педагогічну спрямованість особистості (інтереси, мотиви, ідеали, ціннісні орієнтації, професійні наміри, потреби);
- б) розумову (інтелектуальну) придатність;
- в) фізичну (загальнофізичну і спеціальну) придатність;
- г) індивідуально-психологічні особливості особистості (темперамент, характер, здібності).

Професійна придатність – це вихідна категорія, яку необхідно враховувати ще на довузівському етапі формування майбутнього фахівця – під час професійної орієнтації, професійного відбору. Знання особливостей професійної придатності студента у подальшому в період навчання у ВНЗ надає можливість корегувати окремі її складові шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу. Професійна придатність до діяльності є головним орієнтиром для побудови «індивідуального шляху» формування майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту. Вона не протирічить поняттю «професійна компетентність», але є вихідною величиною, на базі якої у ВНЗ формується компетентність (як знання у широкому сенсі), потім у процесі

квазіпрофесійної діяльності у ВНЗ, післявузівському етапі формується «професіоналізм» (уміння в широкому сенсі) й «професійна педагогічна майстерність» як явища високого рівня професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту.

Ми виділяємо наступні професійно обумовлені особливості професійної придатності фахівця фізичного виховання та спорту (див. таблицю 1), які враховують: 1) професійні вимоги; 2) професійно важливі якості; 3) методики їх дослідження.

Таблиця 1.

**Професійно обумовлені особливості професійної придатності
фахівця фізичного виховання та спорту**

Професійні вимоги	Професійно важливі якості	Методики
1	2	3
1. Професійно-педагогічна спрямованість	Інтереси, мотиви, ідеали, ціннісні орієнтації, професійні наміри, потреби	Картка мотиваційних орієнтацій студента (авторська розробка); методика М. Рокіча діагностики ціннісних орієнтацій особистості; методика «Мотивація до успіху»; анкета вивчення особистісного потенціалу професійно-педагогічних якостей педагогів (О. Дем'янчук).
2. Розумова (інтелектуальна) придатність	Гуманітарно-гностичні вміння і навички, когнітивно-пізнавальні, інтелектуальні, смислопошукові, етико-комунікативні, рефлексивні вміння	Опитувальник щодо оцінки професійних умінь і якостей студента (авторська розробка); методика оцінки когнітивного потенціалу в навчанні

1	2	3
		(М. Шевандрін); тест структури інтелекту (Р. Амтхауер); тест комунікативних умінь Міхельсона; методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (А. Карпова)
3. Фізична (загальнофізична і спеціальна) придатність	Зріст, вага, оптимальне співвідношення зросту і ваги; показники фізичного здоров'я; показники динамометрії, спірометрії	Методика оцінки соматичного здоров'я (Г. Апанасенко); методика оцінки фізичного здоров'я (чоловіки, жінки); методика, що визначає динамометрію і спірометрію
4. Індивідуально-психологічні особливості особистості	Темперамент, характер, стійкість, обов'язковість, самостійність, самоконтроль, сміливість, практичність та ін.	Питальник 16PF Кеттела; методика визначення психічних характеристик особистості (А. Ассігнер, Т. Немчина)

Примітка: рівень професійної придатності визначається кількістю балів набраних студентом за результатами тестування

2.2. Діагностика формування професійно-педагогічної культури студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей

Враховуючи особливості і взаємообумовленість компонентів (аксіологічного, особистісно-когнітивного, технологічно-діяльнісного, креативного) професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, було розроблено критеріальний апарат дослідження, тобто сутність критеріїв та показників для вимірювання рівнів сформованості досліджуемого особистісного феномену. Результати наукового пошуку дозволили

запропонувати такі критерії дослідження професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту: ціннісно-мотиваційний, гностично-когнітивний, діяльнісно-процесуальний, творчо-креативний – де критерії, виступають як ознаки оцінювання, числом вимірювання яких є показники.

Ціннісно-мотиваційний критерій спрямований на виявлення ціннісних і мотиваційних новоутворень фахівця фізичного виховання та спорту як людини культури, змін у домінуючих потребах, їх нової ієрархізації, ступеня асиміляції і цінностей, що відображає інтегративну динамічну сутність його ціннісно-мотиваційної сфери та ціннісно-смысловий зміст в умовах культурно-освітнього середовища. Цей критерій виступає як комплекс усвідомлення цінностей і мотивів, від яких залежить вибір дій щодо вдосконалення професійно-педагогічних якостей фахівця, які досліджуються за допомогою таких показників: сформовані пізнавальні, морально-етичні, соціально-гуманістичні, духовні, професійно-педагогічні цінності фахівця; мотиваційні якості, що стимулюють ефективне здійснення навчальної і професійної діяльності; ставлення до професії фахівця фізичного виховання та спорту.

Гностично-когнітивний критерій слугує виявленню особистісно-когнітивного ресурсу, який відображає сформованість професійно-педагогічних і особистісних якостей і вмінь фахівця фізичного виховання та спорту, його знанневого фонду, які вимірюються завдяки таким показникам: глибина, повнота і міцність знань (теоретичних, методичних, практичних) набутих у навчально-виховному процесі, їх діалектичність, системність, міждисциплінарність, інтегрованість; сформовані інтелектуальні, методологічні, смислопошукові, рефлексивні вміння; розвиток професійних, особистісних якостей.

Діяльнісно-процесуальний критерій вказує на доцільність, точність, гнучкість здійснення технологічного інструментарію фізкультурно-спортивної діяльності, який спрямовано як на раціональну так і на ціннісно-орієнтовану дію, реалізацію соціальної (оздоровчої), освітньої, виховної, комунікативної,

організаційно-управлінської функції професійно-педагогічної культури фахівця. Цей комплекс професійно-педагогічних умінь, що сприяють ефективній фізкультурно-спортивній діяльності, визначається за допомогою таких показників: сформованих професійно-педагогічних (соціально-педагогічних, рухових, валеологічних, інформаційно-дослідних) компетенцій студента; комунікативних і організаційно-управлінських умінь у сфері фізичного виховання та спорту.

Творчо-креативний критерій відображає творчу спрямованість процесуальних і змістових характеристик професійно-педагогічних підходів до фізкультурно-спортивної діяльності та індивідуально-креативний розвиток майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, його інновативність, що виявляється у творчому відношенні до професії. Ці характеристики фахівця вимірюються завдяки таким показникам: розвиток творчих здібностей; розвиток креативності; нове бачення розв'язання фізкультурно-спортивних проблем, яке фіксує різні форми породження професійно-педагогічних інновацій, авторські розробки.

Представлені нами критерії, показники надають можливість здійснювати моніторинг формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в розрізі професійної підготовки вищого навчального закладу, який розуміється нами як методичний апарат діагностики, що містить валідні, надійні методики, які слугують основою виявлення кількісних, якісних характеристик досліджуемого феномену.

З нашого погляду, процес вивчення рівнів сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фізичного виховання та спорту (пошуковий, діяльний, адаптивний, репродуктивний) передбачає використання таких методик дослідження, що представлені у таблиці 2.

Таблиця 2.

Узагальнена таблиця визначення рівнів сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту

№	Складові компонентів	Методики
Ціннісно-мотиваційний критерій		
1	Сформовані професійно-педагогічні цінності (пізнавальні, морально-етичні, соціально-гуманістичні та ін.)	Методика діагностики ціннісних орієнтацій особистості (Рокич М., 2001); методика діагностики духовного розвитку особистості (Вознюк О.В., 2013)
2	Ставлення до професійно-педагогічних цінностей та до професії фахівця фізичного виховання та спорту	Методика для діагностування ціннісних орієнтацій (тест Красило О. «Що значить пізнати себе?» 2011; Тест-опитувальник задоволеності навчальною діяльністю (Міщенко Л.В., 2007); Картка соціально-духовних цінностей студента фізкультурного профілю (авторська розробка, 2016)
3	Мотивація до досягнення успіхів у навчальній та майбутній професійній діяльності	Тест-опитувальник спрямованості навчальної мотивації (Дубовицька Т.Д., 2006); методика «Мотивація до успіху» (Панфілова А.П., 2004); методика «Самооцінка професійно-педагогічної мотивації» (Фетискін Н.Н., 2002)
Гностично-когнітивний критерій		
4	Професійно-педагогічні знання (теоретичні, методичні, практичні)	Результати поточного і підсумкового контролю знань; методика оцінки когнітивного потенціалу у навчанні (Карпов А.В., 2007)
5	Розвиток фізкультурно-спортивного світогляду	Авторська методика визначення рівня фізкультурно-спортивного світогляду
6	Рівень інтелектуальних вмінь	Опитувальник для перевірки здібностей у професійній діяльності (Зеєр Е.А., 2009); тест структури інтелекту (тест Амтхауера Р., 2010)

1	2	3
7	Рівень рефлексивних умінь	Методика оцінки рівня розвитку рефлексії (Шевандрін М.К., 2007). Методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (Карпов А.Д., 2009)
8	Розвиток професійних, особистісних якостей	Адаптований тест Кеттела-16PF-опитувальник (Кеттел Р., 200); анкета вивчення особистісного потенціалу професійно-педагогічних якостей педагогів (Дем'янчук О.О., 2012)
Діяльнісно-процесуальний критерій		
9	Сформованість професійно-педагогічних компетенцій	Опитувальник щодо оцінки навчально-виховних компетенцій студентів фізкультурних спеціальностей (соціально-педагогічних, рухових, валеологічних, інформаційно-дослідних), (авторська розробка, 2016)
10	Рівень комунікативних умінь	Тест комунікативних умінь Міхельсона (Міхельсон Л., 2013)
11	Організаційно-управлінські уміння	Методика виявлення і оцінки управлінських і організаторських схильностей (Карелін А.А., 2007); тест-контроль із психології управління (Давидченко Т.С., 2008)
Креативно-творчий критерій		
12	Розвиток креативності	Тест «Креативність» (Вишняков Н.В., 2011); тест Джонсона для виявлення креативності (Джонсон М., 2012)
13	Розвиток творчих здібностей	Методика «Самооцінка творчого потенціалу особистості» (Фетискін Н.П., 2002)
14	Інновації у вирішенні фізкультурно-спортивних завдань	Методика «Навчальне портфоліо» (Маркова А.К., 2008)

Важко зазначити, що в залежності від характеру прояву показників зазначених критеріїв, маємо можливість визначити рівень сформованості професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту. Методика діагностики рівня професійно-педагогічної культури

студента повинна враховувати ряд умов: оцінювання у взаємозв'язку з конкретною навчальною і професійною (квазіпрофесійною) діяльністю та з залученням зовнішніх експертів і самих студентів до самооцінки; можливість використання взаємооцінок у різних видах навчальної діяльності; оцінку практичних умінь студентів.

До форм оцінювання ми відносимо проміжкову й підсумкову (заліко-екзаменаційну) атестації на основі бально-рейтингової системи, якості засобів оцінювання рівня сформованості професійно-педагогічної культури студента необхідно використовувати перераховані вище тести, питальники, а також традиційні засоби – усні відповіді, контрольні, самостійні, лабораторні роботи, звіти за виробничі й педагогічні практики, курсові роботи, оцінки з успішності з різних навчальних дисциплін, які відбивають системне опанування теоретичними і практичними знаннями ми частково виявлення функціональних якостей майбутнього фахівця.

З урахування паралельного використання традиційної, бально-рейтингової системи, експертної оцінки студентів та їх самооцінки пропонуємо на кожного студента оформляти підсумковий бал, який виглядає наступним чином (див. таблицю 3).

Таблиця 3.

Оцінка рівня сформованості професійно-педагогічної культури студента

Складові компонентів / Кількість балів	Експертна оцінка		Самооцінка		Традиц. Оцінка		Підсумкова оцінка	
	0-100	1-5	0-100	1-5	0-100	1-5	0-100	1-5

В залежності від кількості набраних підсумкових балів (за ЕКТС: 0-100; традиційною: 1-5) нами визначено чотири рівні сформованості професійно-педагогічної культури: пошуковий (100-90 балів), діяльний (89-82 балів), адаптивний (81-75 балів), репродуктивний (74-60 балів) в системі ЕКТС.

Чітке співвідношення структурних компонентів за оцінками, детальне планування варіантів і етапів проміжної й підсумкової атестації дозволяє не

тільки констатувати досягнутий рівень професійної придатності та професійно-педагогічної культури, але й здійснювати корегуючий вплив на процес формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

**РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTI
ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

3.1. Анкети, питальники, тести

**Картка мотиваційних орієнтацій студента
(авторська розробка)**

П.І.Б. _____

Група _____ Дата « ____ » _____ 20 ____ р.

Компоненти якостей	Ознаки якостей	Дані самооцінки	Результати спостереження
Мотиви	Соціально-значимі		
	Професійно-значимі		
	Особистісно-значимі		
Інтереси	Спортивні		
	Фізкультурно-оздоровчі		
Установки	Рівень досягнення цілі		
	Цілеспрямованість		
Переконання	Ступінь усвідомленості		
Потреби	Самоактуалізація		
	Самоповага		
	У соціальних зв'язках		
	Безпека		
	Фізіологічні		

Примітки: дані опитувальника та спостережень позначаються знаком «+» або за необхідністю словом (наприклад, **рівень досягнення цілі** – покращився стан здоров'я, фізичний розвиток, фізична підготовка, підвищила спортивна кваліфікація, об'єм та науковість знань і т.д.); **сила волі, цілеспрямованість** – проявляться або відсутні вольові якості цілеспрямованість, наполегливість і стійкість, рішучість і сміливість, ініціативність і самостійність, витримка й самовладання, дисциплінованість; **ступінь усвідомленості** – здатність до

переконливого чи непереконливого пояснення причин діяльності, учинків (ступінь усвідомленості корелює зі ступенем абстракції, ступенем науковості знань й аргументації доказів).

**Методика М. Рокича діагностики ціннісних орієнтацій особистості
(Рокич М., 2001)**

Тест «Термінальні цінності» (Цінності-цілі)

Шановний фахівець! Пропонуємо список, що включає деякі цілі, до яких може прямувати людина. Виберіть із них найбільш значущу ціль із Вашої точки зору та в дужках ЗЛІВА від неї поставте цифру «1». Потім виберіть наступну за значущістю ціль і позначте цифрою «2» і так далі. Найменш важлива отримає номер «18». Потім оцініть, наскільки кожна із запропонованих цілей уже РЕАЛІЗОВАНІ у Вашому житті та поставте в дужках СПРАВА від неї відповідну цифру в %.

☐	АКТИВНЕ ДІЯЛЬНЕ ЖИТТЯ	☐
	(повнота й емоційна насиченість життя)	
☐	ЖИТТЄВА МУДРІСТЬ	☐
	(зрілість суджень і здоровий глузд, який досягнуто життєвим досвідом)	
☐	ЗДОРОВ'Я	☐
	(фізичне й психічне)	
☐	ЦІКАВА РОБОТА	☐
☐	КРАСА ПРИРОДИ І МИСТЕЦТВА	☐
	(переживання прекрасного в природі й мистецтві)	
☐	ЛЮБОВ	☐
	(духовна й фізична близькість з коханою людиною)	
☐	МАТЕРІАЛЬНО ЗАБЕЗПЕЧЕНЕ ЖИТТЯ	☐
	(відсутність матеріальних труднощів)	
☐	НАЯВНІСТЬ ДРУЗІВ	☐
☐	СУСПІЛЬНЕ ВИЗНАННЯ	☐
	(повага оточуючих, колективу, студентів)	
☐	ПІЗНАННЯ	☐
	(можливість розширити свою освіту, кругозір, загальну культуру)	
☐	ПРОДУКТИВНЕ ЖИТТЯ	☐
	(максимально повне використання своїх можливостей)	
☐	РОЗВИТОК	☐
	(робота над собою, постійне фізичне ф психічне вдосконалення)	
☐	РОЗВАГИ	☐
	(приємне, необтяжливе проведення часу, відсутність обов'язків)	
☐	СВОБОДА	☐
	(самостійність, незалежність у судженнях і вчинках, законність у вчинках, повага прав і свобод інших, справедливість)	
☐	ЩАСЛИВЕ СІМЕЙНЕ ЖИТТЯ	☐
☐	ЩАСТЯ ІНШИХ	☐

- (добробут, розвиток й удосконалення інших людей)
 ТВОРЧИСТЬ
 (можливість творчої діяльності)
 ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ
 (внутрішня гармонія, свобода внутрішніх протиріч, сумнів)

Тест «Інструментальні цінності» (Цінності засоби)

Шановний фахівець! Пропонуємо список, що включає деякі позитивні риси, які виявляються в поведінці людей. Виберіть із них ту, яку Ви вважаєте найбільш цінною при будь-яких обставинах і поставте в дужках ЗЛІВА від неї цифру «1». Потім виберіть наступну за значущістю ціль і поставте «2» і так далі. Найменш важлива отримає номер «18».

Потім оцініть, наскільки кожна із них уже РЕАЛІЗОВАНА у Вашому житті та поставте в дужках СПРАВА від неї відповідну цифру в відсотках.

- АКУРАТНІСТЬ, ОХАЙНІСТЬ
 (уміння утримувати в порядку речі, порядок у справах)
 ВИХОВАНІСТЬ
 (гарні манери)
 ВИСОКІ ЗАПИТИ
 (високі вимоги до життя й високі домагання)
 ЖИТТЄРАДІСНІСТЬ
 (почуття гумору)
 ДИСЦИПЛІНОВАНІСТЬ
 (виконавча дисципліна)
 НЕЗАЛЕЖНІСТЬ
 (здатність діяти самостійно, рішуче)
 НЕПРИМИРИМІСТЬ ДО НЕДОЛКІВ У СОБІ ТА ІНШИХ
 ОСВІЧЕНІСТЬ
 (широкі знання, висока загальна культура)
 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
 (почуття обов'язку, вміння тримати слово)
 РАЦІОНАЛІЗМ
 (вміння логічно мислити, приймати раціональні рішення)
 САМОКОНТРОЛЬ
 (стриманість, самодисципліна)
 СМІЛИВІСТЬ У ВІДСТОЮВАННІ СВОЄЇ ДУМКИ
 ТВЕРДА ВОЛЯ
 (уміння настояти на своєму, не відступати перед труднощами)
 ТЕРПИМІСТЬ
 (до поглядів інших, вміння прощати помилки)
 ЧЕСНІСТЬ
 (правдивість, щирість)
 ЧУЙНІСТЬ
 (дбайливість)
 ШИРОТА ПОГЛЯДІВ
 (вміння зрозуміти точку зору інших, поважати звичаї)

()

ЕФЕКТИВНІСТЬ У СПРАВАХ (працьовитість, продуктивність в роботі)

()

Анкета (авторська розробка)

Шановний студент, просимо Вас взяти участь у нашому дослідженні та надати необхідну нам інформацію. Уважно прочитайте нижче указані судження та відмітьте свою згоду чи не згоду з кожним із них.

«Я вступив на факультет ФКіС, тому що»:

1. Бажаю удосконалюватися як спортсмен
 згоден не згоден
2. Не хочу в армію (питання для чоловічої половини):
 згоден не згоден
3. Більше не має куди:
 згоден не згоден
4. Хочу мати вищу освіту:
 згоден не згоден
5. Мені цікаво, хочу більше дізнатися:
 згоден не згоден
6. Хочу стати вчителем, тренером:
 згоден не згоден
7. Легше навчатися:
 згоден не згоден
8. Хочу залишитися в спорті (професійна діяльність):
 згоден не згоден
9. Так склалися обставини:
 згоден не згоден
10. Люблю дітей:
 згоден не згоден
11. Усвідомлюю в собі педагогічні здібності:
 згоден не згоден
12. Хочу бути корисним суспільству:
 згоден не згоден
13. Вважаю професію педагога престижною:
 згоден не згоден

Тепер розставте вищеперераховані судження в порядку значимості для Вас від найбільш значимого до найменш.

«Я вступив на факультет ФКіС, тому що»:

1. _____	8. _____
2. _____	9. _____
3. _____	10. _____
4. _____	11. _____
5. _____	12. _____
6. _____	13. _____
7. _____	

Дякуємо за участь в опитуванні!

Тест «Гуманістична спрямованість фізкультурно-педагогічної діяльності»

Шановний студент, просимо Вас взяти участь у нашому дослідженні й надати необхідну інформацію.

Уважно прочитайте судження написані нижче. Виберіть один із трьох варіантів відповіді на поставлені запитання.

1. Хто з учнів, на Вашу думку, потребує довірливої бесіди з учителем?
 - а) невстигаючий; б) недисциплінований; в) кожний.
2. Які повинні бути дії учителя, якщо учень відверто ухиляється від бесіди?
 - а) вимагати, щоб він залишився після уроків; б) запропонувати вибрати слухний день; в) терпеливо чекати випадку.
3. Які виховні цілі повинні бути пріоритетними для учителя в розмові з учнем?
 - а) уточнення мотивації поведінки; б) допомога в набутті почуття особистої відповідальності учня за свої вчинки; в) спонукання до усвідомлення своїх помилок.
4. Як, на Вашу думку, повинен звертатися учитель до учнів?
 - а) на «Ви»; б) на «ти»; в) по імені, а не по прізвищу; г) по прізвищу.
5. Із чого, на Вашу думку, повинен починати бесіду учитель?
 - а) із постановки конкретних питань; б) із створення довірливої атмосфери; в) із повідомлення теми розмови.
6. На чому, на Вашу думку, повинен акцентувати свою увагу учитель під час бесіди?
 - а) на змісті отримуваної інформації; б) на підтексті мовленнєвих висловлювань; в) на манерах, зовнішності учня.
7. Як часто, на Вашу думку, учитель повинен ставити прямі запитання?
 - а) часто; б) рідко; в) ніколи.
8. Яка ситуація, на Вашу думку, частіше повинна складатися під час бесіди учителя з учнем?
 - а) більше говорить учитель; б) більше говорить учень; в) учитель та учень говорять приблизно однаковий час.
9. Які педагогічні прийоми, на Вашу думку, найкраще застосовувати учителю в бесіді з учнем?
 - а) уважно слухати, щоб зрозуміти внутрішній зміст слів учня; б) на рівних обмінюватися думками й почуттями; в) спонукати учня вислухати учителя, щоб здійснити необхідний вплив.
10. Що, на Вашу думку, повинно надихати в співбесіднику?
 - а) самокритичність; б) довіра; в) бажання сподобатися.
11. Яка, на Вашу думку, повинна бути реакція учителя на дитячий обман?
 - а) відкрито виразити обурення; б) терпеливо вислухати без коментарів, щоб краще зрозуміти причини; в) пояснити до чого може привести обман.
12. Які прояви характеру дитини, на Вашу думку, викликають більшу тривогу учителя?
 - а) потайливість; б) агресивність; в) брехливість.
13. Що, на Вашу думку, учитель вважає педагогічно доцільним?
 - а) добитися від дитини згоди з особистою думкою; б) спонукати до критики своєї позиції; в) заохочувати прагнення відстоювати свою точку зору.

14. Який настрій, на Вашу думку, повинен намагатися ініціювати учитель в учня до кінця бесіди?

а) каяття за допущені помилки та дії; б) упевненість у можливості самому вирішити свої проблеми; в) невдоволення собою.

15. Які почуття, на Вашу думку, повинен відчувати учитель по закінченню бесіди?

а) засмучення, так як не добився щирого каяття дитини, зробившого непорядний вчинок; б) задоволення, тому що став ближче до нього; в) упевненість у тому, що знайдений правильний підхід до його виховання.

16. Яку бесіду, на Вашу думку, учитель буде вважати педагогічно результативною?

а) якщо вона допомогла краще зрозуміти учня; б) якщо вона допомогла учителю зрозуміти себе; в) якщо вона допомогла учню краще зрозуміти учителя.

17. Що, на Вашу думку, дає вчителя в особистісному плані діалог з учнем?

а) свіжий погляд на світ; б) імпульс о самовдосконалення; в) більш адекватне уявлення про резерви характеру дитячої особистості.

Дякуємо за участь в опитуванні!

Оцінка:

Варіант «а» – 3 бали;

Варіант «б» – 5 балів;

Варіант «в» – 3 бали.

Результат:

Якщо набрано більше 55 балів, можна констатувати, що студенти гуманістично спрямовані до педагогічної діяльності. Загальне сума менше 55 балів свідчить про недостатній рівень підготовки до роботи з дітьми.

Оцінка професійної спрямованості особистості фахівця фізичного виховання та спорту

(модифікований опитувальник Є.І. Рогова, 1999).

Інструкція

Даний опитувальник складається з 50 міркувань, Вам необхідно зробити вибір відповідно до шкали:

а) правильно, ця властивість є характерною для моєї поведінки;

б) неправильно, така властивість мені не притаманна.

Варіант відповіді закреслюється.

1. Дуже часто мені потрібно побути на самоті, оскільки необхідно відпочити від оточення (а, б).
2. Я часто перемагаю інших своєю самовпевненістю (а, б).

3. Міцні знання зі свого предмета можуть суттєво полегшити життя людини (а, б).
4. Люди більше, ніж зараз, мають дотримуватися законів моралі (а, б).
5. Я уважно читаю кожную книгу, перш ніж повернути її в бібліотеку (а, б).
6. Мій ідеал умов для праці – тиха кімната з робочим столом (а, б).
7. Люди кажуть, що мені подобається робити все своїм оригінальним способом (а, б).
8. Серед моїх ідеалів чільне місце займають особистості вчених, які зробили значний внесок у мій предмет (а, б).
9. Оточуючі вважають, що на грубість я просто не здатен (а, б).
10. Я завжди уважно стежу за тим як я одягнутий (а, б).
11. Буває, що я увесь ранок ні з ким не хочу розмовляти (а, б).
12. Важливим для мене є те, щоб у всьому, що навколо мене, не було безладу (а, б).
13. Більшість моїх друзів – люди моєї професії (а, б).
14. Я довго аналізую свою поведінку (а, б).
15. Вдома моя поведінка за столом така сама, як і в ресторані (а, б).
16. У компанії я надаю іншим можливість жартувати й розповідати всілякі історії (а, б).
17. Мене дратують люди, які не можуть швидко приймати рішення (а, б).
18. Якщо в мене є трохи вільного часу, то я надаю перевагу читанню з моєї дисципліни (а, б).
19. Мені незручно пустувати в компанії, навіть коли інші це роблять (а, б).
20. Іноді я люблю злословити про відсутніх (а, б).
21. Мені дуже подобається запрошувати гостей і розважати їх (а, б).
22. Я рідко виступаю всупереч думки колективу (а, б).
23. Мені більше подобаються люди, які добре знають свою професію, незалежно від їхніх особистісних особливостей (а, б).
24. Я не можу бути байдужим до проблем інших (а, б).
25. Я завжди охоче визнаю свої помилки (а, б).
26. Найгірша кара для мене – бути самотнім (а, б).

27. Зусилля, витрачені на складання планів, не варті цього (а, б).
28. У шкільні роки я збагачував свої знання, читаючи спеціальну літературу (а, б).
29. Я не засуджую людину за обман тих, хто дозволяє себе обманювати (а, б).
30. У мене не виникає внутрішнього протесту, коли мене просять зробити послугу (а, б).
31. Вірогідно, деякі люди вважають, що я надто багато говорю (а, б).
32. Я уникаю громадську роботу й пов'язану з цим відповідальність (а, б).
33. Наука – це те, що найбільше цікавить мене в житті (а, б).
34. Оточуючі вважають мою сім'ю інтелігентною (а, б).
35. Перед тривалою поїздкою я завжди ретельно продумую, що з собою взяти (а, б).
36. Я живу сьогоднішнім днем більшою мірою, ніж інші люди (а, б).
37. Коли є вибір, то я надаю перевагу організувати позааудиторний захід, а не розповідати студентам що-небудь із предмета (а, б).
38. Основне завдання викладача – передати студентові знання з предмета (а, б).
39. Я люблю читати книги й статті на теми духовності, моралі, етики (а, б).
40. Іноді мене дратують люди, які звертаються до мене з питаннями (а, б).
41. Переважна кількість людей, із якими я буваю в компаніях, радіють зустрічі зі мною (а, б).
42. Вважаю, мені б сподобалася робота, пов'язана з відповідальною адміністративно-господарською діяльністю (а, б).
43. Я навряд чи засмутився, коли б довелося провести свою відпустку, навчаючись на курсах підвищення кваліфікації (а, б).
44. Моя люб'язність часто не подобається іншим людям (а, б).
45. Були випадки, коли я заздрив успіхам інших (а, б).
46. Якщо мені хто-небудь нагрубіянить, то я можу швидко забути про це (а, б).

47. Як правило, люди, які мене оточують, дослухаються до моїх пропозицій чи порад (а, б).

48. Якби мені вдалося не надовго перенестися в майбутнє, то я насамперед набрав би книг зі свого предмета (а, б).

49. Я беру активну участь у долі інших (а, б).

50. Я ніколи з посмішкою не говорю про неприємні речі (а, б).

Обробка результатів: порівняйте відповіді з ключем. Кожна відповідь оцінюється за двобальною шкалою:

- відповідь, що збігається з ключем – 1 бал;
- відповідь, не збігається з ключем – 0 балів.

Ключ:

Товариськість – 1б, 6б, 11б, 16б, 21а, 26а, 31а, 36а, 41а, 46а.

Організованість - 2а, 7а, 12а, 17а, 22б, 27б, 32б, 37а, 42а, 47а.

Спрямованість на обрану професію – 3а, 8а, 13а, 18а, 23а, 28а, 33а, 38а,

43а, 48а.

Інтелігентність – 4а, 9а, 14а, 19а, 24а, 29б, 34а, 39а, 44а, 49а.

Мотивація – 5а, 10а, 15а, 20б, 25а, 30а, 35а, 40б, 45б, 50а.

Визначте свій рівень професійної спрямованості:

Рівень професійної спрямованості	низький	середній	Високий
Сума балів	0-17	18-34	35-50

Картка фізкультурної діяльності студента

П.І.Б. _____

Група _____ Дата « _____ » _____

Компоненти якостей	Частотність	Затрати часу	Рівень досягнень	Динаміка
Спортивна				
Оздоровча				
Прикладна				
Освітня				
Пропагандистка				
Організаторська				
Інструкція				
Судова				
Самовдосконалення				

Методика «Мотивація до успіху» (Панфилова А.П., 2004)

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним із останніх.
5. Коли в мене два дні поспіль немає роботи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче за середні.
7. До себе я строгіший, ніж до інших.
8. Я доброзичливіший за інших.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, оскільки знаю, що в ньому я домогся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.
11. Старанність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.

13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я займаюсь.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перепони роблять мої рішення більш впевненими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. Виконуючи роботу, я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що мав би зробити зараз.
21. Треба покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей, важливіших, ніж гроші.
23. Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я меншою мірою честолюбний, ніж багато інших.
25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що незабаром вийду на роботу.
26. Коли я налаштований на роботу, я роблю її краще і кваліфікованіше, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.
28. Коли в мене немає справ, я відчуваю, що мені ніяково.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.
30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Коли щось не виходить, я не витримую.
36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає більші результати, ніж у решти.
38. Багато з того, що я починаю, я не доводжу до кінця.

39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.
40. Я не заздрю тим, хто прагне влади й становища.
41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доказів своєї впевненості я готовий навіть вжити надзвичайні заходи.

Ключ:

По 1 балу за відповіді "Так" на запитання: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41.

По 1 балу за відповіді "Ні" на питання: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39.

Відповіді не враховуються на запитання: 1, 11, 12, 19, 23, 33, 34, 35, 40.

Визначте свій рівень мотивації до успіху:

Рівень мотивації до успіху	низький	середній	високий
Сума балів	1-10	11-16	17-20

Вище 21 бала: занадто високий рівень мотивації до успіху.

Методика оцінки когнітивного потенціалу в навчанні

(Шевардін М. К., 2007)

Інструкція: Оцінюючи запропоновані твердження, Вам необхідно обрати один з варіантів відповідей, помічаючи правильний варіант після кожного твердження.

Текст опитувальника

1. На заняттях я слухаю та розумію:

- 1) пояснення викладача, що не спираються на засоби наочності:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) пояснення викладача, що спираються на засоби наочності:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) питання викладача «до засобів наочності»:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 4) питання викладача про зв'язки між явищами, представленими у формі наочності:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) відповіді товаришів під час опитування:

- a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- б) оцінюю власну відповідь, тобто слухаю самого себе:
- a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

2. Коли я працюю з наочністю, то:

- 1) формулюю питання до фактів та явищ, що ілюструються:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) схематизую текст, уявляю його у таблиці, схемі:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) самостійно виготовляю наочність на підставі читання:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 4) обґрунтовую, коли наочність може бути використано:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) наочно й логічно пояснюю матеріал на підставі самостійно виготовленої наочності:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- б) формулюю питання до наочності й оцінюю її:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

3. Коли я працюю з текстом, то:

- 1) викладаю текст своїми словами:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) поділяю текст на логічні частини і складаю план:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) систематизую навчальний матеріал:
 - a) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 4) роблю вступ до свого повідомлення:
 - a) завжди;

- б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) будую логічно завершену розповідь:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 6) розкриваю матеріал у порівнянні:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

4. У процесі оперування знаннями я:

- 1) користуюсь довідковою літературою:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) роблю узагальнення на підставі ряду викладених фактів:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) формулюю пізнавальну задачу, що міститься тексті:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 4) висловлюю власне ставлення до фактів і подій:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) самостійно формулюю питання:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 6) співвідношу новий матеріал з вже відомими фактами, положеннями:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

5. Я виявляю творчу самостійність у навчанні:

- 1) при вирішенні навчальних задач, запропонованих викладачем на занятті:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) при вирішенні навчальних задач, виконуючи домашнє завдання:
- а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) провожу елементарне дослідження на підставі декількох джерел (документів, спостережень, експериментів):
- а) завжди;
 - б) іноді;

- в) ніколи.
- 4) провожу аналіз, порівняння, співставлення:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) роблю висновки:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- б) роблю узагальнення на підставі ряду фактів, положень:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

6. Я застосовую знання на практиці:

- 1) формулюю гіпотезу в дослідницькому пошуку:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 2) намічаю шляхи перевірки гіпотези:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 3) проводжу елементарне дослідження у зв'язку з залученням додаткового матеріалу до теми, що вивчається:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 4) здійснюю перенос раніше засвоєних знань на розгляд нових фактів, явищ:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- 5) переношу знання на розгляд поточних подій:
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.
- б) застосовую знання у суспільній діяльності (у ВНЗ та за його межами):
 - а) завжди;
 - б) іноді;
 - в) ніколи.

Обробка результатів. Рівні вираженості когнітивного потенціалу в спілкуванні характеризують сформованість основних когнітивних знань. Результат за методикою оцінюється шляхом підсумовування всіх балів: за відповідь «завжди» – 2 бали, за відповідь «іноді» – 1 бал, за відповідь «ніколи» – 0 балів. 0-23 бали – низький когнітивний потенціал; 24-47 балів – середній когнітивний

потенціал; 48-72 бали – високий когнітивний потенціал.

Тест Р. Амтхауера, Тест структури інтелекту (TSI), 2010

Шкали: доповнення речень, виключення слова, аналогії, узагальнення, арифметичні задачі, числові ряди, просторова уява, просторове узагальнення, пам'ять (мнемічні здібності); вербальний інтелект, математична обдарованість, здібності (теоретичні, практичні, конструктивні).

Теми: мислення.

Тестуємо: психічні процеси, властивості особистості.

Вік: дорослі

Тип тесту: вербальний, невербальний. Питань: 176.

Призначення тесту

Дослідження структури інтелекту особистості.

Опис тесту

Тест інтелекту й одночасно профорієнтаційний тест Амтхауера може застосовуватися для віку від 12 років і старших, але переважно до 30-40 років, оскільки виконується в обмежених інтервалах часу. Певну перевагу за результатами TSI можуть мати в одній і тій же віковій групі особи з більш високою освіченістю, кращою культурою мислення й більшою швидкістю мисленнєвих процесів.

Процедура проведення тесту

Перед початком роботи по кожному субтесту випробовувані повинні спочатку добре розібратися у змісті прикладів.

На кожен субтест відводиться фіксований час:

Субтест	Час, хв	Субтест	Час, хв
1	6	5	10
2	6	6	7
3	7	7	9
4	8	8	10

		9	3 (запам'ятовування) 6 (відтворення)
--	--	---	---

Інструкція до тесту

У кожному субтесті методики дано по 16-20 завдань, при виконанні яких важливо добре засвоїти зміст представлених зразків рішень, вчасно переходити до наступних завдань: можливо, вони виявляться для вас легшими й ви в цілому наберете більшу суму балів.

Дуже корисно перевірити себе, якщо час роботи по субтесту ще не минув. Зовсім не обов'язково прагнути до того, щоб вирішити абсолютно всі завдання. Не слід робити ніяких позначок у тексті методики, усі відповіді виносяться на спеціальні аркуші (бланки), де вказується прізвище, а також дата й час початку роботи.

Якщо інструкція зрозуміла, чекайте сигналу про початок роботи.

Тестовий матеріал

Опис завдань розділу 1 та зразки рішень

Кожне із завдань є незакінченим реченням, у якому немає одного слова. Вам потрібно вибрати з нижчеподаного списку слів те, яке є, на вашу думку, найбільш підходящим для завершення речення, щоб воно набуло правильний зміст. Якщо ви знайшли таке слово, потрібно в аркуші відповідей поставити поряд із номером завдання ту букву, за якою стоїть знайдене слово серед інших варіантів відповіді.

Зразок 1.

Кролик найбільше схожий на...

а) кішку; б) білку; в) зайця; г) лисицю; д) їжака.

Якщо ви знайшли правильну відповідь, то в аркуші відповідей ставиться наступне: **1в**, що означає, що «*Кролик найбільше схожий на зайця*».

Зразок 2.

Протилежністю надії є...

а) сум; б) злість; в) ніжність; г) смуток; д) відчай.

В аркуші відповідей ставиться: **2д**, що означає, що «Протилежністю надії є відчай». Звичайно, записувати в аркуш відповідей речення, яке у вас вийшло не треба: у вас дуже обмежений час. Краще ще раз перевірити ваші відповіді, і якщо раптом знайдеться інше рішення, то закреслити попередню літеру й поставити поруч іншу.

1. У дерева завжди є...

а) листки; б) плоди; в) бруньки; г) корені; д) тінь.

2. Коментар – це...

а) закон; б) лекція; в) пояснення; г) слідство; д) натяк.

3. Протилежністю зради є...

а) кохання; б) дармоїдство; в) хитрість; г) боягузтво; д) відданість.

4. Жінки ... бувають вище чоловіків.

а) завжди; б) звичайно; в) часто; г) ніколи не; д) іноді.

5. Обід не може відбутися без...

а) столу; б) сервізу; в) їжі; г) води; д) голоду.

6. Заняття, протилежне відпочинку є...

а) праця; б) турбота; в) втома; г) прогулянка; д) тренування.

7. Для торгівлі необхідно мати...

а) магазин; б) гроші; в) прилавок; г) товар; д) ваги.

8. Коли суперечка закінчується взаємної поступкою, це називається...

а) конвенцією; б) компромісом; в) розв'язкою; г) змовою; д) примиренням.

9. Людини, яка погано ставиться до нововведень, називають...

а) анархістом; б) лібералом; в) демократом; г) радикалом; д) консерватором.

10. Сини ... перевершують батьків по життєвому досвіду...

а) ніколи не; б) часто; в) рідко; г) звичайно; д) завжди.

11. При однаковій вазі найбільше білків містить...

а) м'ясо; б) яйця; в) жир; в) риба; д) хліб.

12. Співвідношення виграшів і програшів у лотереї дає можливість визначити...

а) число учасників; б) прибуток; в) ціну одного квитка; г) кількість квитків; д) ймовірність виграшу.

13. Тітка ... буває старше племінниці.

а) завжди; б) рідко; в) майже завжди; г) ніколи не; д) обов'язково.

14. Твердження, що всі люди чесні...

а) помилкове; б) хитре; в) абсурдне; г) вірне; д) не доведене.

15. Ріст шестирічної дитини дорівнює приблизно ... см.

а) 160; б) 60; в) 140; г) 110; д) 50.

16. Довжина сірники ... см.

а) 4; б) 3; в) 2,5; г) 6; д) 5.

17. Не цілком доведене твердження називають...

а) двозначним; б) парадоксальним; в) гіпотетичним; г) плутаним; д) очевидним.

18. Місто розташоване найпівнічніше...

а) Новосибірськ; б) Мурманськ; в) Красноярськ; г) Іркутськ; д) Хабаровськ.

19. Речення не існує без...

а) дієслова; б) підмета; в) звертання; г) крапки; д) слів.

20. Відстань між Москвою і Новосибірськом становить приблизно...км.

а) 3000; б) 1000; в) 7000; г) 4800; д) 2100.

Опис завдань розділу 2 та зразки рішень

У цьому розділі вам пропонуються ряди, що містять по 5 слів, з усіх п'яти слів чотири можуть бути об'єднані в одну групу за загальним змістом, відповідним для всіх цих чотирьох слів. П'яте, зайве слово й повинно бути вашою відповіддю на завдання, яке інакше може бути названо так: «Знайдіть зайве слово, яке не підходить за змістом чотирьом іншим із п'яти названих». Це зайве слово позначено відповідною літерою, яку необхідно проставити поряд із номером завдання.

Зразок 1.

1. а) стіл; б) стілець; в) голуб; г) диван; д) шафа.

Відповідь **1в**, так як «голуб» не належить до предметів меблів, а сенс об'єднання слів саме такий. Слово «голуб» є зайвим по змісту в ряду названих слів.

Зразок 2.

2. а) іти; б) мчати; в) повзти; г) бігти; д) лежати.

Відповідь **2д**, так як «*лежати*» не відноситься до позначення способів пересування. Слово «*лежати*» є зайвим за змістом в ряду названих слів.

Розділ 2. Завдання 21-40

21. а) Писати; б) рубати; в) шити; г) читати; д) ліжко.
22. а) Вузкий; б) незграбний; в) короткий; г) високий; д) широкий.
23. а) Велосипед; б) мотоцикл; в) потяг; г) трамвай; д) автобус.
24. а) Захід; б) курс; в) напрямок; г) подорож; д) північ.
25. а) Бачити; б) говорити; в) відчувати; г) нюхати; д) чути.
26. а) Прилягти; б) підвестися; в) присісти; г) притулитися; д) привстати.
27. а) Коло; б) еліпс; в) стріла; г) дуга; д) крива.
28. а) Добрий; б) вірний; в) чуйний; г) боягузливий; д) чесний.
29. а) Розділяти; б) звільняти; в) зв'язувати; г) різати; д) відрізняти.
30. а) Кордон; б) міст; в) товариство; г) відстань; д) подружжя.
31. а) Завіса; б) щит; в) невід; г) фільтр; д) стіна.
32. а) Матрос; б) тесляр; в) шофер; г) велосипедист; д) перукар.
33. а) Кларнет; б) контрабас; в) гітара; г) скрипка; д) арфа.
34. а) Відображення; б) луна; в) діяльність; г) відзвук; д) наслідування.
35. а) Навчання; б) планування; в) тренування; г) звіт; д) рекламування.
36. а) Заздрість; б) скупість; в) обжерливість; г) скнарість; д) жадібність.
37. а) Розум; б) висновок; в) рішення; г) починання; д) договір.
38. а) Тонкий; б) худий; в) вузький; г) огрядний; д) короткий.
39. а) Горлечко; б) пробка; в) ніжка; г) спинка; д) ручка.

40. а) Туманний; б) морозний; в) вітряний; г) похмурий; д) дощовий.

Опис завдань розділу 3 та зразки рішень

У розділі 3 наведено такі завдання, у яких не вистачає одного слова в другій парі слів. Перша пара слів – повна, що складається з двох взаємопов'язаних за змістом слів; потрібно зрозуміти сенс цього взаємозв'язку, щоб відповідно до них вибрати відсутню в другій парі слово з п'яти слів, наведених нижче.

Зразок 1.

1. Ліс : дерево; луг : ?

а) кущ; б) пасовище; в) трава; г) сіно; д) стежка.

Відповідь **1в**, так як взаємне відношення *лісу і дерев* має такий же зміст, як взаємне відношення *лугу і трави*.

Зразок 2.

2. Темний: світлий; мокрий: ?

а) дощовий; б) сирий; в) похмурий; г) вологий; д) сухий.

Відповідь **2д**, так як взаємне відношення *темного і світлого* має такий самий суперечливий зміст, як взаємне відношення *мокрого і сухого*.

Розділ 3. Завдання 41-60

41. Школа: директор; гурток: ?

а) голова; б) член; в) керівник; г) завідувач; д) відвідувач.

42. Годинник: час; термометр: ?

а) прилад; б) вимір; в) ртуть; г) тепло; д) температура.

43. Шукати: знаходити; міркувати: ?

а) запам'ятовувати; б) приходити до висновку; в) розслідувати; г) співати; д) згадувати.

44. Коло: куля; квадрат: ?

а) призма; б) прямокутник; в) тіло; г) геометрія; д) куб.

45. Дія: успіх; обробка: ?

а) товар; б) праця; в) оздоблення; г) досягнення; д) ціна.

46. Тварина: коза; харчі: ?

а) продукт; б) їжа; в) обід; г) хліб; д) кухня.

47. Голод: худоба; праця: ?

а) зусилля; б) втома; в) ентузіазм; г) плата; д) відпочинок.

48. Місяць: Земля; Земля: ?

а) Марс; б) зірка; в) Сонце; г) планета; д) повітря.

49. Ножиці: різати; орнамент: ?

а) вишивати; б) прикрашати; в) створювати; г) малювати; д) випилювати.

50. Автомобіль: мотор; яхта: ?

а) борт; б) кіль; в) корма; г) вітрило; д) щогла.

51. Роман: пролог; опера: ?

а) афіша; б) програма; в) лібрето; г) увертюра; д) арія.

52. Ялина: дуб; стіл: ?

а) меблі; б) шафа; в) скатертина; г) гардероб; д) гарнітур.

53. Язик: гіркий; око: ?

а) зір; б) червоний; в) окуляри; г) світло; л) пильний.

54. Їжа: сіль; лекція: ?

а) нудьга; б) конспект; в) гумор; г) бесіда; д) мова.

55. Рік: весна; життя: ?

а) радість; б) старість; в) народження; г) юність; д) навчання.

56. Рішення: біль; перевищення швидкості: ?

а) відстань; б) протокол; в) арешт; г) аварія; д) опір повітря.

57. Наука: математика; видання: ?

а) друкарня; б) розповідь; в) журнал; г) газета «Вісті»; д) редакція.

58. Гори: перевал; річка: ?

а) човен; б) міст; в) брід; г) пором; д) берег.

59. Шкіра: дотик; око: ?

а) освітлення; б) зір; в) спостереження; г) погляд; д) збентеження.

60. Смуток: настрій; гнів: ?

а) сум; б) лють; в) страх; г) афект; д) прощення.

Опис завдань розділу 4 та зразки рішень

У завданнях цього розділу міститься всього по два слова, які об'єднані спільним змістом. Цей їх загальний сенс потрібно постаратися передати одним, у

крайньому випадку – двома словами. Це одне слово й буде відповіддю на завдання, його потрібно записати поряд з номером завдання.

Зразок 1.

Пшениця, овес – ?

Відповідь: **зернові**, так як це слово точно передає загальний зміст обох слів, об'єднуючи їх цим загальним смислом.

Зразок 2.

Хліб, олія – ?

Відповідь: **їжа**, так як це слово правильно висловлює загальний сенс обох названих слів.

Розділ 4. Завдання 61-76

61. Яблуко, суниця – ?
62. Цигарка, кава – ?
63. Годинник, термометр – ?
64. Ніс, очі – ?
65. Луна, дзеркало – ?
66. Картина, байка – ?
67. Голосно, тихо – ?
68. Насіння, яйце – ?
69. Герб, прапор – ?
70. Кит, щука – ?
71. Голод, спрага – ?
72. Мураха, осика – ?
73. Ніж, дріт – ?
74. Нагорі, внизу – ?
75. Благословення, прокляття – ?
76. Похвала, покарання – ?

Опис завдань розділу 5 та зразки рішень

У цьому розділі наведено прості задачі, які по суті є не стільки арифметичними, скільки практичними. Тому вирішуючи їх, необхідно бути уважним щодо практичного сенсу ваших відповідей. Це дозволить перевірити правильність

вашого рішення не тільки за змістом обчислень, але й за цих, але й за необхідністю цих, а не інших обчислень.

Зразок 1.

Книга коштує 25 монет. Скільки коштують 3 книги?

Відповідь: **75** (монет), так як тут дійсно необхідно помножити: 25×3 .

Зразок 2.

Човен пливе за течією річки зі швидкістю 10 км/год, а швидкість цієї течії складає 4 км/год. Яка швидкість човна відносно берега?

Відповідь: **14 км/год**, так як в цій задачі необхідно скласти швидкість човна і течії води: $10 + 4$.

Розділ 5. Завдання 77-96

77. У хлопчика було 100 монет, із них він витратив 15. Скільки монет у нього залишилося?
78. Скільки кілометрів проїде автомобіль за 9 годин, якщо його швидкість сягає 70 км/год?
79. Фрукти в 15 ящиках важать 280 кг, а кожен порожній ящик важить 3 кг. Яка чиста вага фруктів?
80. Траншею 6 осіб викопують за 72 години. За скільки годин викопують таку ж траншею 18 людей?
81. Упаковка з трьох кулькових ручок коштує 5 монет. Скільки кулькових ручок можна придбати на 60 монет?
82. Людина пробігає 1,5 м. за чверть секунди. Яку відстань ця людина пробіжить за 10 секунд?
83. Дерево знаходиться на 20 м. північніше від будинку, а будинок розташований на 15 м. північніше ставка. Яка відстань від дерева до ставу?
84. Шматок матерії довжиною 3,5 м. коштує 70 монет. Скільки коштує 2,5 м. такої ж матерії?
85. Робочі виконують завдання вчотирьох за 90 днів. Скільки потрібно робітників для виконання такого ж завдання за половину дня?

86. Дріт довжиною 48 см. при нагріванні збільшується до 56 см. Яка буде довжина 72-сантиметрового дроту при його нагріванні?
87. У майстерні за 8 годин роблять 280 стільців. Скільки стільців буде виготовлено в цій майстерні за півтори години?
88. Сплав складається з двох частин срібла й трьох частин олова. Скільки грамів олова буде потрібно для отримання 15 г. сплаву?
89. Одна людина заробляє в день 3 сотні монет, а інша – 5 сотень. Разом вони заробляють 120 сотень монет за половину місяця. Скільки сотень монет заробляє за 15 днів перша із цих двох людей?
90. За один і той же час перший ткацький цех випускає 60 м. матерії, а другий – 40 м. Скільки матерії виготовить другий цех до того часу, коли перший вже випустить 90 м. матерії?
91. Хтось віддав восьму частину своїх грошей за поштові марки й ще в три рази більше грошей за папір, після чого у нього залишилося 8 монет.
92. У два ящика упаковано 43 предмета. У перший ящик увійшло на 9 більше предметів, ніж у другий. Скільки предметів знаходиться у першому ящику?
93. Шматок матерії довжиною 60 м. розрізали на дві частини так, що одна з них становить дві третини іншого. Яка довжина того шматка матерії, який більше?
94. Підприємство відправило три чверті своєї продукції на експорт, а п'яту частину цієї продукції реалізувало для своїх робітників. Який відсоток продукції залишився на складі підприємства?
95. Сік, що заповнює $\frac{6}{7}$ обсягу ємності, коштує 72 сотні монет. Скільки сотень монет коштує $\frac{1}{2}$ обсягу тієї ж самої ємності?
96. В одній родині в кожній дочки рівне число братів і сестер, а у кожного сина сестер в два рази більше, ніж братів. Скільки в сім'ї дочок?

Опис завдань розділу 6 та зразки рішень

У цьому розділі кожне завдання представлено рядом чисел, розташованих у певному зв'язку між собою. Необхідно продовжити числовий ряд на підставі виявленої вами особливості цього зв'язку чисел.

Зразок 1.

2, 4, 6, 8, 10, 12, 14...

Відповідь: **16**, так як у цьому ряді чисел особливість їх зв'язку між собою – постійне зростання кожного наступного числа на 2 одиниці.

Зразок 2.

9, 7, 10, 8, 11, 9, 12...

Відповідь: **10**, так як у цьому числовому ряді особливість зв'язку чисел між собою полягає в тому, що при переході від першого числа до другого треба відняти 2 одиниці, а при переході від другого до третього числа треба додати 3 одиниці і т. д.

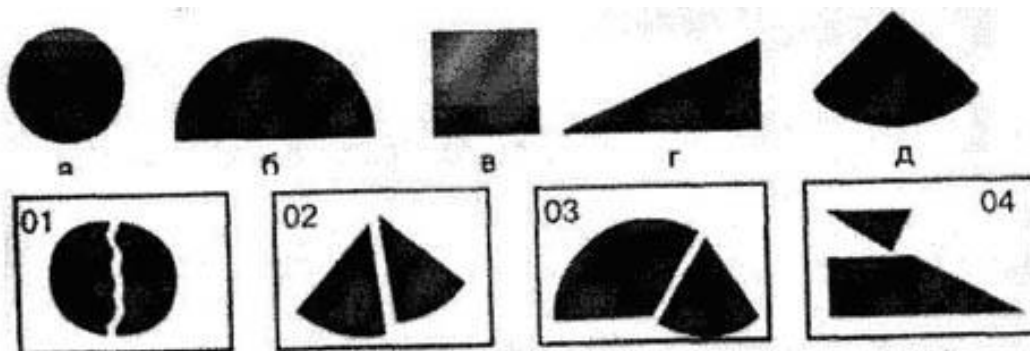
Розділ 6. Завдання 97 -116

- 97. 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24...
- 98. 16, 17, 19, 20, 22, 23, 25...
- 99. 19, 16, 22, 19, 25, 22, 28...
- 100. 17, 13, 18, 14, 19, 15, 20...
- 101. 4, 6, 12, 14, 28, 30, 60...
- 102. 26, 28, 25, 29, 24, 30, 23...
- 103. 29, 26, 13, 39, 36, 18, 54...
- 104. 21, 7, 9, 12, 6, 2, 4...
- 105. 5, 6, 4, 6, 7, 5, 7...
- 106. 17, 15, 18, 14, 19, 13, 20...
- 107. 279, 93, 90, 30, 27, 9, 6...
- 108. 4, 7, 8, 7, 10, 11, 10...
- 109. 9, 12, 16, 20, 25, 30, 36...
- 110. 5, 2, 6, 2, 8, 3, 15...
- 111. 15, 19, 22, 11, 15, 18, 9...
- 112. 8, 11, 16, 23, 32, 43, 56...
- 113. 9, 6, 18, 21, 7, 4, 12...
- 114. 7, 8, 10, 7, 11, 16, 10...
- 115. 15, 6, 18, 10, 30, 23, 69...
- 116. 3, 27, 36, 4, 13, 117, 126...

Опис завдань розділу 7 та зразки рішень

У кожному завданні вам пропонується одна фігура, розбита на кілька частин. Ці частини даються в довільному порядку. З'єднайте подумки частини, і ту фігуру, яка у вас при цьому вийде, знайдіть в ряду фігур а), б), в), г), д).

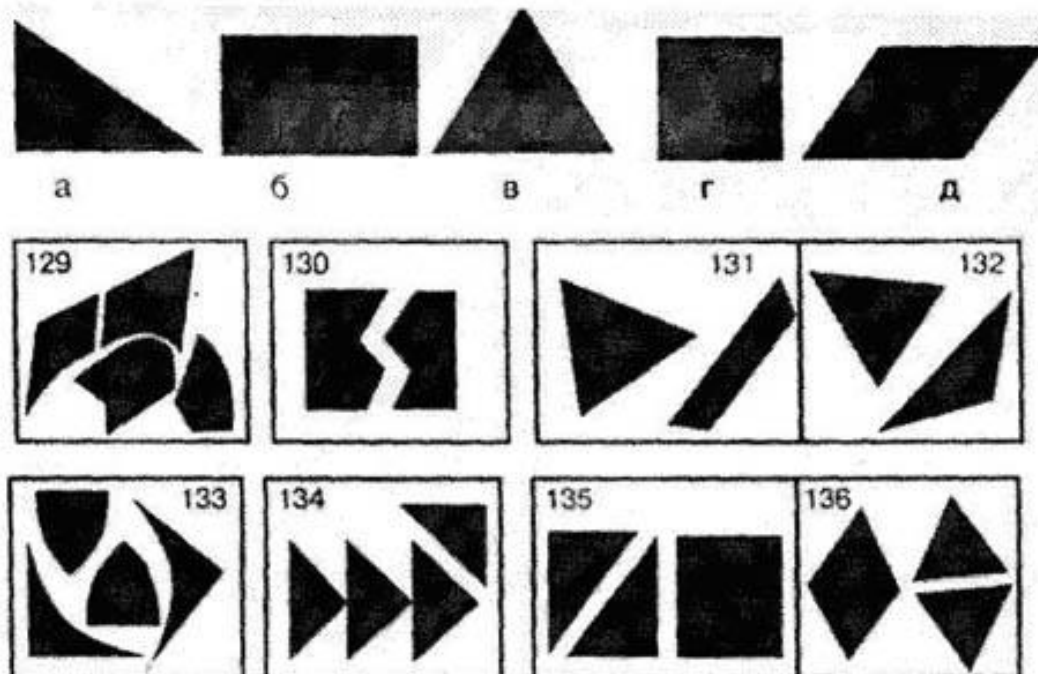
Зразок

Рішення

Відповідь: а. З'єднавши частини фігур 01, отримаємо фігуру «а». При з'єднанні частин 02 виникає фігура «д». Відповідно з 03 отримуємо «б», з 04 – «г».

Розділ 7. Завдання 117-136

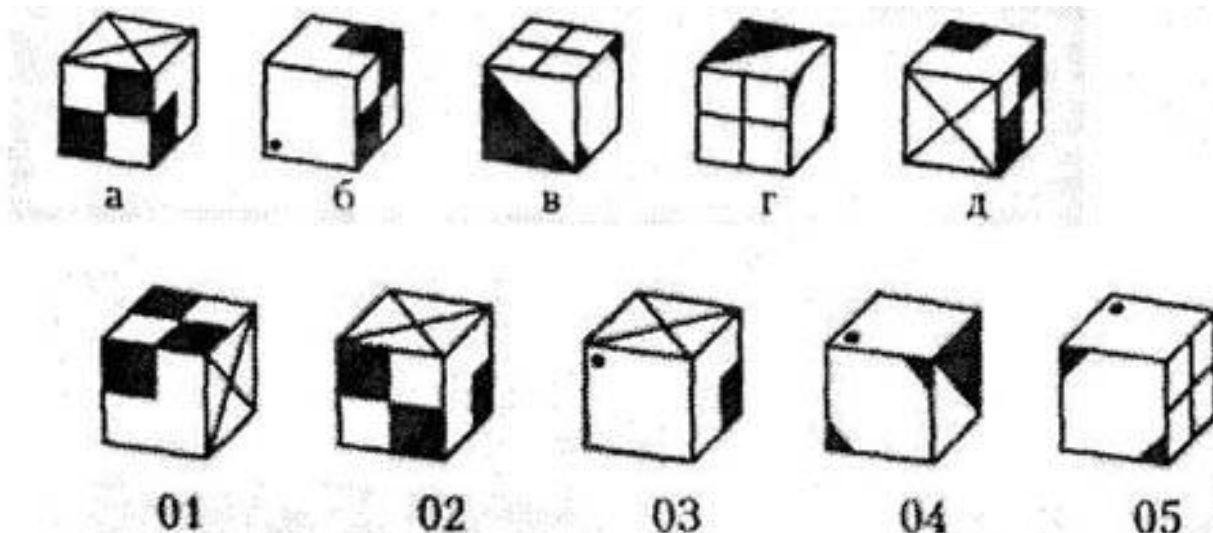

Опис завдань розділу 8 та зразки рішень

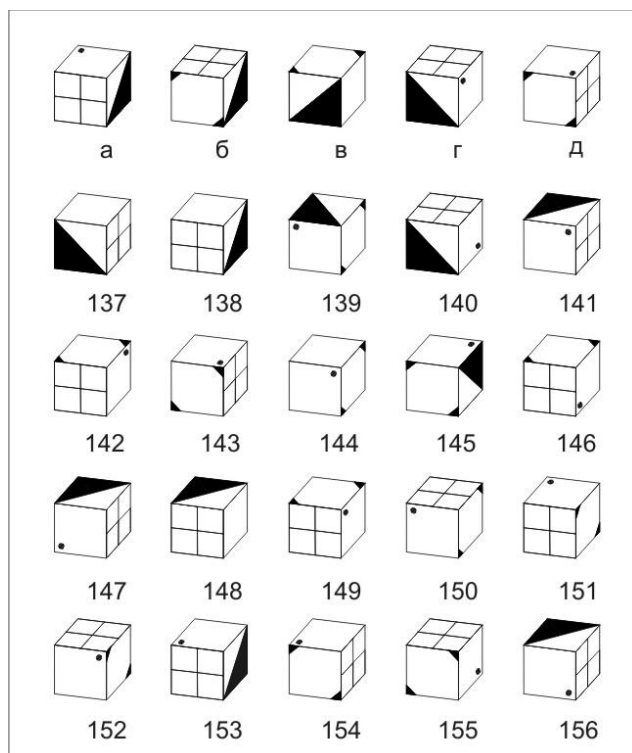
Перший ряд фігур складається з п'яти різних кубиків, позначених літерами («а», «б», «в», «г», «д»). Куби розташовані так, що з шести граней ви в кожного куба бачите три. У кожному з наступних рядів вам пропонується один із цих п'яти

кубів, повернутих по-новому. Ваше завдання – визначити, якому з цих п'яти кубів відповідає куб, наведений у черговому завданні. У перевернутих кубах, можуть з'явитися і нові значки.

Зразок

Для куба 01 відповідь: а. Куб (01) це змінене положення куба «а». Другий куб (02) відповідає кубу «д», третій (03) – кубу «б», (04) – «в», (05) – «г».

Розділ 8. Завдання 137-156

Розділ 9

Для виконання завдань цього розділу вам буде потрібно спочатку вивчити групу слів. Потім ви отримаєте завдання, із допомогою яких з'ясується, наскільки добре ви ці слова запам'ятали.

Після того як буде дозволено перегорнути цю сторінку, постарайтеся як можна краще запам'ятати ряди слів, поміщені в таблицю.

Для запам'ятовування наведених нижче слів вам дається 3 хвилини:

1	Квіти	фіалка	тюльпан	айстра	хризантема	волошка
2	Інструменти	молоток	голка	щипці	ніж	шило
3	Птахи	журавель	чайка	синиця	лелека	павич
4	Витвори мистецтва	опера	дума	байка	роман	картина
5	Тварини	заєць	їжак	дельфін	єнот	ягуар

Опис завдань розділу 9 та зразки рішень

До кожного завдання вам буде вказана перша буква одного з вивчених слів. Ви повинні згадати, що означало слово, що починається з цієї літери: квітку, інструмент, птаха, витвір мистецтва або тварину. Пам'ятайте, що всі завчені слова починаються з різних букв, тобто жодна початкова буква не повторюється.

Зразок 1.

Перша літера «х». 3 групи слів, що означають:

1. квітку,
2. інструмент,
3. птаха,
4. витвір мистецтва,
5. тварину,

на букву «х» починається лише хризантема, тобто квітка. Отже, в аркуші відповідей вкажіть цифру **1**.

Зразок 2.

Перша літера слова – «з». 3 групи слів, що означають:

1. квітку,
2. інструмент,
3. птаха,
4. витвір мистецтва,
5. тварину,

на літеру «з» починається слово «заєць», тобто тварина. Отже, в аркуші відповідей буде: **5**.

Розділ 9. Завдання 157-176

№ завдання	Перша літера слова	1. квіти	2. інструменти	3. птахи	4. витвори мистецтва	5. тварини
157.	Б					
158.	Ї					
159.	Ч					
160.	Щ					
161.	Я					
162.	Ф					
163.	Т					
164.	К					
165.	М					
166.	П					
167.	Д					
168.	Л					
169.	В					
170.	Д					
171.	Ш					
172.	К					
173.	Є					
174.	О					
175.	Ж					
176.	Г					

Ключ до тесту

Субтест 1: «ДР» (доповнення речень): 1г, 2в, 3д, 4д, 5в, 6а, 7г, 8б, 9д, 10в, 11б, 12д, 13в, 14а, 15г, 16а, 17в, 18б, 19д, 20а.

Субтест 2: «**ВС**» (*виключення слова*): 21д, 22б, 23а, 24г, 25б, 26г, 27в, 28г, 29д, 30г, 31д, 32г, 33а, 34в, 35д, 36в, 37а, 38г, 39б, 40г.

Субтест 3: «**Ан**» (*аналогії*): 41в, 42д, 43б, 44д, 45в, 46г, 47б, 48в, 49б, 50г, 51 г, 52б, 53б, 54в, 55г, 56д, 57в, 58в, 59б, 60г.

Субтест 4: «**Уз**» (*узагальнення*): 61 – плоди; 62 – стимулятори; 63 – прилади; 64 – органи чуття; 65 – відображення; 66 – витвір мистецтва; 67 – сила; 68 – зародки; 69 – символи; 70 – водні тварини; 71 – органічні потреби; 72 – живі організми; 73 – металеві вироби; 74 – положення в просторі; 75 – побажання (санкції); 76 – заходи виховання.

Субтекст 5 «**АЗ**» (*арифметичні задачі*): 77(85), 78(630), 79(235), 80(24), 81(36), 82(60), 83(35), 84(50), 85(720), 86(84), 87(52,5), 88(9), 89(45), 90(60), 91(16), 92(26), 93(36), 94(5), 95(42), 96(4).

Субтекст 6 «**ЧР**» (*числові ряди*): 97(27), 98(26), 99(25), 100(16), 101(62), 102(31), 103(51), 104(7), 105(8), 106(12), 107(2), 108(13), 109(42), 110(19), 111(13), 112(71), 113(15), 114(17), 115(63), 116(14).

Субтекст 7 «**ПУ**» (*просторова уява*): 117б, 118г, 119в, 120в, 121д, 122г, 123д, 124а, 125а, 126б, 127д, 128в, 129д, 130г, 131 в, 132а, 133г, 135б, 136в, 134г.

Субтекст 8 «**ПУ**» (*просторове узагальнення*): 137б, 138б, 139в, 140а, 141г, 142а, 143б, 144д, 145в, 146г, 147а, 148б, 149д, 150г, 151 в, 152б, 153д, 154а, 155в, 156д.

Субтекст 9 «**МЗ**» (*пам'ять, мнемічні здібності*): 157-4, 158-5, 159-3, 160-2, 161-5, 162-1, 163-1, 164-4, 165-2, 166-3, 167-5, 168-3, 169-1, 170-5, 171-2, 172-4, 173-5, 174-4, 175-3, 176-2.

Обробка результатів тесту

За збіг відповіді з ключем респонденту нараховується один бал. Для *Субтесту 4* бали підраховуються наступним чином:

- Збіг з ключем – 2 бали.
- Аналогічне, але неповне значення слова – 1 бал.
- Розбіжність з ключем і взагалі далеке від сенсу слова поняття – 0 балів.

Інтерпретація результатів тесту

Опис субтестів

- Субтест 1: «ДР» (*доповнення речень*): виникнення міркування, здоровий глузд, акцент на конкретно-практичне, відчуття реальності, сформована самостійність мислення.
- Субтест 2: «ВС» (*виключення слова*): відчуття мови, індуктивне мовленнєве мислення, точне вираження словесних значень, здатність відчувати, проявляється підвищена реактивність, яка в дорослих відноситься до вербального плану.
- Субтест 3: «АН» (*аналогії*): здатність комбінувати, рухливість і мінливість мислення, розуміння відносин, докладність мислення, задоволеність приблизними рішеннями.
- Субтест 4: «УЗ» (*узагальнення*): здатність до абстракції, утворення понять, розумова освіченість, уміння грамотно висловлювати і оформляти зміст своїх думок.
- Субтест 5: «АЗ» (*арифметичні задачі*): практичне мислення, здатність швидко вирішувати проблеми.
- Субтест 6: «ЧР» (*числові ряди*): теоретичне, індуктивне мислення, обчислювальні здібності, прагнення до впорядкованості, розміреності відносин, певного темпу і ритму.
- Субтест 7: «ПУ» (*просторова уява*): вміння розв'язувати геометричні задачі, багатство просторових уявлень, конструктивні практичні здібності, наочно-дієве мислення.
- Субтест 8: «ПУ» (*просторове узагальнення*): уміння не тільки оперувати просторовими образами, але й узагальнювати їх відносини. Розвинуте аналітико-синтетичне мислення, конструктивність теоретичних і практичних здібностей.
- Субтест 9: «Пм» (*пам'ять, мнемічні здібності*): висока здатність до запам'ятовування, збереження в умовах перешкод і логічного, осмисленого відтворення. Гарна зосередженість уваги.

При інтерпретації результатів тесту, окремі субтести об'єднують в декілька комплексів:

1. Комплекс вербальних субтестів (субтести 1-4), передбачає загальну здатність оперувати словами як сигналами і символами.

При *високих* результатах по цьому комплексу переважає вербальний інтелект, є загальна орієнтація на суспільні науки і вивчення іноземних мов. Практичне мислення є вербальним.

2. Комплекс математичних субтестів (5, 6), що передбачає здібності в області практичної математики й програмування.

Однаково високі результати по обох субтестах свідчать про «математичну обдарованість». Якщо ця обдарованість доповнюється високою результативністю по третьому комплексу, то, можливо, правильний вибір професії повинен бути пов'язаний з природно-технічними науками та відповідною практичною діяльністю.

3. Комплекс конструктивних субтестів (7, 8), що передбачає розвинені конструктивні здібності теоретичного і практичного плану.

Однаково високі результати по субтестах цього комплексу є гарною підставою не тільки для природно-технічної, але і загальнонаукової обдарованості. Якщо ж освіта не буде продовжена, то буде переважати прагнення до моделювання на рівні конкретного й наочного мислення, до вираженої практичної спрямованості інтелекту, до розвитку ручної умілості й мануальних здібностей.

4. Комплекси теоретичних (2, 4) **і практичних планів здібностей** (1, 3).

Результативність за цими тестами слід порівняти попарно, щоб більш точно висловити висновок про можливу професійної підготовки та успішності в навчанні.

Досвід роботи з *TSI* свідчить, що незважаючи на досить великий обсяг цієї методики й тривалість роботи випробовуваних (близько 90 хвилин), так і роботи психолога (близько 30 хвилин, із проведенням консультацій для кожного випробуваного), у цілому результати виходять досить надійними, підтверджених і суттєвими для загальної оцінки особистості.

Тест Кеттелла (16RF – опитувальник)

Літерний індекс	Технічна та побутова назва факторів	
	Негативний полюс	Позитивний полюс
A	Сизотимія (відчуженість, відокремленість, замкнутість)	Афектотимія (товариськість, сердечність, доброта)
B	Низький інтелект (нерозумний)	Високий інтелект (розумний)
C	Слабкість «Я» (емоційна нестійкість)	Сила «Я» (емоційна стійкість)
E	Конформність (підпорядкованість, залежність)	Домінантність (наполегливість)
F	Десургенція (експресивність)	Сургенція (стриманість)
G	Слабкість «Зверх-Я» (підвладність почуттям)	Сила «Зверх-Я» (висока нормативність поведінки)
H	Тректія (нерішучість)	Пармія (сміливість)
I	Харрія (суворість, жорстокість)	Премсія (м'якосердість, ніжність)
L	Алаксія (довірливість)	Протенсія (підозрілість)
M	Праксернія (практичність)	Аутія (мрійливість)
N	Природність (наївність, простота)	Штучність (проникливість)
Q	Гіпертемія (самовпевненість)	Гіпотемія (схильність до почуття провини)
Q1	Консерватизм (ригідність)	Радикалізм (гнучкість)
Q2	Соціабельність (залежність від групи)	Самодостатність (самостійність)
Q3	Імпульсивність (низький самоконтроль поведінки)	Контроль бажань (високий самоконтроль поведінки)
Q4	Нефрустрованість (розслабленість)	Фрустрованість (напруженість)

Інтерпретація факторів

Фактор А – “замкнутість – товариськість”. При низьких оцінках людина характеризується некомунікабельністю, замкнутістю, безучасністю, деякою ригідністю й суворістю в оцінці людей. Вона скептично налаштована, холодна стосовно оточуючих, любить бути на самоті, не має близьких друзів, із якими можна бути відвертою.

При високих оцінках людина відкрита й добросердна, товариська й добродушна. Їй властиві природність і невимушеність у поведінці, уважність, доброта, м'якосердість у стосунках. Вона охоче працює з людьми, активна в уладнанні конфліктів, довірлива, не боїться критики, переживає яскраві емоції, зразу відгукується на будь-які події.

У цілому фактор орієнтований на вимірювання комунікабельності людини в малих групах.

Фактор В – “інтелект”. При низьких оцінках людині властиві конкретність і деяка ригідність мислення, може мати місце емоційна дезорганізація мислення. При високих оцінках спостерігається абстрактність мислення, кмітливість і здатність швидко навчатися. Існує деякий зв'язок із рівнем вербальної культури та ерудиції.

Фактор С – “емоційна нестійкість – емоційна стійкість”. При низьких оцінках виражені низька толерантність до фрустрації, підвладність почуттям, мінливість інтересів, схильність до лабільності настрою, роздратованість, утомлюваність, невротичні симптоми, іпохондрія.

При високих оцінках людина стримана, працелюбна, емоційно зріла, реалістично налаштована. Краще здатна наслідувати вимоги групи, характеризується стійкістю інтересів. У неї відсутня нервова втома. У крайніх випадках може мати місце емоційна ригідність і нечутливість. За деякими дослідженнями, фактор пов'язаний з силою нервової системи, лабільністю.

Фактор Е – “підпорядкованість – домінантність”. При низьких оцінках людина сором'язлива, схильна давати дорогу іншим. Часто виявляється залежною, бере провину на себе, тривожиться щодо своїх можливих помилок.

їй властиві тактовність, безмовність, шанобливість, покірність – до повної пасивності.

При високих оцінках людина владна, незалежна, самовпевнена, вперта – аж до агресивності. Вона незалежна в судженнях і поведінці, свій хід думок схильна вважати законом для себе й оточуючих. У конфліктах звинувачує інших, не визнає влади й тиску ззовні, визнає для себе авторитарний стиль керівництва, але й бореться за високий статус; конфліктна, примхлива.

Фактор F – “стриманість – експресивність”. При низьких оцінках людина характеризується розсудливістю, обережністю, мовчазністю. Їй властиві схильність все ускладнювати, деяка занепокоєність, песимістичність у сприйнятті дійсності. Турбується про майбутнє, очікує невдач. Оточуючим вона здається нудною, в’ялою й занадто манірною (неприродною).

При високих оцінках людина життєрадісна, імпульсивна, безпечна, весела, говірка. Енергійна, соціальні контакти для неї емоційно значимі. Вона експансивна, щира в стосунках із людьми. Емоційність, динамічність спілкування сприяють тому, що вона часто стає лідером й ентузіастом групової діяльності, вірить в удачу.

У цілому оцінка за цим фактором відображає емоційну забарвленість і динамічність спілкування.

Фактор G – “підвласність почуттям – висока нормативність поведінки”.

При низьких оцінках людина схильна до мінливості, підвладна впливу випадку й обставин. Не прикладає зусиль для виконання групових вимог і норм. Вона характеризується безпринципністю, неорганізованістю, безвідповідальністю, гнучкими установками щодо соціальних норм. Свобода від впливу норм може призвести до антисоціальної поведінки.

При високих оцінках спостерігається осмислене додержання норм і правил поведінки, наполегливість у досягненні мети, точність, відповідальність, ділова спрямованість.

У цілому фактор визначає, наскільки різні норми й заборони регулюють поведінку й стосунки людини з оточенням.

Фактор Н – “нерішучість – сміливість”. При низьких оцінках людина сором’язлива, невпевнена у своїх силах, стримана, нерішуча, воліє перебувати в тіні. Вона віддає перевагу не великому товариству, а одній-двом людям, товаришам. Відрізняється підвищеною чутливістю до погроз.

При високих оцінках людині властива соціальна сміливість, активність, готовність мати справу з незнайомими обставинами й людьми. Вона схильна до ризику, тримається вільно, розторможено.

У цілому фактор визначає реактивність на загрозу в соціальних ситуаціях і визначає ступінь активності в соціальних контактах.

Фактор І – “жорстокість – чутливість”. При низьких оцінках людині властива мужність, самовпевненість, розсудливість, реалістичність суджень, практичність, деяка жорстокість, суворість, черствість відносно оточуючих.

При високих оцінках спостерігається м’якість, залежність, спрямованість на заступництво, схильність до романтизму, артистичність натури, жіночність, художнє сприйняття світу. Можна говорити про розвинуту здатність до емпатії, співчуття, співпереживання й розуміння інших людей.

Фактор L – “довірливість – підозріливість”. При низьких оцінках людина характеризується відвертістю, довірливістю, доброзичливістю щодо інших людей, терпимістю, поступливістю. Вона вільна від заздрощів, легко ладнає з людьми й добре працює в колективі.

При високих оцінках людина ревнива, задрісна, характеризується підозріливістю, їй властива велика зарозумілість. Її інтереси спрямовані на саму себе, вона зазвичай обережна у своїх вчинках, егоцентрична.

У цілому фактор свідчить про емоційне ставлення до людей.

Фактор М – “практичність – розвинута уява”. При низьких оцінках людина практична, добросовісна. Орієнтується на зовнішню реальність і додержується загальноприйнятих норм. їй властива деяка обмеженість і зайва уважність до дрібниць.

При високій оцінці можна говорити про розвинуту уяву, орієнтування на свій внутрішній світ, високий творчий потенціал.

Фактор N – “прямолінійність – дипломатичність”. При низьких оцінках людині властива прямолінійність, наївність, природність, безпосередність поведінки.

При високих оцінках людина характеризується розважливістю, проникливістю, розумним і сентиментальним підходом до подій і оточуючих людей.

Фактор O – “впевненість у собі – тривожність”. При низьких оцінках людина холоднокровна, спокійна, безтурботна, впевнена в собі.

При високих оцінках людині властива тривожність, депресивність, вразливість.

Фактор Q1 – “консерватизм – радикалізм”. При низьких оцінках людина характеризується консервативністю, стійкістю до традиційних труднощів. Вона знає, у що повинна вірити, і, незважаючи на непереконливість деяких принципів, не шукає нових, із сумнівом ставиться до нових ідей, схильна до моралізаторства і повчань. Не погоджується із змінами і не цікавиться аналітичними й інтелектуальними міркуваннями.

При високих оцінках людина налаштована критично, характеризується наявністю інтелектуальних інтересів, аналітичністю мислення, намагається бути добре поінформованою. Більше схильна до експериментування, спокійно сприймає нові, неусталені, погляди і зміни, не довіряє авторитетам, на віру нічого не сприймає.

Фактор Q2 – “конформізм – нонконформізм”. При низьких оцінках людина залежна від групи, слідує за суспільною думкою, воліє й працювати, і приймати рішення разом з іншими людьми, орієнтується на соціальне схвалення. При цьому у неї часто відсутня ініціатива щодо прийняття рішення.

При високій оцінці людина визнає власні рішення, незалежна, прямує вибраним нею шляхом, сама приймає рішення й сама діє. Однак, маючи власну думку, вона не намагається нав'язати її оточуючим.

Не можна казати, що вона не любить людей, вона просто не має потреби в їх підтримці й схваленні.

Фактор Q3 – “низький самоконтроль – високий самоконтроль”. При низьких оцінках спостерігається недисциплінованість, внутрішня конфліктність уявлень про себе. Людина не занепокоєна виконанням соціальних потреб.

При високих оцінках – розвинутий самоконтроль, точність виконання соціальних вимог. Людина слідує своєму уявленню про себе, добре контролює свої емоції й поведінку, доводить будь-яку справу до кінця. Їй властиві цілеспрямованість й інтегрованість особистості.

На відміну від соціальної нормативності поведінки (фактор G), цей фактор вимірює рівень внутрішнього контролю поведінки.

Фактор Q4 – “розслаблення – напруженість”. При низьких оцінках людині властиві розслабленість, в’ялість, спокій, низька мотивація, лінощі, надмірна задоволеність і незворушливість.

Висока оцінка свідчить про напруженість, фрустрованість, наявність збудження й неспокою. Стан фрустрації, у якому людина перебуває, є результатом підвищеної мотивації. Їй властиве активне незадоволення станом речей.

На основі якісного й кількісного аналізу змісту особистісних факторів і їх взаємозв’язку можуть бути виділені такі **блоки факторів:**

Інтелектуальні особливості – фактори B, M, Q1.

Емоційно-вольові особливості – фактори C, G, I, O, Q3, Q4.

Комунікативні властивості і особливості міжособистісної взаємодії – фактори – F, H, F, E, Q2, N, L.

Методика визначення психічних характеристик особистості

(Немчина Т., 2007)

У даній методиці виявляється наявність у вчителя особистісних якостей, які є передумовою успішного здійснення навчально-виховного процесу. Методика ґрунтується на тривалому вивченні особистості вчителя у вмінні експерта правильно встановити наявність діагностичного параметру. Діагностика особистісних якостей вчителя включає в себе наступні діагностичні блоки:

I. Спрямованість особистості педагога:

- 1) мотиви, потреби, які вимірюються за 4 діагностичними параметрами;
- 2) почуття, емоції, які вимірюються за 9 діагностичними параметрами;
- 3) інтереси, які вимірюються за 5 діагностичними параметрами.

II. Можливості педагога:

- 1) відчуття – вимірюються за 3 діагностичними параметрами;
- 2) сприйняття – вимірюються за 4 діагностичними параметрами;
- 3) пам'ять – вимірюється за 4 діагностичними параметрами;
- 4) мислення – вимірюється за 6 діагностичними параметрами;
- 5) мова – вимірюється за 7 діагностичними параметрами;
- 6) воля – вимірюється за 5 діагностичними параметрами;
- 7) здібності – вимірюються за 7 діагностичними параметрами.

III. Стыль, психологічні особливості поведінки педагога:

- 1) характер (його риси), які вимірюються за 4 діагностичними параметрами;
- 2) ставлення до праці.

Перевагою методики є те, що вона охоплює практично всі існуючі якості особистості, які необхідні для професійної діяльності вчителя.

Діагностичні блоки	Склад діагностичних блоків	Діагностичні параметри	Бали
Спрямованість особистості педагога	1. Мотиви, потреби	1. Усвідомлення суспільних інтересів і своїх обов'язків стосовно до них. 2. Орієнтація в діяльності на цілі й задачі школи. 3. Прагнення забезпечити розвиток особистості кожної дитини. 4. Бажання самоудосконалювати себе, свою діяльність і умови праці.	
	2. Почуття (емоції)	1. Спрямованість емоцій і почуттів на об'єкт педагогічних впливів. 2. Інтенсивність емоцій. 3. Стійкість емоцій. 4. Глибина почуттів. 5. Наявність валового контролю за своєю поведінкою. 6. Адекватність емоційного стану вчителя, педагогічна реакція на діяльність учнів. 7. Доброзичливість реакції вчителя на збудження. 8. Впевненість у своїх педагогічних діях. 9. Задоволеність від результатів педагогічної праці.	
	3. Інтереси	1. Наявність інтересу, пов'язаного з предметом педагогічної діяльності.	

		<p>2. Широта інтересів, у тому числі професійних.</p> <p>3. Глибина інтересу.</p> <p>4. Стійкість інтересу, у тому числі професійного.</p> <p>5. Дієвість інтересу, у тому числі професійного.</p>	
Можливість особистості	1. Відчуття	<p>1. Орієнтація в діяльності на об'єкт педагогічного впливу.</p> <p>2. Швидкість реакції на дії і вчинки вчителя.</p> <p>3. Чіткість координації педагогічних дій.</p>	
	2. Сприйняття	<p>1. Цілеспрямованість сприйняття.</p> <p>2. Адекватність сприйняття меті і задачам педагогічної діяльності.</p> <p>3. Спостережливість.</p> <p>4. Допитливість.</p>	
	3. Пам'ять	<p>1. Цілеспрямованість уваги.</p> <p>2. Швидкість і раціональність запам'ятовування.</p> <p>3. Емоційність ставлення до матеріалу, запам'ятовується і відтворюється.</p> <p>4. Точність відтворення.</p>	
	4. Мислення	<p>1. Самостійність мислення (вміння ставити нові завдання й самостійно знаходити необхідні розв'язки).</p> <p>2. Широта розуму (різносторонність та широта знань).</p> <p>3. Глибина розуму (вміння проникати в сутність складних питань).</p> <p>4. Гнучкість розуму (вміння швидко змінювати свої дії під час зміни обставин, свобода мислення в закріплених у минулому досвіді прийомів і способів розв'язання педагогічних задач).</p> <p>5. Швидкість розуму (здатність швидко розібратися в складній ситуації, швидко обдумати й прийняти правильне рішення).</p> <p>6. Критичність розуму (вміння об'єктивно оцінювати свої й чужі можливості, ретельно й різносторонньо перевіряти всі висунуті положення й висновки).</p>	
	5. Мова	<p>1. Цілеспрямованість мови.</p> <p>2. Зв'язність і переконливість викладу.</p> <p>3. Розгорнутість і доступність висловлювань.</p>	

		<p>4. Логічна чіткість і завершеність висловлювань.</p> <p>5. Якість і чіткість форми викладу.</p> <p>6. Виразність мови.</p> <p>7. Образність мови.</p>	
	6. Воля	<p>1. Цілеспрямованість (підпорядкованість педагогічної діяльності меті й завданням).</p> <p>2. Самостійність (підпорядкованість поведінки своїм особистим поглядам і переконанням).</p> <p>3. Рішучість (здатність своєчасно приймати обґрунтовані і стійкі рішення й без коливання переходити до їх виконання).</p> <p>4. Наполегливість (здатність досягати поставленої мети й доводити прийняті рішення до кінця).</p> <p>5. Витримка (здатність контролювати свої дії).</p> <p>6. Дисциплінованість (свідоме підпорядкування своєї поведінки суспільним нормам).</p>	
	7. Здібності	<p>1. Відчуття учнів та їх стану.</p> <p>2. Цілеспрямованість у прогнозуванні своєї діяльності й діяльності учнів.</p> <p>3. Орієнтація в змісті педагогічної діяльності, формах та методах її організації.</p> <p>4. Вибірковість засобів педагогічного впливу з врахуванням мети діяльності, особливостей учнів, їх стану та рівня розвитку, власних можливостей.</p> <p>5. Зосередженість уваги й педагогічна доцільність її переключення.</p> <p>6. Здатність до педагогічного перевтілення, артистичність.</p> <p>7. Захопленість педагогічною діяльністю та її результатами.</p>	
Стиль поведінки	1. Характер	<p>1. Ставлення до колективу:</p> <p>а) колективізм, активність у справах колективу;</p> <p>б) чесність, справедливість;</p> <p>в) комунікативність, комунікабельність.</p> <p>2. Ставлення до праці:</p> <p>а) працьовитість.</p>	

Обробка:

«0» балів ставиться тоді, коли показник не проявляється, або слабо виражений.

«1» бал ставиться тоді, коли показник проявляється рідко чи недостатньо виражений.

«2» бали виставляються тоді, коли показник проявляється часто і достатньо виражений.

«3» бали виставляються тоді, коли показник проявляється завжди і яскраво виражений.

Розрахунок рівня усїєї діяльності чи поетапно:

Рівні: оптимальний – до 0,8 балів.

Діагностика рівня духовного розвитку особистості (Вознюк О.В., 2013)

Навпроти кожного з 9 відрізків однакової довжини за формулою:

Ні _____ Так

0 _____ 10

залежно від значення своєї відповіді на запитання зробіть приблизну позначку на координатах відповідного відрізка.

1. Чи добре ви знаєте свої слабкі та сильні сторони?
2. Чи враховуєте ви в повсякденному житті та педагогічній діяльності інтереси інших людей?
3. Спробуйте пригадати, як часто в процесі педагогічної діяльності вами оволодіває гнів?
4. Чи подобається вам ділитися зі своїми колегами тим, що у вас є?
5. Чи маєте ви бажання мати ті матеріальні речі, які є в інших?
6. Спробуйте визначити, як часто ви помічаєте власні життєві та професійні помилки у житті.
7. Чи завжди вам вдається виправити помічені помилки?
8. Вам подобається вдосконалювати себе як у процесі життєдіяльності, так і професійній діяльності?
9. Чи властиве вам почуття любові до дітей?

Спробуйте письмово відповісти на наступні запитання:

1. Наведіть один чи кілька прикладів людей із історії людства чи з кола ваших знайомих, на яких ви хотіли б бути схожими.
2. Спробуйте коротко сформулювати: у чому ви бачите сенс свого життя.
3. Яка людина приносить Всесвіту найбільше користі:
 - а) яка дбає про користь тільки для себе?
 - б) яка дбає про користь тільки своєї сім'ї?
 - в) яка дбає про користь тільки для своєї Батьківщини?
 - г) яка дбає про користь людства в цілому?
 - д) яка дбає про користь тільки для всіх живих істот на нашій планеті?
3. Висловіть Ваше ставлення до релігії.
4. Висловіть Ваше ставлення до релігійного принципу відплати.

Для визначення рівня духовного розвитку необхідно скласти бали запитань 2, 4, 6-9 і відняти від їх суми бали запитань 3 і 5.

Графічне зображення відповідей у першій частині анкети дозволяє фахівцю візуалізувати місцезнаходження своєї відповіді відносно мінімально та максимально можливого результату, що допомагає йому замислитися над можливими методами поліпшення показників. Зрозуміло, що перше запитання не може бути однозначно оціненим, проте, як показує практика, постановка цього питання як адаптаційного сприяє зосередженню на внутрішньому світі, що є необхідним для подальшої роботи. Запитання 2, 3, 4 допомагають зробити погляд на себе з боку друзів, знайомих, а запитання 5, 6, 7 підводять до розуміння зв'язку між власних характером і подіями життя. Запитання 8 і 9 показують шлях подальшого розвитку, що особливо важливо у разі незадоволеності своїм характером та подіями життя.

Друга частина анкети допомагає визначити ціннісну орієнтацію, ступінь усвідомлення мети власного життя та орієнтовний рівень розвитку.

Звичайно, головна життєва та професійна мета людини певним чином співвідноситься з рівнем її свідомості. Останнє запитання перевіряє відвертість відповідей педагога: неважко помітити, коли позначений в анкеті рівень свідомості (а-д) не відповідає поведінці, взаєминам, головним прагненням.

**Картка соціально-духовних цінностей студента
(авторська розробка, 2016)**

П.І.Б. _____

Група _____ Дата « _____ » _____

Компоненти якостей	Ознаки якостей	Дані самооцінки	Результати спостереження
Моральність	Фізкультурна і спортивна етика, культура		
Естетика	Відчуття прекрасного, краси		
Ставлення до праці	Працелюбність		
Світогляд	Ступінь науковості поглядів		
Здоровий спосіб життя	Відмова від шкідливих звичок		
	Системність		
	Наукова основа		

Оцінка соматичного здоров'я (Апанасенко Г.А., 1993)

За допомогою «Шкали соматичного здоров'я» визначається енергопотенціал індивіда за методом професора Г.А. Апанасенка (1993) на підставі наступних первинних даних: зріст, вага, життєва місткість легенів (ЖМЛ), пульс (ЧСС – частота серцевих скорочення), динамометрія кисті руки, рівень тиску систоли (АТ) і час відновлення пульсу після проби (20 присідань за 30 сек.)

Рівень здоров'я людини оцінюється в балах незалежно від того, у якому проміжку альтернативи «здоровий – хворий» вона знаходиться. При цьому оцінка рівня здоров'я здійснюється за такою градацією: 1) низький, 2) нижче середнього, 3) середній, 4) вище середнього, 5) виський.

**Шкали оцінки соматичного здоров'я
(чоловіки та жінки)**

Чоловіки:

Показники	Низький	Нижче середнього	Середній	Вище середнього	Високий
Вага тіла/зріст, г/см	>501 (-2)	451-500 (-1)	<450 (0)	-(-)	-(-)

ЖМЛ/маса тіла, мл/кг	<50 (-1)	51-55 (0)	56-60 (1)	61-65 (2)	>66 (3)
Сила кисті руки/ вага тіла %	<60 (-1)	61-65 (0)	66-70 (1)	71-80 (2)	>80 (3)
ЧСС х АТ сист./ 100 відносних одиниць	>111 (-2)	95-110 (-1)	85-94 (0)	70-84 (3)	<69 (5)
Час відновлення ЧСС, хв, після 20 присідань за 30 сек.	>3 (-2)	2-3 (1)	1,5-2,0 (1)	1,0-1,5 (5)	<(7)
Загальна оцінка рівня здоров'я (сума балів)	<3	4-6	7-11	12-15	16-18

Жінки:

Показники	Низький	Нижче середнього	Середній	Вище середнього	Високий
Вага тіла/зріст, г/см	>541 (-2)	351-450 (-1)	<350 (0)	-(-)	-(-)
ЖМЛ/маса тіла, мл/кг	<40 (-1)	41-45 (0)	46-50 (1)	51-56 (2)	>56 (3)
Сила кисті руки/ вага тіла %	<40 (-1)	41-50 (0)	51-55 (1)	56-60 (2)	>61 (3)
ЧСС х АТ сист./ 100 відносних одиниць	>111 (-2)	95-110 (-1)	85-94 (0)	70-84 (3)	<69 (5)
Час відновлення ЧСС, хв, після 20 присідань за 30 сек.	>3 (-2)	2-3 (1)	1,5-2,0 (3)	1,0-1,5 (5)	<1 (7)
Загальна оцінка рівня здоров'я (сума балів)	<3	4-6	7-11	12-15	16-18

Методика оцінки прояву вольових якостей при здійсненні професійної діяльності (Висоцький А.І., 2007)

Якою мірою Ви проявляєте ознаки вольових якостей при здійсненні професійної діяльності?

Необхідно відмітити ті ознаки вольових якостей, які проявляються у Вас під час професійної діяльності. Інтенсивність прояву вольових ознак оцініть за 5-тибальною шкалою, де 5 – вольова якість максимально розвинена ; 4 – сильно розвинена; 3 – слабо розвинена; 2 – дуже слабо розвинена; 1 – вольова якість Вам не властива.

1. Ознаки дисциплінованості:

- свідоме виконання встановленого в професійній діяльності порядку (виконання вимог керівника, своєчасне виконання професійних завдань, доручень, дотримання правил техніки безпеки й організації робочого місця);
- добровільне виконання правил, встановленим колективом (групою) під час здійснення професійної діяльності;
- наявність проступків (пропуски колективних зборів, методичних заходів, нарад, конференцій без поважних причин);
- дотримання дисципліни при зміні умов професійної діяльності.

2. Ознаки самостійності:

- виконання відповідного виду (напрямую) професійної діяльності без допомоги і постійного контролю зі сторони (виконання виробничих або інших завдань із фахової підготовки без нагадування й підказок);
- самостійність у визначенні цілей і завдань, організації власної діяльності (здійснення підготовки до занять та виховних заходів, відбір засобів для здійснення професійної діяльності тощо);
- відстоювання власної точки зору в ході виконання професійної діяльності без прояву впертості в разі неоднозначності ситуації;
- дотримання вироблених звичок самостійної поведінки при зміні умов реалізації професійної діяльності.

3. Ознаки наполегливості:

- намагання в процесі здійснення професійної діяльності постійно доводити розпочату справу до кінця; уміння тривалий час слідувати поставленій цілі, не зважаючи на труднощі;
- прояв вольових зусиль у ході реалізації професійної діяльності за наявності існуючого сильного зовнішнього подразника, що суперечить досягненню її мети;
- прояв стійкості при здійсненні професійної діяльності в умовах зміни обставин (зміні колективу, умов професійної діяльності тощо).

4. *Ознаки витримки:*

- прояв терплячості в професійній діяльності, яка виконується в ускладнених умовах (виникнення значних труднощів, невдач тощо);
- адекватне поводження в конфліктних ситуаціях, що виникають під час здійснення професійної діяльності (суперечки, необ'єктивні звинувачення);
- гальмування проявів почуттів при сильному емоційному збудженні (велика радість, здивування, гнів тощо); контроль за своєю поведінкою під час професійної діяльності в нестандартних ситуаціях.

5. *Ознаки організованості:*

- дотримання певного порядку, який сприяє успішності професійної діяльності (техніка безпеки, організація робочого місця тощо);
- планування своїх дій і помірковане їх виконання в ході виконання професійної діяльності; раціональний розподіл часу з врахуванням обставин здійснення професійної діяльності; організація власної професійної діяльності при зміні обставин.

6. *Ознаки рішучості:*

- швидке й продумане прийняття рішень при виконанні виробничих завдань під час реалізації професійної діяльності;
- виконання прийнятого рішення без вагань, впевнено; рішучість при прийнятті рішень у складних умовах професійної діяльності та під час емоційного збудження;
- прояв рішучих дій у нестандартних ситуаціях.

7. *Ознаки ініціативності:*

- прояв елементів творчості, раціоналізації в процесі здійснення професійної діяльності;
- участь у здійсненні раціонального нововведення під час професійної діяльності, запропонованого іншими;
- активна підтримка колективу в реалізації запланованих цілей під час здійснення професійної діяльності;
- намагання проявити ініціативу в нестандартних ситуаціях, що виникають під час реалізації професійної діяльності.

Обробка результатів. Оцінка вольових якостей здійснюється за 5-ти бальною системою: 5 – вольова якість дуже сильно розвинена; 4 – сильно розвинена; 3 – слабо розвинена; 2 – дуже слабо розвинена; 1 – вольова якість не властива суб'єкту.

Для більшої точності оцінка може бути виражена з десятими долями бала, наприклад: 3,7 або 4,2 тощо.

Загальна оцінка кожної вольової якості визначається як середнє арифметичне, отримане від ділення суми оцінок цієї якості на число оцінюючих. Якщо середнє арифметичне дорівнює 4 і вище, ця якість проявляється сильно, в інших випадках - вважається, що вольова якість проявляється слабо. Таким чином визначається сила кожної з вольових якостей, що вивчається.

Оцінка стійкості вольової якості визначається за частотою прояву її ознак. Вольова якість вважається стійкою, якщо одна з її ознак проявляється в суб'єкта в процесі професійної діяльності в середньому 3 і більше разів на тиждень або якщо 2 і більше ознак проявляються в середньому не менше 2 раз на тиждень за час спостереження за суб'єктом. Якщо ознаки проявляються з меншою частотою, то вольова якість вважається нестійкою.

Методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (опитувальник Карпова А. В., 2007)

Методика діагностики рефлексивності (опитувальник Карпова А.В., тест на рефлексію) створена для визначення рівня розвитку рефлексії в особистості.

Рефлексивність – це здатність людини виходити за межі власного «Я», осмислювати, вивчати, аналізувати щось за допомогою порівняння образу свого «Я» із будь-якими подіями, особистостями. Рефлексивність, як протилежність імпульсивності, характеризує людей, які перш ніж діяти, внутрішньо розглядають всі гіпотези, відкидаючи ті з них, які здаються їм мало правдивими, вирішують все обдуманно, зважено, урахувавши всі варіанти вирішення «задачі».

Інструкція.

Вам необхідно дати відповіді на декілька тверджень опитувальника. У бланку відповідей напроти номера питання поставте, будь ласка, цифру, яка відповідає варіанту Вашої відповіді:

- 1 – абсолютно неправильно;
- 2 – неправильно;
- 3 – скоріше всього неправильно;
- 4 – не знаю;
- 5 – скоріше всього правильно;
- 6 – правильно;
- 7 – абсолютно правильно.

Не задумуйтеся довго над відповідями. Пам'ятайте, що правильних чи неправильних відповідей у даному випадку бути не може.

Стимульний матеріал.

1. Прочитавши хорошу книжку, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться з кимось її обговорити.
2. Коли мене раптом не очікувано про щось запитують, я можу відповісти перше що спаде на думку.
3. Перед тим як підняти слухавку, щоб зателефонувати по справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.

4. Схибивши, я довго потім не можу відволіктися від думок про це.

5. Коли я обдумую щось або говорю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом загадати, що стало поштовхом для початку ланцюжка думок.

6. Беручись за складне завдання, я стараюсь не думати про майбутні труднощі.

7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.

8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось не задоволений мною.

9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.

10. Для мене важливо в деталях уявити хід майбутньої роботи.

11. Мені було б важко написати серйозний лист, якби я заздалегідь не склав план.

12. Я віддаю перевагу діям, а не роздумам над причинами своїх невдач.

13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.

14. Як правило, коли я щось задумав, я прокручую в голові свої замисли.

15. Я тривожуся за своє майбутнє.

16. Думаю, що в більшості ситуацій потрібно діяти швидко, керуючись першою думкою, що прийшла в голову.

17. Часом я приймаю необдумані рішення.

18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові й нові аргументи на захист своєї точки зору.

19. Якщо відбувається конфлікт, то роздумуючи над тим, хто в ньому винен, я в першу чергу починаю з себе.

20. Перед тим, як щось вирішити, я завжди стараюсь все ретельно обдумати та виважити.

21. У мене бувають конфлікти через те, що я часом не можу передбачити, яку поведінку очікують від мене оточуючі.

22. Буває, що обдумуючи розмову з іншою людиною, я як би подумки веду з ним діалог.

23. Я стараюся не задумуватися над тим, які думки та почуття викликають в інших людей мої слова та вчинки.

24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, якими словами це краще сказати, щоб не образити.

25. Вирішуючи складну задачу, я думаю над нею навіть тоді, коли займаюся іншими справами.

26. Якщо я з кимось сварюсь, то в більшості випадків не вважаю себе винним.

27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

Обробка результатів.

Із цих 27 тверджень 15 є прямими (номери питань: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Інші 12 – зворотні твердження, які необхідно врахувати при обробці результатів, коли для отримання підсумкового балу підсумовуються в прямих питаннях цифри, які відповідають відповідям піддослідних, а у зворотних – значення, заміняються на ті, що виходять при інверсії шкали відповідей. 1=7, 2=6, 3=5, 4=4, 5=3, 6=2, 7=1.

Ключ до тесту-опитувальнику рефлексивності Карпова.

Переведення тестових балів у стени.

Стени	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тестові бали	80 і нижче	81-100	101-107	108-113	114-122	123-130	131-139	140-147	148-156	157-171	172 і вище

При інтерпретації результатів доцільно виходити з диференціації отриманих результатів на три основні категорії.

Результати методики, рівні чи більші, ніж 7 стенив, свідчать про високорозвинену рефлексивність.

Результати в діапазоні від 4 до 7 стенів – індикатори середнього рівня рефлексивності.

Показники, менші 4-х стенів – свідчення низького рівня розвитку рефлексивності.

Інтерпретація й розшифровка.

Методика базується на теоретичному матеріалі, який конкретизує загальну трактовку рефлексивності, а також ряд інших істотних особливостей даної властивості. Ці уявлення можна резюмувати в наступних положеннях:

1. Рефлексивність як психічна властивість яка представляє собою одну з основних граней тієї інтегративної психічної реальності, яка співвідноситься з рефлексією в цілому. Двома іншими її модусами є рефлексія в її процесуальному статусі й рефлектування як особливий психічний стан. Ці три модуси найтіснішим чином взаємопов'язані і взаємодетермінують один одного, утворюючи на рівні їх синтезу якісну визначеність, позначену поняттям рефлексія. У силу цього, дана методика орієнтується не тільки безпосередньо на рефлексивність як психічну властивість, але також й опосередковано враховує його прояв у двох інших відмічених модусах. Звідси, ті поведінкові та інтроспективні індикатори, у яких конкретизується теоретичний конструкт, а також самі питання методики, враховують рефлексивність як психічну властивість, і рефлексію як процес, і рефлектування як стан.

2. Поряд із цим, як показує аналіз літературних даних, діагностика властивості рефлексивності повинна обов'язково враховувати й диференціацію її проявів по іншому важливому критерію – її направленості. Відповідно до цього, як відомо, виокремлюють два типи рефлексії, які умовно позначаються як «інтра й інтепсихічна» рефлексія. Перша співвідноситься з рефлексивністю як здатністю до само сприйняття змісту власної психіки і його аналізу, друга зі здатністю до розуміння психіки інших людей, які включають поряд з рефлексивністю як здатністю стати на місце іншого, а також

механізми проєкції, ідентифікації, емпатії. Отже, загальна властивість рефлексивності включає обидва вказані типи, а рівень розвитку даної властивості є похідним від них одночасно.

3. Зміст теоретичного конструкта, а також спектр визначуваних ним поведінкових проявів індикаторів властивості рефлексивності передбачає й необхідність врахування трьох головних видів рефлексії, виокремлюваних по так званому «часовому» принципу: ситуативної (актуальної), ретроспективної й перспективної рефлексії.

Ситуативна рефлексія забезпечує безпосередній самоконтроль поведінки людини в актуальній ситуації, осмислення її елементів, аналіз того, що відбувається, здатність суб'єкта до співвідношення своїх дій із ситуацією і їх координацію відповідно до умов, що змінюються та власним станом. Поведінковими проявами й характеристиками цього виду рефлексії є час обдумування суб'єктом своєї поточної діяльності; те, наскільки часто він вдається до аналізу того, що відбувається; ступінь розгорнутості процесів прийняття рішення; схильність до самоаналізу в конкретних життєвих ситуаціях.

Ретроспективна рефлексія проявляється в схильності до аналізу вже виконаної в минулому діяльності й подій, які вже відбулися. У цьому випадку предмети рефлексії – передумови, мотиви й причини того, що відбувається; зміст минулої поведінки, а також його результативні параметри, й особливо, допущені помилки. Ця рефлексія виражається, у тому, як часто й наскільки довго суб'єкт аналізує й оцінює події, що відбулися, чи схильний він взагалі аналізувати минуле й себе в ньому.

Перспективна рефлексія співвідноситься: із функцією аналізу майбутньої діяльності, поведінки; плануванням; прогнозуванням імовірних наслідків й ін. її основні поведінкові характеристики: ретельність планування деталей своєї поведінки, частота звернення до майбутніх подій, орієнтація на майбутнє. За даними автора методики, ступінь надійності розробленого ним тесту-опитувальника, який відображає точність і стійкість його результатів, відповідає психодіагностичним вимогам. Результати перевірки методики на

валідність також підтверджують її необхідний, із точки зору вимог психометрики, ступінь.

Визначення рівня рефлексії (за О. С. Анісімовим)

Робота психолога з педагогічним колективом – діагностика педагогічного колективу

Інструкція: «Прочитайте уважно кожен із наведених нижче запитань і закресліть відповідну цифру справа залежно від того, яку відповідь Ви вибираєте (варіант відповіді літерами у питаннях 5,6 обведіть у кружок)».

5 – ніколи

4 – рідко

3 – за необхідністю

2 – часто

1 – завжди

1. Як часто Ви повертаєтесь до аналізу ходу вирішення педагогічної проблеми, якщо Ви її уже вирішили?
2. Як часто Ви віддаєте перевагу переходу від рішення до аналізу ходу рішень педагогічної проблеми, якщо вона дуже складна?
3. Як часто Ви шукаєте причину труднощів у способі розумової діяльності, аналізуючи хід рішення педагогічної проблеми?
4. Як часто Ви шукаєте причину труднощів у самому собі, аналізуючи хід рішення педагогічної проблеми?
5. Як Ви чините, якщо Ви зазнали невдачі в аналізі ходу рішень задачі?
6. Як Ви ставитесь до перспективи участі в спільному з іншими людьми рішенні, якщо для Вас дуже важливе поставлена задача?
7. Як часто Ви стараєтесь бути лідером в організації пошуку причин і зняття труднощів, якщо в спільному пошуку рішення виникли труднощі?
8. Як часто Ви зберігаєте активність у колективній організації зняття труднощів, якщо в спільному пошуку рішення виникли труднощі, і Вам здається, що Ваша активність недооцінюється і навіть ігнорується?

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

а) відійти від задачі й зайнятися іншою

б) наполегливо продовжувати спроби вирішення

в) шукати «темні місця» й «прояснити» їх для себе шляхом звернення до словника, навчальних посібників т.д.

г) залучити до аналізу інших людей

д) впливати на створення групового напрямку до пошуку причин труднощів

а) не входжу до спільного пошуку

- б) іноді входжу до спільного пошуку
 в) за мірою необхідності входжу до спільного пошуку
 г) часто входжу до спільного пошуку
 д) завжди входжу до спільного пошуку

1 2 3 4 5
 1 2 3 4 5

Для аналізу даних тесту слід розставити бали залежно від значимості варіанту відповіді за наступними критеріями: рівень рефлексивності особистості, рівень колективності особистості й рівень самокритичності особистості.

Відповідь	Номер питання							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	4	6	4	А-0	А-1	4	6
2	3	3	4	3	Б-1	Б-2	3	4
3	2	2	2	2	В-2	В-3	2	2
4	1	1	1	1	Г-3	Г-4	1	1
5	0	0	0	0	Д-4	Д-5	0	0

Рівень рефлексивності підраховується шляхом додавання балів, відповідних питань № 1, 2, 3, 5.

Рівень самокритичності – кількість балів за питання № 4.

Рівень колективності – сума балів за питання № 5, 6, 7, 8.

Із загальної кількості претендентів необхідно вибрати тих, хто набрав максимальну кількість балів за три розділені критерії при фіксованому об'ємі набору або сумарному підрахунку балів.

№	Шкала Рівень	рефлексивності	самокритичності	колективності
1.	Низький	0-2	0	0-3
2.	Нижче середнього	3-6	1	4-7
3.	Середній	7-11	2	8-11
4.	Вище середнього	12-15	3	12-15
5.	Високий	16-18	4	16-19

**Опитувальник щодо оцінки навчально-виховних компетенцій студента
(авторська розробка, 2016)**

Шановний колего! Просимо Вас взяти участь у нашому дослідженні. Виберіть, яким балом Ви б могли оцінити сформованість наступних професійних умінь та якостей у студента.....

№	Компетенції та їх показники	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7
	Професійно-педагогічна компетенція: <ul style="list-style-type: none"> – наявність злагодженої системи наукових знань із педагогіки; – наявність злагодженої системи наукових знань із психології; – наявність злагодженої системи наукових знань із теорії та методики фізичного виховання та спорту; – наявність злагодженої системи наукових знань із базових та нових фізкультурно-спортивних видів; – сформованість провідних умінь практичного застосування предметних знань. 					
	Соціально-педагогічна компетенція: <ul style="list-style-type: none"> – уміння цілепокладання; – уміння планування; – уміння планування власної діяльності. 					
	Рухова компетенція: <ul style="list-style-type: none"> – сформованість рухових умінь та навичок; – сформованість навичок надання фізичної допомоги й страховки; – сформованість навичок по установці і ремонту спортивного знаряддя; – сформованість туристичних навичок. 					
	Інформаційно-дослідна компетенція: <ul style="list-style-type: none"> – уміння знаходити інформацію, обробляти її, узагальнювати, систематизувати, робити висновки й т.д.; – уміння проводити експериментальні дослідження й працювати з культурною спадщиною з метою створення нової інформації 					
	Валеологічна компетенція: <ul style="list-style-type: none"> – знання особливостей фізичного функціонування людського організму; – знання факторів, які перешкоджають нормальній життєвій діяльності людського організму; – володіння методиками визначення рівня фізичної 					

	<p>підготовки й стану здоров'я тих, хто займається;</p> <ul style="list-style-type: none"> – знання передових технологій досягнення оздоровчого ефекту занять (тренажерні пристрої, спеціальне харчування, комп'ютерні технології управління навантаженнями, фізіотерапевтичні процедури й т.д.); – знання факторів здорового способу життя, посилюючий ефект фізичних вправ; – знання умов максимальної комфортності занять; – знання організаційних структур, характерних для тієї чи іншої форми фізичної активності залежно від потреб тих, хто займається; – володіння методикою проведення занять із фітнес-програм різноманітних напрямленостей; – володіння методикою проведення тестування й розробки рекомендацій з урахуванням інтересів тих, хто займається. 					
--	--	--	--	--	--	--

Анкета вивчення чинників особистісного і професійного зростання педагога, підвищення рівня його професіоналізму і компетентності (Вознюк О.О., 2013)

Просимо відповісти на ряд запитань щодо вивчення чинників особистісного й професійного зростання педагога, підвищення рівня його професіоналізму й компетентності.

1. Які особистісні якості слід розвивати, щоб досягнути успіху у професійній діяльності? Необхідно оцінити два показника:

- 1) визначити **важливість** запропонованих тверджень за 7-ми бальною шкалою оцінювання, де 7 – найвищий бал;
- 2) здійснити **самооцінку** сформованості запропонованих якостей за 7-ми бальною шкалою оцінювання, де 7 – найвищий бал.

№	Твердження	Важливість	Самооцінка
1	Цілеспрямованість, наполегливість (є основою особистих змін)		
2	Усвідомлення сенсу життя (дає можливість виконати своє покликання)		
3	Відповідальність		
4	Любов, повага до дитини, до людей		
5	Душевність, чутливість, педагогічний такт		

6	Комунікативність		
7	Дисциплінованість		
8	Вимогливість		
9	Витриманість, урівноваженість		
10	Точність, обов'язковість		
11	Працелюбність		
12	Хороше здоров'я		
13	Сформовані моральні властивості як своєрідний моральний компас у житті		
14	Жити наповненим і цікавим життям, мати жагу до життя		
15	Здобувати уроки з власних помилок		
16	Самопізнання (прагнути постійно пізнавати себе, проробити внутрішню роботу над собою, відновити взаємозв'язок із самим собою)		
17	Пізнати свої недоліки, стереотипи		
18	Віра в дитину, ставитися до дітей з оптимістичною гіпотезою, як це робив А. С. Макаренко		
19	Позитивне мислення (прагнути позитивно мислити – означає мислити позитивними, значимими категоріями, що сприяють розширенню особистості, її духовному зростанню)		
20	Розвиток уявлення з метою проектування найкращих очікувань у роботі й житті		
21	Розвиток розуму, мислення (розвивай свій розум, бо думки формують ваш світ, як зазначають мудреці)		
22	Бути натхненним, радісним і допитливим на шляху досягнення своєї мети й покликання		
23	Гнучкість, мобільність у педагогічній діяльності		
24	Ще які твердження, ви вважаєте значущими?		

2. Оцініть: 1) важливість та 2) самооцінку сформованості запропонованих умінь щодо особистісного й професійного розвитку за 7-бальною шкалою оцінювання, 7 – найвищий бал:

№	Уміння	Важливість	Самооцінка
1	Уміти сформувати власну життєву філософію		
2	Уміння ставити певні особистісні, професійні й духовні цілі й знаходити мужність їх здійснювати		
3	Уміти управляти власним внутрішнім станом		
4	Уміння визначати найважливіші переваги і пріоритети в професії та житті		
5	Уміти робити правильний вибір у професійній та життєвій ситуації		
6	Уміти приймати важливі рішення самостійно, не спираючись на стереотипи		
7	Уміти управляти своїм розумом, думками		
8	Уміння управляти своїми діями		
9	Уміти концентруватися на проблемі, меті, завданнях		
10	Уміти нестандартно розв'язувати проблеми, що виникають на користь дітям		
11	Уміння планувати й розмірковувати над професійними та життєвими проблемами		
12	Уміти надавати необхідну допомогу дітям, урахувавши індивідуальні та вікові особливості		
13	Уміння аналізувати свої дії		
14	Уміння розв'язувати проблемні педагогічні ситуації з метою покращення навчальної або виховної ситуації		
15	Уміння вдосконалювати свої відносини з дітьми та іншими людьми		
16	Уміння спілкуватися з різними категоріями дітей		
17	Уміння стимулювати, підтримувати кращі починання учнів		
18	Уміння допомогти учням розкрити їх потенційні можливості, здібності		
19	Уміння розвивати в учнів звичку до щоденного читання, любов до книги		
20	Уміння прививати інтерес до учіння, інтелектуальної праці		

21	Уміння знаходити час для спілкування з близькими людьми		
22	Уміння правильно організувати свій час, свою діяльність		
23	Уміння турбуватися про своє здоров'я, виконання фізичних вправ, заняття спортом		
24	Уміння вести здоровий образ життя		
25	Уміння відпочивати з користю для себе		

3. Кого ви найчастіше звинувачуєте у своїх проблемах: 1) батьків, 2) навчальний заклад, 3) друзів, 4) себе, 5) різні обставини (підкреслити обрані варіанти)?

4. Ваше ставлення до проблем, що виникають (підкреслити один варіант відповіді).

- 1) намагаюсь спокійно ставитися, прагну знайти оптимальне рішення;
- 2) дуже хвилююсь, не завжди можу знайти правильний варіант рішення;
- 3) байдуже ставлення.

5. Уміти розглядати будь-яку ситуацію, проблему як (підкреслити обрані варіанти):

- 1) небезпека, 2) шанс, 3) дар, 4) цінний досвід, 5) життєвий або професійний урок, 6) нові можливості для особистісного та професійного зростання.

6. Які ціннісні пріоритети в житті та професії Ви обрали (підкреслити обрані варіанти)?

- 1) служити людям;
- 2) допомагати у формуванні та розвитку особистості дитини;
- 3) домогтися стати професіоналом своєї справи й робити її якомога краще;
- 4) розвивати кращі морально-духовні риси;
- 5) мати щасливе особисте життя, створити сім'ю;
- 6) створити добробут;
- 7) ще які?

7. Чи маєте Ви власний щоденник самоаналізу своєї життєдіяльності?

1. Так, 2. Ні.

8. Ваші уподобання (підкреслити необхідні варіанти):

1. Малювання
 2. Вишивання
 3. Читання книг
 4. Заняття музикою
 5. Відвідування театру
 6. Відвідування виставок
 7. Відвідування музеїв
 8. Відвідування кіно
 9. Робота на комп'ютері
 10. Заняття спортом
 11. Спілкування з друзями
 12. Прогулянки на природі
 13. Подорожі по цікавим місцям
 14. Заняття господарством, городом, садом...
 15. Назвіть інші ваші уподобання.
9. Чи згодні Ви з таким твердженням, що вдача – це поєднання підготовленості та сприятливої можливості.
1. Так, 2. Ні. 3. Не знаю.
10. Укажіть шляхи особистісного розвитку (підкреслити необхідні варіанти):
- 1) самовиховання;
 - 2) ведення щоденника спостережень;
 - 3) самоаналіз;
 - 4) самоспостереження;
 - 5) читання літератури про успішних, відомих людей;
 - 6) читання наукових та науково-популярних видань;
 - 7) звернення до творів мистецтва;
 - 8) заняття фізичною культурою, спортом;
 - 9) спілкування з цікавими людьми;
 - 10) медитація;
 - 11) участь у тренінгах особистісного зростання;
 - 12) відвідування храмів, релігійних зібрань;

- 13) вивчення особистості учнів;
- 14) аналіз життєвого шляху своїх учнів;
- 15) звернення до творів мистецтва;
- 16) спілкування з людьми, які характеризуються успіхом у тих чи інших галузях;
- 17) назвіть інші шляхи.

11. Укажіть шляхи професійного розвитку (підкреслити необхідні варіанти):

- 1) самовиховання (виховання якостей, необхідних для майбутньої професії);
- 2) ведення щоденника спостережень;
- 3) самоаналіз своєї професійної діяльності;
- 4) постійна самостійна робота щодо вдосконалення своїх професійних знань;
- 5) неперервний розвиток професійно-педагогічних умінь та навичок;
- 6) читання психолого-педагогічної та методичної літератури, у тому числі про життя та діяльність видатних педагогів;
- 7) звернення до творів мистецтва;
- 8) спілкування з цікавими людьми;
- 9) спілкування з кращими педагогами, педагогами-майстрами;
- 10) вивчення передового педагогічного досвіду;
- 11) упровадження інноваційних засобів, методів, прийомів у педагогічну практику;
- 12) участь у тренінгах, ділових іграх;
- 13) оволодіння сучасними інноваціями у навчально-виховному процесі;
- 14) післядипломна педагогічна освіта, курси підвищення кваліфікації;
- 15) участь у роботі методоб'єднань;
- 16) участь у роботі творчих педагогічних майстерень;
- 17) назвіть інші шляхи.

12. Укажіть шляхи громадянсько-патріотичного розвитку (підкреслити необхідні варіанти):

- 1) підвищення рівня усвідомлення громадянських обов'язків перед державою і суспільством;

- 2) збагачення знань про сутність і особливості громадянського суспільства;
- 3) збагачення знань про історію, культуру своєї держави і народу;
- 4) збагачення знань про права та обов'язків громадянина, усвідомлення їх єдності;
- 5) збагачення знань про політичні норми і правила поведінки, цінності, ідеали, державні символи і традиції, основи політики і державної ідеології;
- 6) збагачення знань про особливості громадянської поведінки в ситуаціях політичного вибору;
- 7) збагачення знань про суспільні об'єднання і громадських організації;
- 8) збагачення знань про соціальні норми, традиції і цінності, характерні для громадянського суспільства;
- 9) збагачення знань про особливості ідеологічного впливу на особистість і громадянське суспільство;
- 10) підвищення патріотизму та відповідальності за долю своєї держави, суспільства;
- 11) підвищення інтересу до політичних подій в країні і за кордоном;
- 12) розвиток критичного мислення, протидія та негативне ставлення до неконституційних, антидержавницьких, антигромадських проявів;
- 13) участь у роботі громадських організацій і об'єднань, у громадському житті університету, міста, країни;
- 14) відстоювання своєї громадянської позиції, участь у політичних мітингах, маніфестаціях у рамках конституційних прав, в обговоренні норм громадянського й державного життя;
- 15) читання відповідних статей, літератури, перегляд телепрограм суспільно-державної спрямованості;
- 16) участь у виборах в органи державної і місцевої влади;
- 17) назвіть інші шляхи.

Щиро дякуємо за відповіді!

Тест комунікативних умінь Міхельсона

Мета: визначення рівня комунікативної компетентності і якості сформованості основних комунікативних умінь.

Інструкція: ми просимо Вас уважно прочитати кожну з описаних ситуацій і вибрати один варіант поведінки в ній. Це повинна бути найбільш характерна для Вас поведінка, те, що Ви зазвичай робите в таких випадках, а не те, що по-вашому необхідно було б зробити.

Тестовий матеріал:

1. Хтось говорить Вам: «Мені здається, що Ви прекрасна людина». Ви зазвичай у таких ситуаціях:
 - а) Говорите: «Ні, що Ви! Я не такий».
 - б) Говорите з посмішкою: «Дякую, я дійсно видатна людина».
 - в) Говорите: «Дякую».
 - г) Нічого не говорите й при цьому червонієте.
 - д) Говорите «Так, я думаю, що відрізняюся від інших і в кращий бік».
2. Хтось чинить, на вашу думку, прекрасно. У такому випадку Ви зазвичай:
 - а) Чините так, як би ця дія не було настільки прекрасна, і при цьому кажете «Нормально!»
 - б) Говорите: «Це було відмінно, але я бачив і кращі результати».
 - в) Нічого не говорите.
 - г) Говорите: «Я можу зробити набагато краще».
 - д) Говорите: «Це справді прекрасно!»
3. Ви займаєтеся справою, яка Вам справді подобається, і думаєте, що вона у Вас виходить дуже добре. Хтось говорить: «Мені це не подобається!» Зазвичай у таких випадках Ви:
 - а) Говорите: «Ви – дурень!»
 - б) Говорите: «Я все ж думаю, що це заслуговує гарної оцінки».
 - в) Говорите: «Ви праві», хоча насправді не згодні з цим.
 - г) Говорите: «Я думаю, що це видатний рівень. Що ви в цьому розумієте».
 - д) Відчуваєте себе ображеним і нічого не відповідаєте.
4. Ви забули взяти з собою якийсь предмет, а думали, що принесли його, і хтось говорить Вам: «Ви такий розтяпа! Ви й голову б забули, якби вона не була прикріплена до плечей». Зазвичай у відповідь:
 - а) Говорите: «У будь-якому випадку я розумніший за Вас. Крім цього, що Ви в цьому розумієте!»
 - б) Говорите: «Так, Ви праві. Іноді я поведжуся, як розтяпа».
 - в) Говорите: «Якщо хтось і розтяпа, то це Ви».
 - г) Говорите: «У всіх людей є недоліки. Я не заслуговую такої оцінки тільки за те, що забув щось».
 - д) Нічого не говорите або взагалі ігноруєте цю заяву.

5. Хтось, із ким Ви домовилися зустрітися, запізнився на 30 хвилин, і це Вас засмутило, при чому ця людина не пояснює своє запізнення. У відповідь Ви зазвичай:

- а) Говорите: «Я засмучений тим, що Ви змусили мене стільки чекати».
- б) Говорите: «Я все думав, коли ж Ви прийдете».
- в) Говорите: «Це був останній раз, коли я змусив себе чекати на Вас».
- г) Нічого не говорите цій людині.
- д) Говорите: «Ви ж обіцяли! Як Ви посміли запізнитися!»

6. Вам потрібно, щоб хтось зробив щось для Вас. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Нічого ні про що не просите.
- б) Говорите: «Ви повинні зробити це для мене».
- в) Говорите: «Не могли б Ви зробити щось для мене?», після цього пояснюєте суть справи.
- г) Злегка натякаєте, що Вам необхідна послуга цієї людини .
- д) Говорите: «Я дуже хочу, щоб Ви зробили це для мене».

7. Ви знаєте, що хтось почуває себе засмученим. Зазвичай у таких ситуаціях Ви:

- а) Говорите: «Ви виглядаєте засмученим. Чи не можу я Вам чимось допомогти?»
- б) Знаходячись поряд із цією людиною, не розмовляєте з нею про її стан.
- в) Говорите: «У Вас якась неприємність?»
- г) Нічого не говорите й залишаєте цю людину на одинці з собою.
- д) Говорите сміючись: «Ви просто як велика дитина!»

8. Ви відчуваєте себе засмученим, а хтось говорить: «Ви виглядаєте засмученим». Зазвичай у таких ситуаціях Ви:

- а) Заперечно киваєте головою або ніяк не реагуєте.
- б) Говорите: «Це не Ваша справа!»
- в) Говорите: «Так, я дещо засмучений. Дякую за турботу».
- г) Говорите: «Пусте».
- д) Говорите: «Я засмучений. Залиште мене наодинці».

9. Хтось осуджує Вас за помилку, яку зробили інші. У такому випадку Ви зазвичай:

- а) Говорите: «Ви з глузду з'їхали!»
- б) Говорите: «Це не моя вина цю помилку зробив інший».
- в) Говорите: «Я не думаю, що це моя вина».
- г) Говорите: «Залиште мене у спокої, Ви не знаєте, що говорите».
- д) Приймаєте свою вину або не кажете нічого.

10. хтось просить Вас зробити щось, але Ви не знаєте, чому це повинно бути зроблено. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Говорите: «Це немає ніякого сенсу, я не хочу це робити».
- б) Виконуєте прохання й нічого не кажете.
- в) Говорите: «Це дурниця; я не збираюся цього робити».
- г) Перед тим, як виконати прохання говорите: «Поясніть, будь ласка, чому це повинно бути виконано».
- д) Говорите: «Якщо Ви так хочете...», після чого виконуєте прохання.

11. Хтось говорить Вам, що на його думку те, що Ви зробили, чудово. У таких випадках Ви:

- а) Говорите: «Так, я зазвичай це роблю краще ніж більшість інших людей».
- б) Говорите: «Ні, це було аж так гарно».
- в) Говорите: «Правильно, я дійсно роблю це краще за всіх».
- г) Говорите: «Дякую».

д) Ігноруєте почуте й нічого не відповідаєте.

12. Хтось був дуже люб'язний із Вами. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Говорите: «Ви дійсно були дуже люб'язні відносно мене».
- б) Дієте так, наче ця людина не було наскільки люб'язна з Вами, і говорите: «Так, дякую».
- в) Говорите: «Ви поводити себе по відношенню до мене цілком нормально, бо я заслуговую більшого».
- г) Ігноруєте цей факт і нічого не кажете.
- д) Говорите: «Ви вели себе по відношенню до мене не достатньо добре».

13. Ви розмовляєте з товаришем дуже голосно, і хтось говорить Вам: «Вибачте, Ви поводити себе занадто шумно». У такому випадку Ви зазвичай:

- а) негайно зупиняєте розмову.
- б) Говорите: «Якщо Вам це не подобається, ідіть звідси».
- в) Говорите: «Вибачте, я буду говорити тихіше», після чого розмова ведеться приглушеним тоном.
- г) Говорите: «Вибачте» і замовкаєте.
- д) Говорите: «Усе в порядку» і продовжуєте голосно розмовляти.

14. Ви стоїте в черзі, і хтось стає перед Вами. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Неголосно коментуєте це, ні до кого не звертаючись, наприклад: «Деякі люди поводити себе дуже нервово».
- б) Говорите: «Ставайте у хвіст черги!»
- в) Нічого не говорите цього типу.
- г) Говорите голосно: «Вийди з черги, ти, нахаба».
- д) Говорите: «Я зайняв чергу раніше Вас. Будь ласка, станьте у кінець черги».

15. Хтось робить щось таке, що Вам не подобається і викликає у Вас сильне роздратування. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Викрикуєте: «Ви бовдур, я ненавиджу Вас!»
- б) Говорите: «Я сердитий на Вас. Мені не подобається те, що Ви робите».
- в) Дієте так, щоб нашкодити цій справі, але нічого йому не кажете.
- г) Говорите: «Я сердитий, Ви мені не подобаєтесь».
- д) Ігноруєте цю подію й нічого йому не говорите.

16. Хтось має щось чим би Ви хотіли користуватися. Зазвичай у таких випадках Ви:

- а) Говорите цій людині, щоб дав Вам цю річ.
- б) Стримуєтеся від будь-яких прохань.
- в) Відбираєте цю річ.
- г) Говорите цій людині, що Ви б хотіли покористуватися даним предметом, і потім просите її у неї.
- д) Розмірковуєте про цей предмет, але не просите його для користування.

17. Хтось запитує, чи може він отримати у Вас якийсь предмет для тимчасового користування, але так як це новий предмет, Вам не хочеться його позичати. У таких випадках Ви:

- а) Говорите: «Ні, я тільки дістав його й не хочу з ним розлучатися; може яось потім».
- б) Говорите: «Взагалі-то я б не хотів його давати, але Ви можете користуватися ним».
- в) Говорите: «Ні, купіть свій!»
- г) Позичаєте цей предмет супроти своєму небажання.
- д) Говорите: «Ви з'їхали з глузду!»
18. Якісь люди говорять про хобі, які подобаються й Вам, і Ви б хотіли приєднатися до розмови. У таких випадках Ви зазвичай:
- а) Не говорите нічого.
- б) Перебиваєте розмову й відразу ж починаєте розповідати про свої успіхи в цьому хобі.
- в) Підходите ближче до групи й при зручному випадку вступаєте до розмови.
- г) Підходите ближче й очікуєте, коли співбесідники звернуть на Вас увагу.
- д) Перериваєте розмову й відразу починаєте говорити про те, як сильно Вам подобається це хобі.
19. Ви займаєтеся своїм хобі, а хтось запитує: «Що Ви робите?» Зазвичай Ви:
- а) Говорите: «О, це пусте». Або: «Та нічого особливого».
- б) Говорите: «Не заважайте, Ви що не бачите, що я зайнятий?»
- в) Продовжуєте мовчки працювати.
- г) Говорите: «Це зовсім Вас не стосується».
- д) Зупиняєте роботу й пояснюєте, що саме Ви робите.
20. Ви бачите людину, яка спіткнулася й падає. У такому випадку Ви?
- а) Розсміявшись, говорите: «Чому Ви не дивитесь під ноги?»
- б) Говорите: «У вас усе в порядку? Може я можу щось для Вас зробити?»
- в) Запитуєте: «Що сталося?»
- г) Говорите: «Це все ями в тротуарі».
- д) Ніяк не реагуєте на цю подію.
21. Ви стукнулися головою об полицю й набили шишку. Хтось говорить: «З Вами все в порядку?» Зазвичай Ви:
- а) Говорите: «Я чудово себе почуваю. Залиште мене у спокої!»
- б) Нічого не говорите, ігноруєте цю людину.
- в) Говорите: «Чому Ви не займаєтеся своєю справою».
- г) Говорите: «Ні, я вдарився головою, дякую за увагу до мене».
- д) Говорите: «Пусте, у мене все буде окей».
22. Ви припустилися помилки, але вина за неї покладена на когось іншого. Зазвичай у таких випадках Ви:
- а) Не кажете нічого.
- б) Говорите: «Це їх помилка!»
- в) Говорите: «Цю помилку допустив Я».
- г) Говорите: «Я не думаю, що це зробила ця людина».
- д) Говорите: «Це їх гірка доля».
23. Ви відчуваєте себе ображеним словами, сказаними кимось про Вас. У таких випадках Ви зазвичай:
- а) Ідете геть від цієї людини, не сказавши їй, про те, що вона засмутила Вас.
- б) Заявляєте цій людині, щоб вона не сміла більше так робити.

- в) Нічого не говорите цій людині, хоча почуваете себе ображеним.
- г) Ображаєте цю людину у свою чергу, називаючи її по імені.
- д) Заявляєте цій людині, що Вам не подобається те, що він сказав, і що він не повинен цього не повинен робити знову.
24. Хтось часто перебиває, коли Ви говорите. Зазвичай у таких випадках Ви:
- а) Говорите: «Вибачте, але я б хотів закінчити те, про що розповідав».
- б) Говорите: «Так не роблять. Можу я продовжити свою розповідь?»
- в) Перериваєте цю людину, поновлюючи свою розповідь.
- г) Нічого не говорите, дозволяючи іншій людині продовжувати своє мовлення.
- д) Говорите: «Замовкніть! Ви мене перебили!»
25. Хтось просить Вас зробити щось, що б завадило Вам здійснити свої плани. У таких випадках Ви зазвичай:
- а) Говорите: «Я дійсно мав інші плани, але я зроблю те, що Ви хочете».
- б) Говорите: «Ні в якому разі! Пошукайте когось ще».
- в) Говорите: «Добре, я зроблю те, що Ви хочете».
- г) Говорите: «Відійдіть, залиште мене в спокої».
- д) Говорите: «Я уже почав здійснювати інші плани. Може, якимось потім».
26. Ви бачите когось, із ким би хотіли зустрітися й познайомитися. У такій ситуації Ви зазвичай:
- а) Радісно окликаєте цю людину і йдете їй на зустріч.
- б) Підходите до цієї людини, представляєтеся й починаєте розмову.
- в) Підходите до цієї людини й чекаєте, коли вона заговорить із вами.
- г) Підходите до цієї людини й починаєте розповідати про великі справи, здійснені Вами.
- д) Нічого не говорите цій людині.
27. Хтось, кого Ви раніше не зустрічали, зупиняється й кличе Вас окликом «Привіт!» У таких випадках Ви зазвичай:
- а) Говорите: «Що Вам потрібно?»
- б) Не говорите нічого.
- в) Говорите: «Залиште мене у спокої».
- г) Говорите у відповідь «Привіт!», представляєтесь і просите цю людину представитися також.
- д) Киваєте головою, говорите «Привіт!» і проходите мимо.

Даний тест є різновидом тесту досягнень, тобто побудований за типом задачі, у якій є правильна відповідь. У тесті пропонується деякий еталонний варіант поведінки, який відповідає компетентному, упевненому, партнерському стилю. Ступінь наближення до еталону можна визначити по числу правильних відповідей. Неправильні відповіді підрозділяються на неправильні «знизу» (залежні) і неправильні «зверху» (агресивні). Опитувальник уміщує опис 27 комунікативних ситуацій. У кожній ситуації пропонуються 5 можливих варіантів поведінки. Необхідно вибрати один притаманний саме йому спосіб поведінки в даній ситуації. Не можна вибирати два чи більше варіантів чи приписувати варіант, не вказаний в опитувальнику. Авторами пропонується ключ за допомогою якого можна визначити до якого типу реагування відноситься вибраний варіант відповіді: упевненому, залежному чи

агресивному. У кінці пропонується підрахувати число правильних і неправильних відповідей у процентному співвідношенні до числа вибраних відповідей.

Усі питання розподілені авторами на 5 типів комунікативних ситуацій:

- ситуації, у яких потребується реакція на позитивні висловлювання партнера (питання 1,2,11,12);
- ситуації, у яких підліток повинен реагувати на негативні висловлювання (питання 3, 4, 5, 15, 23, 24);
- ситуації, у яких до підлітка звертаються з проханням (питання 6, 10, 14, 16, 17, 25);
- ситуації бесіди (13, 18, 19, 26, 27);
- ситуації, у яких потребуються вияв емпатії (розуміння почуттів і станів іншої людини) (питання 7, 8, 9, 20, 21, 22).

Обробка та аналіз результатів: відмітьте, який спосіб спілкування Ви вибрали (залежний, компетентний, агресивний) у кожній запропонованій ситуації відповідно до ключа. Проаналізуйте результати: які уміння у Вас сформовані, який тип поведінки переважає?

Блоки умінь:

1. Уміння робити та приймати знаки уваги (компліменти) від однолітка – питання 1, 2, 11, 12.
2. Реагування на справедливую критику – питання 4, 13.
3. Реагування на не справедливую критику – питання 3, 9.
4. Реагування на провокативну поведінку з боку співбесідника – питання 5, 14, 15, 23, 24.
5. Уміння звернутися до однолітка з проханням – питання 6, 16.
6. Уміння відповісти відмовою на чуже прохання, сказати «ні» – питання 10, 17, 25.
7. Уміння співчувати, підтримувати – питання 7, 20.
8. Уміння самому приймати співчуття й підтримку зі сторони однолітків – питання 8, 21.
9. Уміння вступати в контакт з іншими людьми, контактність – питання 18, 26.4
10. Реагування на спробу вступити з тобою в контакт – питання 19, 27.

Ключі

	залежні	компетентні	агресивні
1	АГ	БВ	Д
2	АВ	Д	БГ
3	ВД	Б	АГ
4	БД	Г	АВ
5	Г	АБ	ВД
6	АГ	ВД	Б
7	БГ	АВ	Д
8	АГ	В	БД
9	Д	БВ	АГ

10	БД	Г	АВ
11	БД	Г	АВ
12	БГ	А	ВД
13	АГ	В	БД
14	АВ	Д	БГ
15	ВД	Б	АГ
16	БД	Г	АВ
17	Г	АБ	ДВ
18	АГ	В	БД
19	АВ	Д	БГ
20	ГД	БВ	А
21	Б	ГД	АВ
22	А	ВГ	БД
23	АВ	Д	БГ
24	Г	АБ	ВД
25	В	АД	БГ
26	ВД	АБ	Г
27	БД	АГ	В

**Анкета вивчення особистісного потенціалу професійно-педагогічних
якостей педагогів (Дем'янчук О.О., 2012)**

Оцінка кожної ознаки анкети проводиться за 6-ти бальною шкалою. 5 – означає наявність ознаки на вищому рівні, бал 3 – наявність ознаки на середньому рівні, 0 – відсутність ознаки.

Висловлення (ознаки).

1. Я усвідомлюю важливість аналізу результатів власної діяльності й можу це робити.
2. Я можу аналізувати результативність між засвоєнням наукових понять учнями та організацією уроку.
3. Я можу здійснювати рефлексію власних мотивів, цінностей, цілей.
4. Я можу аналізувати особливості особистісних якостей, поведінки, сенситивності.
5. Я можу аналізувати власні професійно-особистісні характеристики з метою перебудови діяльності в ході педагогічного процесу.
6. Я можу використовувати науково обґрунтовані способи аналізу своєї діяльності.

7. Я можу удосконалювати свою систему професійно важливих якостей з використанням компенсаторики.
8. Я можу розширювати свій кругозір та коло інтересів.
9. Я можу глибоко аналізувати власну інтелектуальну діяльність.
10. Я можу занурюватись у світ дитини та її переживання (прояв емпатії).
11. Я можу самокритично, з гумором та іронією ставитись до себе.
12. Я можу перевтілюватись в образ інших суб'єктів.
13. Я можу самовиражатися через багатий арсенал вербальних та невербальних засобів комунікації.
14. Я можу на основі результатів власної життєдіяльності культивувати в собі позитивні якості.
15. Я можу швидко та адекватно орієнтуватися у нестандартних педагогічних ситуаціях.
16. Я можу стимулювати розвиток здібностей та творчого потенціалу дітей.
17. Я можу аналізувати власний стиль взаємодії з учнями.
18. Я схильний (а) глибоко аналізувати будь-яку нову інформацію.
19. Я вмію робити висновки на майбутнє, аналізуючи власний досвід.
20. Я намагаюсь здійснити оцінку власної професійної діяльності за об'єктивними критеріями.
21. Я схильний узагальнювати накопичений досвід.
22. Я без боротьби з собою обговорюю з іншими власні помилки.
23. Я постійно аналізую свою професійну поведінку.
24. Я із задоволенням запозичую досвід моїх колег.
25. Я постійно намагаюсь розуміти логічність та якість власних ідей.
26. Я прагну встановлювати зв'язки між ідеями, які виникають.
27. Я намагаюсь встановлювати сутність особистісної проблеми.
28. На основі аналізу власних дій у професійній діяльності, я намагаюсь генерувати нові ідеї.
29. Вирішуючи проблему, я намагаюсь проаналізувати якомога більшу кількість факторів та умов.
30. Я не даю однозначну інтерпретацію якості моїх взаємин з учнями.

31. Аналізуючи власну професійну діяльність, я намагаюсь відійти від застарілих стереотипів оцінювання.
32. Я роблю конструктивні висновки, аналізуючи проблему.
33. Я отримую задоволення, допомагаючи дітям у вирішенні їхніх проблем.
34. Моїм діям передуює розмірковування про них.
35. Я можу розкривати систему перспективних ліній розвитку учні та класу.
36. Я можу передбачати виникнення конфліктів та проектувати шляхи їх вирішення.
37. Я можу проектувати індивідуальні та групові форми роботи.
38. Я можу стимулювати на основі спрямованості особистості учня його пізнавальний інтерес.

Рівні: високий –168-190 балів; достатній – 143-167 балів; середній – 95-142 бали; низький – менше 95 балів.

Анкета «Основні ознаки професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту» (авторська розробка, 2016)

Шановний студенте! Висловіть Ваші погляди щодо питань основних ознак професійно-педагогічної культури особистості фахівця фізичного виховання та спорту за п'ятьма складовими й оцініть їх за такою шкалою: оцінка 5 відбиває вищий ступінь якості, оцінка 2 – найнижчий. Зробіть відповідну позначку.

№ з/п	Основні складові	Показники якостей	Ознаки якостей	Оцінка (бали)			
				2	3	4	5
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Знання й інтелектуальні здібності	Об'єм	Ерудиція				
		Науковість	Ступінь абстракції				
			Обґрунтованість				
		Усвідомленість	Ступінь усвідомленості				
			Здатність до переносу				
			Здатність до пояснення				

		Уміння	Рівень засвоєння				
2.	Фізична досконалість	Фізичний розвиток	Морфологічні ознаки Функціональні ознаки				
			Психомоторика Фізичні якості				
		Рухові вміння	Репродуктивний рівень засвоєння Контроль свідомості				
		Рухові навички	Продуктивний рівень засвоєння Точність Автоматизація Надійність				
		Фізична підготовленість	Еталон Результат Динаміка				
3.	Мотиваційно-ціннісні орієнтації	Мотиви	Соціально-значимі Професійно-значимі Особистісно-значимі				
		Інтереси	Спортивні Фізкультурно-оздоровчі				
		Установки	Рівень досягнення цілі Сила волі Цілеспрямованість				
		Переконання	Самоактуалізація				

			Самоповага				
			У соціальних зв'язках				
			Безпека				
			Фізіологічні				
4.	Соціально-духовні цінності	Моральні	Фізкультурно-спортивна етика та культура				
		Естетичні	Відчуття прекрасного				
		Ставлення до праці	Відчуття краси Працелюбність				
		Світоглядні	Ступінь науковості знань і переконань				
		Здоровий спосіб життя	Відмова від шкідливих звичок Системність Наукова основа				
5.	Фізкультурно-спортивна діяльність	Спортивно Оздоровча	Частота використання				
		Прикладна Освітня	Затрати часу				
		Пропагандиська Організаторська	Рівень досягнення				
		Суддівська Інструкторська	Динаміка				
		Самовдосконалення					

Анкета «Ваше ставлення до питань педагогічного управління»

(Н. Кузьміна, 2001)

Шановний колего! Будь-ласка, висловіть Ваші погляди щодо питань підвищення рівня управлінської компетентності викладача вищого навчального закладу за п'ятьма позиціями і оцініть їх за такою шкалою: оцінка 3 відбиває вищий ступінь Вашого ставлення, оцінка 1 – найнижчий. Зробіть відповідну позначку.

№ з/п	Твердження	Оцінка		
		1	2	3
1	Управлінські знання необхідні кожному викладачу ВНЗ	1	2	3
2	Ефективність праці викладача ВНЗ значною мірою залежить від його володіння науковими методами управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів	1	2	3
3	Здібності до управління сприяють розв'язанню складних завдань професійно-педагогічної діяльності викладача, налагодженню його взаємин зі студентами і колегами	1	2	3
4	Пізнання підходів до ефективного управління навчально-виховним процесом у ВНЗ - це цікава та необхідна складова підвищення ефективності професійно-педагогічної діяльності викладача	1	2	3
5	Управлінські знання, вміння та досвід мають величезне значення для моєї практичної діяльності й особистісного життя	1	2	3

Оцінка результату: Якщо набрано 12-15 балів, то інтерес до питань педагогічного управління є стійким; якщо 8-11 – ситуативним; менше 8 балів - відсутність інтересу.

Дякуємо за співпрацю.

Анкета «Управлінська компетентність фахівця фізичного виховання та спорту» (авторська розробка, 2016)

Шановний колего! Просимо Вас відповісти на запитання анкети. Якщо до запитання дано варіанти відповідей, то підкресліть ті з них, що найбільш адекватно відбивають Вашу думку.

Відповіді на питання анкети будуть використовуватись лише в наукових цілях. Своє прізвище можна не вказувати, необхідні тільки щирі відповіді, які, сподіваємось, допоможуть удосконалити підготовку майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

1. Сформулюйте, що таке, на Вашу думку, управлінська компетентність фахівця фізичного виховання та спорту _____

2. Оцініть рівень власної управлінської компетентності за такими позиціями:

2.1. Чи вважаєте Ви достатніми власні психолого-педагогічні знання в галузі педагогічного управління?

- так;
- ні;
- важко відповісти.

2.2. Назвіть уміння і навички, які характеризують Вашу управлінську компетентність _____

2.3. Назвіть особистісні якості, які сприяють або перешкоджають Вашій професійно-управлінській діяльності в системі фізкультурної освіти:

- якості, які сприяють _____
- якості, які перешкоджають _____

3. Вирішення яких з наведених нижче питань педагогічного управління викликає у Вас найбільші ускладнення? (оберіть 4-5 позицій):

- визначення цілей навчально-виховного процесу;
- планування навчально-виховного процесу;
- аналіз результатів навчально-виховного процесу;
- аналіз рівня розвитку студентського колективу;
- управління впровадженням нововведень у навчально-виховний процес;
- оцінювання доцільності впровадження конкретних нововведень;
- налагодження контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів;
- оцінювання рівня навчальних досягнень студентів;
- виявлення недоліків в управлінні навчально-виховним процесом;
- підтримка сприятливого психологічного клімату в колективі;
- запобігання й вирішення конфліктів у педагогічному колективі;
- стимулювання продуктивної навчально-пізнавальної діяльності учнівської молоді.

4. Чи відчуваєте Ви потребу в набутті знань і досвіду в галузі розвитку управлінської компетентності:

- так;
- ні;
- важко відповісти.

5. Визначте ті знання, вміння, якості, які б Ви хотіли набути з метою вдосконалення Вашої професійно-педагогічної діяльності у системі фізкультурної освіти:

- знання _____
- уміння _____
- якості _____

6. Якими є основні мотиви, що спонукають Вас до розвитку управлінської компетентності:

- потреба в самоактуалізації й самовдосконаленні;
- прагнення до підвищення педагогічної майстерності й професіоналізму;
- бажання працювати творчо;
- зацікавленість результатами власної діяльності;
- розвиток власних можливостей і здібностей;
- інтерес до питань педагогічного управління;
- покращення матеріального стану;
- досягнення визнання і поваги;
- зміцнення власного положення в суспільстві, забезпечення стану впливу;
- інше.

7. Який характер має Ваша самоосвітня діяльність?

- систематичний;
- періодичний;
- інше.

8. Які основні причини, що перешкоджають Вашій самоосвіті:

- велике навантаження і дефіцит часу;
- відсутність стимулів;
- відсутність відповідних умов;
- інше.

9. Яку допомогу від викладачів кафедри Ви потребуєте для стимулювання Вашої самоосвітньої діяльності?

- моральне заохочення;
- матеріальне стимулювання;
- стажування;
- надання методичних рекомендацій, консультацій;
- організація семінарів, підготовка циклів лекцій з педагогічного управління;
- проведення психологічних тренінгів;
- важко відповісти.

Дякуємо за співпрацю.

**Методика «Самооцінка творчого потенціалу особистості»
(Фетіскін Н.П., 2002)**

Виберіть, будь ласка, один з запропонованих варіантів відповідей і наберіть його код.

1. Чи ви вважаєте, що навколишній світ може бути покращений?
а) так; б) ні, він і так достатньо добрий; в) так, але лише в дечому.
2. Чи ви вважаєте, що самі можете брати участь в значних змінах навколишнього світу?
а) так, у більшості випадків; б) ні; в) у деяких випадках.
3. Чи ви вважаєте, що деякі з ваших ідей могли б принести користь там, де ви працюєте?
а) так; б) так, при сприятливих обставинах; в) лише в деякій мірі.
4. Чи вважаєте ви, що спроможні змінити кардинально не лише своє життя, а й життя інших людей?
а) так, напевне; б) це малоймовірно; в) можливо.
5. Коли ви наважуєтесь щось вчинити, чи думаєте ви, що втілите свої задуми?
а) так; б) часто думаю, що не зможу; в) так, часто.
6. Чи відчуваєте ви потяг до справи, яку абсолютно не знаєте?
а) так, невідоме вас приваблює; б) невідоме вас не цікавить; в) все залежить від характеру цієї справи.
7. Вам доводиться займатись незнайомою справою. Чи відчуваєте ви бажання досягнути в ній досконалості?
а) так; б) задовольняюсь тим, чого встиг досягнути; в) так, але за умови, що справа подобається.
8. Якщо справа, яку ви не знаєте, вам подобається, то чи бажаєте ви дізнатись про неї все?
а) так; б) ні, ви хочете навчитись лише основному; в) ні, ви хочете лише задовольнити власну цікавість.
9. Коли ви терпите невдачу, то:

а) якийсь час чините опір, незважаючи на здоровий глузд; б) махнете рукою на цю затію, оскільки розумієте її нереальність; в) продовжуєте свою справу, навіть коли очевидно, що перешкоду вам не подолати.

10. По-вашому, професію потрібно обирати, виходячи з:

а) власних можливостей, подальших перспектив для себе; б) стабільності, потрібності, значимості професії, потребі в ній; в) переваг, які вона надасть.

11. Під час подорожі ви могли б легко зорієнтуватись на маршруті, по якому вже пройшли:

а) так; б) ні, боюсь збитись зі шляху; в) так, але лише там, де місцевість сподобалась і запам'яталась.

12. Чи зможете ви зразу ж після бесіди з кимось пригадати все, про що говорили?

а) так, без труднощів; б) завжди пригадати не можете; в) запам'ятовуєте лише те, що вас цікавить.

13. Коли ви чуєте слово на незнайомій вам мові, то можете повторити його по складах, без помилки, навіть не знаючи його значення?

а) так, без ускладнень; б) так, якщо це слово легко запам'ятати; в) повторите, але не зовсім вірно.

14. У вільний час ви віддаєте перевагу:

а) залишитись наодинці, подумати; б) знаходитись у компанії; в) вам байдуже, будете ви на самоті чи в компанії.

15. Ви займаєтесь якоюсь справою, вирішуєте припинити це заняття лише тоді, коли:

а) справа завершена і здається вам відмінно виконаною; б) ви більш-менш задоволені; в) вам не все ще вдалось зробити, тому ви не можете завершити справу.

16. Коли ви на самоті:

а) любите мріяти про якісь, можливо, навіть абстрактні речі; б) за будь-яку ціну намагаєтесь знайти собі конкретне заняття; в) інколи любите мріяти, але про речі, пов'язані з вашою роботою.

17. Коли якась ідея захопить вас, то ви станете про неї думати:

а) незалежно від того, де і з ким ви знаходитесь; б) ви можете робити це лише наодинці; в) лише там, де не буде надто галасливо.

18. Коли ви відстоюєте якусь ідею:

а) можете відмовитись від неї, якщо аргументи опонентів вас переконують; б) залишитесь при своєму, які б аргументи не вислухали; в) змініте свою думку, якщо опір виявиться занадто сильним.

Ключ

Відповідь "а" – 3 бали, "б" – 1 бал, "в" – 2 бали. Сумарний бал по питаннях № 1,6, 7, 8, 10-12 – ви допитливі; 6-9 – ви зацікавлені в міру; менше 6 – зона вашої допитливості вузька. Сумарний бал по питаннях № 2,3,4,5 10-12 – у вас сильна віра в себе; 6-9 – ви вірите в себе, але до першої перешкоди; менше 6 – ви недостатньо вірите в себе.

Загальна інтерпретація

49 і більше балів. У вас закладено значний *високий* творчий потенціал, який надає вам великий вибір творчих можливостей. Якщо ви на ділі зможете застосувати ваші можливості, то вам доступні найрізноманітніші форми творчості.

Від 24 до 48 балів. У вас нормальний *середній* творчий потенціал. Ви володієте тими якостями, які дозволяють вам творити, але маєте й проблеми, що гальмують процес творчості. У всякому випадку, ваш потенціал дозволить вам проявити себе, якщо ви цього захочете.

23 і менше бали. Ваш творчий потенціал, на жаль, *низький*, невеликий. Але, може бути, ви просто недооцінили свої можливості абстрагуватись, рівень своєї самостійності і незалежності, зосередженості і розвитку пам'яті? Відсутність віри у свої сили взагалі може призвести до думки, що ви не спроможні займатись творчістю. Варто почати з того, що повірити в себе.

Методика виміру педагогічної творчості (Джонсон М., 2012)

Ця методика дозволяє робити висновок про педагогічні здібності людини на основі того, який вихід він знаходить із ряду описаних у ній педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження випробовуваний отримує інструкцію такого змісту:

«Перед вами – ряд складних педагогічних ситуацій. Ознайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати з числа запропонованих варіантів реагування на дану ситуацію такий, який із педагогічної точки зору є найбільш правильним, на вашу думку. Якщо жоден із запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна вказати свій, оригінальний, у двох нижніх рядках після всіх перерахованих для вибору альтернатив. Це, як правило, буде 7-й і наступні варіанти відповідей на ситуацію».

Ситуація 1

Ви приступили до проведення уроку, усі учні заспокоїлися, настала тиша, і раптом у класі хтось голосно засміявся. Коли ви, не встигнувши нічого сказати, запитливо й здивовано подивилися на учня, який засміявся він, дивлячись вам прямо в очі, заявив: «Мені завжди смішно дивитися на вас і хочеться сміятися, коли ви починаєте вести заняття». Як ви відреагуєте на це? Оберіть та відмітьте відповідний варіант словесної реакції з числа запропонованих нижче.

1. «Ось тобі й на!»
 2. «А що тобі смішно?»
 3. «Ну, і заради бога!»
 4. «Ти що, дурник?»
 5. «Люблю веселих людей».
 6. «Я радий(а), що створюю тобі веселий настрій».
 7. _____
-

Ситуація 2

На самому початку заняття або вже після того, як ви провели кілька занять, учень заявляє вам: «Я не думаю, що ви, як педагог, зможете нас чогось навчити».

Ваша реакція:

1. «Твоя справа – учитися, а не навчати вчителя».
 2. «Таких, як ти, я, звичайно, нічому не зможу навчити».
 3. «Може тобі краще перейти в інший клас або вчитися в іншого вчителя?»
 4. «Тобі просто не хочеться вчитися».
 5. «Мені цікаво знати, чому ти так думаєш».
 6. «Давай поговоримо про це детальніше. У моїй поведінці, напевно, є щось таке, що наводить тебе на подібну думку».
 7. _____
-

Ситуація 3

Учитель дає учневі завдання, а той не хоче його виконувати й при цьому заявляє: «Я не хочу це робити!» – Якою повинна бути реакція вчителя?

1. «Не хочеш – змусимо!»
 2. «Для чого ж ти тоді прийшов учитися?»
 3. «Тим гірше для тебе, залишайся неуком. Твоя поведінка схожа на поведінку людини, яка на зло своєму обличчю хотів би відрізати собі ніс».
 4. «Ти розумієш, чим це може для тебе закінчитися?»
 5. «Не міг би ти пояснити, чому?»
 6. «Давай сядемо та обговоримо – може ти й правий».
 7. _____
-

Ситуація 4

Учень розчарований своїми навчальними успіхами, сумнівається у своїх здібностях і в тому, що йому коли-небудь вдасться як слід зрозуміти й засвоїти матеріал, і говорить вчителю: «Як ви думаєте, чи вдасться мені коли-небудь

вчитися на відмінно й не відставати від інших дітей у класі?» – Що має на це йому відповісти вчитель?

1. «Якщо чесно сказати — сумніваюся».
 2. «О, так, звичайно, у цьому ти можеш не сумніватися».
 3. «У тебе прекрасні здібності, і я пов'язую з тобою великі надії».
 4. «Чому ти сумніваєшся в собі?»
 5. «Давай поговоримо й з'ясуємо проблеми».
 6. «Багато залежить від того, як ми з тобою будемо працювати».
 7. _____
-

Ситуація 5

Учень говорить учителю: «На два наступні уроки, які ви будете проводити, я не піду, так як в цей час хочу сходити на концерт молодіжного ансамблю (варіанти: погуляти з друзями, побувати на спортивних змаганнях у якості глядача, просто відпочити від школи)». – Як потрібно відповісти йому?

1. «Спробуй тільки!»
 2. «Наступного разу тобі доведеться прийти в школу з батьками».
 3. «Це – твоя справа, тобі ж складати іспит (залік). Все одно доведеться звітувати за пропущені заняття, я потім тебе обов'язково запитаю».
 4. «Ти, мені здається, дуже несерйозно ставишся до занять».
 5. «Може тобі взагалі краще залишити школу?»
 6. «А що ти збираєшся робити далі?»
 7. «Мені цікаво знати, чому відвідування концерту (прогулянка з друзями, відвідування змагання) для тебе цікавіше, ніж заняття в школі».
 8. «Я тебе розумію: відпочивати, ходити на концерти, бувати на змаганнях, спілкуватися з друзями дійсно цікавіше, ніж вчитися в школі. Але я, тим не менше, хотів(а) би знати, чому це так саме для тебе».
 9. _____
-

Ситуація 6

Учень, побачивши вчителя, коли той увійшов у клас, каже йому «Ви виглядаєте дуже втомленим». – Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Я думаю, що з твого боку не дуже пристойно робити мені такі зауваження».
 2. «Так, я погано себе почуваю».
 3. «Не хвилюйся про мене, краще на себе подивися».
 4. «Я сьогодні погано спав, у мене багато роботи».
 5. «Не турбуйся, це не завадить нашим заняттям».
 6. «Ти – дуже уважний, спасибі за турботу!»
 7. _____
-

Ситуація 7

«Я відчуваю, що заняття, які ви ведете, не допомагають мені», – каже учень вчителю й додає: «Я взагалі думаю кинути заняття». – Як на це має відреагувати вчитель?

1. «Перестань говорити дурниці!»
 2. «Нічого собі, додумався!»
 3. «Може тобі знайти іншого вчителя?»
 4. «Я хотів би детальніше знати, чому у тебе виникло таке бажання?»
 5. «А що, якщо нам попрацювати разом над вирішенням твоєї проблеми?»
 6. «Може твою проблему можна вирішити якимось інакше?»
 7. _____
-

Ситуація 8

Учень говорить вчителю, демонструючи зайву самовпевненість: «Немає нічого такого, що я не зумів би зробити, якби захотів. У тому числі мені нічого не варто засвоїти й предмет, який ви ведете». – Якою має бути на це репліка вчителя?

1. «Ти занадто добре думаєш про себе».
2. «З твоїми-то здібностями? — Сумніваюся!»
3. «Ти, напевно, відчуваєш себе досить впевнено, якщо заявляєш так?»

4. «Не сумніваюся в цьому, так як знаю, що якщо ти захочеш, то у тебе все вийде».
 5. «Це, напевно, буде потребувати великої напруги».
 6. «Зайва самовпевненість шкодить справі».
 7. _____
-

Ситуація 9

У відповідь на відповідне зауваження вчителя учень говорить, що для того, щоб засвоїти навчальний предмет, йому не треба багато працювати: «Мене вважають достатньо здібною людиною». – Що повинен відповісти йому на це вчитель?

1. «Це думка, якій ти навряд чи відповідаєш».
 2. «Ті труднощі, які ти досі відчував, і твої знання аж ніяк не свідчать про це».
 3. «Багато людей вважають себе досить здібними, але далеко не всі насправді такими є».
 4. «Я радий(а), що ти такої високої думки про себе».
 5. «Це тим більше повинно змусити тебе докладати більше зусиль у навчанні».
 6. «Це звучить так, як ніби ти сам не дуже віриш у свої здібності».
 7. _____
-

Ситуація 10

Учень говорить учителю: «Я знову забув принести зошит (виконати домашнє завдання тощо)». – Як на це слід відреагувати вчителю?

1. «Ну ось, знову!»
 2. «Чи не здається тобі це проявом безвідповідальності?»
 3. «Думаю, що тобі пора почати ставитися до справи серйозніше».
 4. «Я хотів(а) би знати, чому?»
 5. «У тебе, певно, не було для цього можливості?»
 6. «Як ти думаєш, чому я кожен раз нагадую про це?»
 7. _____
-

Ситуація 11

Учень у розмові з учителем говорить йому: «Я хотів би, щоб ви ставилися до мене краще, ніж до інших учнів». – Як має відповісти вчитель на таке прохання учня?

1. «Чому це я повинен ставитися до тебе краще, ніж до решти?»
 2. «Я зовсім не збираюся грати в улюбленців і фаворитів!»
 3. «Мені не подобаються люди, які заявляють так, як ти».
 4. «Я хотів(а) би знати, чому я повинен(на) особливо виділяти тебе серед інших учнів?»
 5. «Якщо б я тобі сказав(а), що люблю тебе більше, ніж інших учнів, то ти відчував би себе від цього краще?»
 6. «Як ти думаєш, як насправді я до тебе ставлюся?»
 7. _____
-

Ситуація 12

Учень, висловив учителю свої сумніви з приводу можливості гарного засвоєння предмета, який той викладає, говорить: «Я сказав вам про те, що мене турбує. Тепер ви скажіть, у чому причина цього і як мені бути далі?» – Що має на це відповісти вчитель?

1. «У тебе, як мені здається, комплекс неповноцінності».
 2. «У тебе немає жодних підстав для занепокоєння».
 3. «Перш, ніж я зможу висловити обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися в суті проблеми».
 4. «Давай почекаємо, попрацюємо і повернемося до обговорення цієї проблеми через деякий час. Я думаю, що нам вдасться її вирішити».
 5. «Я не готовий зараз дати тобі точну відповідь, мені треба подумати».
 6. «Не хвилюйся, у мене в свій час нічого не виходило».
 7. _____
-

Ситуація 13

Учень говорить учителю: «Мені не подобається те, що ви говорите й захищаєте на заняттях». – Яким повинен бути відповідь вчителя?

1. «Це – погано».
 2. «Ти, напевно, у цьому нічого не тямиш».
 3. «Я сподіваюся, що надалі, у процесі наших занять твоя думка зміниться».
 4. «Чому?»
 5. «А що ти сам любиш і готовий захищати?»
 6. «На колір і смак товариш не всяк».
 7. «Як ти думаєш, чому я це кажу і захищаю?»
 8. _____
-

Ситуація 14

Учень, очевидно демонструючи своє погане ставлення до кого-небудь з товаришів по класу, говорить: «Я не хочу працювати (вчитися) разом із ним». – Як на це має відреагувати вчитель?

1. «Ну і що?»
 2. «Нікуди не дінешся, все одно доведеться».
 3. «Це безглуздо з твого боку».
 4. «Але він теж не захоче після цього працювати (вчитися) з тобою».
 5. «Чому?»
 6. «Я думаю, що ти не правий».
 7. _____
-

Оцінка результатів і висновки

Кожна відповідь випробуваного – вибір ним того чи іншого із запропонованих варіантів – оцінюється в балах відповідно до ключа, поданого в таблиці. Зліва по вертикалі цієї таблиці своїми порядковими номерами вказані педагогічні ситуації, а праворуч зверху також по порядку їх слідування подані

альтернативні відповіді на ці ситуації. У самій же таблиці наведені бали, якими оцінюються різні варіанти відповідей на різні педагогічні ситуації.

Ключ до методики «Педагогічні ситуації». Оцінка в балах різних варіантів відповідей на різні ситуації

Порядковий номер педагогічної ситуації	Вибраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	3	4	2	5	5	-	-
2	2	2	3	3	5	5	-	-
3	2	3	4	4	5	5	-	-
4	2	3	3	4	5	5	-	-
5	2	2	3	3	2	4	5	5
6	2	3	2	4	5	5	-	-
7	2	2	3	4	5	5	-	-
8	2	2	4	5	4	3	-	-
9	2	4	3	4	5	4	-	-
10	2	3	4	4	5	5	-	-
11	2	2	3	4	5	5	-	-
12	2	3	4	5	4	5	-	-
13	3	2	4	4	5	4	5	-
14	2	2	3	4	4	5	-	-

Примітка. Вільні відповіді оцінюються окремо, і відповідні оцінки додаються до загальної суми балів.

Здатність правильно вирішувати педагогічні проблеми визначається за сумою балів, набраною випробуваним по всім 14 педагогічним ситуаціям, поділеною на 14.

Якщо випробуваний отримав середню оцінку **вище 4,5 бали**, то його педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими. Якщо середня оцінка знаходиться в інтервалі **від 3,5 до 4,4 бала**, то педагогічні здібності вважаються середньо розвиненими. Нарешті, якщо середня оцінка виявилася менше, **ніж 3,4 бала**, то педагогічні здібності випробуваного розглядаються як слаборозвинені.

Тест «Креативність» (Вишняков Н.В., 2011)

Тест «Креативність» дозволяє виявити рівень творчих схильностей особистості й побудувати психологічний профіль, рефлектуючи креативний компонент образу «Я – реальний» і уявлення про образ «Я – ідеальний». Порівняння двох образів креативності «Я – реальний» і «Я – ідеальний» дозволяє визначити креативний резерв і творчий потенціал особистості.

Вам пропонується самостійно оцінити свої особистісні якості, відповідаючи на запитання тесту. Уважно прочитайте питання. При позитивній відповіді на питання поставте знак «+», при негативній – знак «-» у графу «Я – реальний» і «Я – ідеальний». Довго над відповідями не замислюйтесь, тому що перша відповідь імпульсивна і зазвичай правильна. Будьте щирі!

№	Індекс	Зміст питання	Образ «Я-реальний»	Образ «Я-ідеальний»
1	2	3	4	5
1.	М	Чи замислювалися ви, які причини змушують вас створювати щонебудь нове?		
2.	Д	Чи бувають у вас неприємності?		
3.	О	Чи виникає у вас бажання оригінально удосконалити хорошу річ?		
4.	У	Чи мрієте ви стати відомим, створивши щонебудь соціально нове?		
5.	І	У ситуаціях ризику ви довіряєте інтуїції?		
6.	Е	Ви вважаєте, що в конфліктних ситуаціях можливо уникнути емоційних переживань?		
7.	Г	Чи відповідаєте ви жартом, якщо вас розігрують?		
8.	П	Якщо випаде нагода, ви зміните роботу на більш оплачувану, але менш творчу?		
9.	М	Ви продумуєте наслідки прийнятих рішень?		
10.	Д	Пізнання нового перестає бути цікавим для вас, якщо воно пов'язане з ризиком?		
11.	О	Чи доводилося вам вдало		

		використовувати речі не за їх призначенням?		
12.	У	Чи буває так, що коли ви розповідаєте про якийсь реальний випадок, то вдаєтеся до вигаданих подробиць?		
13.	І	В екстремальних ситуаціях ви частіше прислухатися до голосу розуму, ніж до інтуїції?		
14.	Е	Чи приносить вам емоційне задоволення творча діяльність?		
15.	Г	Чи любляете ви жартувати і сміятися над собою?		
16.	П	Чи винаходили щось нове в цікавій для вас сфері діяльності?		
17.	М	Чи втомлює вас робота, що вимагає творчого мислення в нестандартних ситуаціях?		
18.	Д	Чи відзначають оточуючі, що ви у всі вникаєте?		
19.	О	Чи є ваше захоплення рідкісним?		
20.	У	Буває, що у вас виникають незвичайні образи, пов'язані з реальними подіями?		
21.	І	Ви іноді передчуваєте, хто дзвонить вам по телефону, ще не взявши слухавку?		
22.	Е	Чи байдужі ви до негативних проявів емоцій чужих дітей?		
23.	Г	Чи смієтеся ви над своїми невдачами?		
24.	П	Відвідували б ви заради нових знань спеціальні заняття, навіть якщо це пов'язано з незручностями?		
25.	М	Чи достатньо для вас дрібної деталі, натяку на проблему, щоб захопитися її розробкою?		
26.	Д	На філософські дитячі запитання ви знайшли відповіді у зрілому віці?		
27.	О	Чи відчуваєте ви втрату інтересу до оригінальних, ризикованих пропозицій ваших партнерів по роботі?		
28.	У	Чи фантазуєте ви зараз, як би ви жили в іншому місті або в іншому		

		столітті?		
29.	І	Вам важко передбачити наслідки майбутніх подій?		
30.	Е	Ви відчуваєте емоційний підйом і натхнення на початку нової справи?		
31.	Г	Чи буває так, що ви заздалегідь готували жарт або жартівливі історії з метою розвеселити компанію?		
32.	П	Чи стомлюють вас несподіванки у професійній діяльності, які вимагають нових виходів із ситуації, що склалася?		
33.	М	Ви продумуєте варіанти вирішення важких проблем, перш ніж зробите вибір найбільш продуктивного?		
34.	Д	Коли ви довго не пізнаєте нове, вас мучить почуття незадоволеності?		
35.	О	Ви любите роботу, що вимагає кмітливості, навіть якщо вона пов'язана з труднощами реалізації?		
36.	У	Стикаючись з незвичайними проблемами, ви передбачаєте перспективи їх вирішення?		
37.	І	Чи снився вам коли-небудь сон, який передбачив події, які сталися потім?		
38.	Е	Чи співчуваєте ви людям, які не досягли бажаного результату у творчості?		
39.	Г	Чи використовуєте ви гумор для виходу із скрутних ситуацій?		
40.	П	Ви обирали професію з урахуванням своїх творчих можливостей?		
41.	М	Вам важко продумати численні негативні наслідки конфліктної проблеми?		
42.	Д	Чи зможете ви ризикнути кар'єрою заради пізнання нового?		
43.	О	Чи Будете ви займатися створенням чогось незвичайного, якщо це пов'язано з якимись труднощами?		
44.	У	Вам важко уявити незнайоме місце, у яке ви прагнете потрапити?		
45.	І	Чи траплялося так, що ви згадали про людину, із якою давно не		

		зустрічалися, а потім раптом несподівано він подзвонив або написав вам листа?		
46.	Е	Чи співчуваєте ви обманутій людині?		
47.	Г	Чи буває так, що ви самі придумуєте анекдоти й смішні історії?		
48.	П	Якщо ви втратите можливість працювати, то життя для вас втратить інтерес?		
49.	М	Чи ґрунтовно ви продумуєте всі етапи своєї творчої діяльності?		
50.	Д	Чи хочеться вам часом розібрати річ, для того щоб дізнатися, як вона працює?		
51.	О	Ви імпровізуєте в процесі реалізації вже розробленого плану дії?		
52.	У	Ви складаєте казки дітям?		
53.	І	Чи буває так, що ви по якихось незбагнених причинам не довіряєте деяким людям?		
54.	Е	Ви схильні сильно переживати, якщо вас обдурили?		
55.	Г	Чи дратує вас жарт, виражений у формі іронії?		
56.	П	Ви відчуваєте, що ваша професія дозволить поліпшити навколишній світ?		
57.	М	Чи думаєте ви, які таємні причини приховані у творчої діяльності людини?		
58.	Д	Чи цікавить вас, як живуть сусіди?		
59.	О	Чи віддаєте ви перевагу спілкуватися з людьми з незвичайними поглядами?		
60.	У	Фантазували ви коли-небудь про те, що можна було б зробити, якби отримали спадщину?		
61.	І	Вам важко визначити характер людини з першого погляду?		
62.	Е	Ви співчуваєте бідним людям?		
63.	Г	Чи вважають вас оточуючі дотепною людиною?		
64.	П	У вашій професійній творчості було багато невдач?		

65.	М	Ви роздумуєте про причини успіхів і невдач у своїй творчій діяльності?		
66.	Д	Якщо ви зустрічаєте незрозуміле нове слово, то дізнаєтеся його сенс в довідниках?		
67.	О	Чи цікавлять вас люди, які дотримуються тільки традиційних поглядів на життя?		
68.	У	Чи пишете ви вірші?		
69.	І	Дивлячись на знайому людину, вам важко передбачити, як складеться його життя?		
70.	Е	Ви рідко висловлюєте свої емоції при вуличних скандалах?		
71.	Г	Чи важко вам з гумором вийти зі скрутної ситуації?		
72.	П	Чи можете ви у своїй роботі піти на ризик, якщо шанси на успіх не гарантовані?		
73.	М	Чи достовірно ви відновлюєте за випадковими деталями і явищами цілісний результат?		
74.	Д	Чи намагалися ви простежити генеалогічне древо життя?		
75.	О	Якби ваші знайомі знали, про що ви мрієте, то вважали б вас диваком?		
76.	У	Вам важко уявити себе в старості?		
77.	І	Чи буває так, що ви боїтеся йти на зустріч із незнайомою людиною через інтуїтивне занепокоєння?		
78.	Е	Спостерігаючи драматичну подію в житті людей, чи відчуваєте ви, що це відбувалося з вами?		
79.	Г	Чи віддаєте ви перевагу комедії усім іншими жанрам?		
80.	П	Чи обов'язково творчість має супроводжувати професійну діяльність?		

Обробка результатів

Кількість балів за кожним індексом креативності визначається за ключем тесту при підсумовуванні отриманих балів. Якщо у випробуваного відповідь на питання збігається з ключем тесту, він отримує один бал за даним індексом

показником: «Я – реальний» і «Я – ідеальний». Наприклад, якщо на перше питання випробуваний відповів позитивно (+) у графі «Я – реальний» і «Я – ідеальний» і ключ відповідей (+), то за першим індексом М (творче мислення) він отримує по одному балу, якщо негативно (-), то не отримує бали. Необхідно пам'ятати, що ключ до тесту відноситься по кожній якості не тільки до «Я – реальний», але і «Я – ідеальний».

Таблиця результатів у балах

№	Індекс	Креативні якості	Всього балів «Я-реальний»	Всього балів «Я-ідеальний»
1.	М	Творче мислення		
2.	Д	Допитливість		
3.	О	Оригінальність		
4.	У	Уява		
5.	І	Інтуїція		
6.	Е	Емоціональність, емпатія		
7.	Г	Почуття гумору		
8.	П	Творче ставлення до професії		

Ключ до тесту

№	Індекс	№ питання	Ключ до «Я-реальний», «Я-ідеальний»
1.	Творче мислення М	1	+
		9	+
		17	-
		25	+
		33	+
		41	-
		49	+
		57	+
		65	+
		73	+
2.	Допитливість Д	2	+
		10	-
		18	+
		26	+
		34	+
		42	+
		50	+
		58	+
		66	+
		74	+
3.	Оригінальність	3	+

	О	11 19 27 35 43 51 59 67 75	+ + - + + + + - +
4.	Уява У	4 12 20 28 36 44 52 60 68 76	+ + + + + - + + + -
5.	Інтуїція І	5 13 21 29 37 45 53 61 69 77	+ - + - + + + - - +
6.	Емоціональність, емпатія Е	6 14 22 30 38 46 54 62 70 78	- + - + + + + + - +
7.	Почуття гумору Г	7 15 23 31 39 47 55	+ + + - + + -

		63	+
		71	-
		79	+
8.	Творче ставлення до професії П	8	-
		16	+
		24	+
		32	-
		40	+
		48	+
		56	+
		64	-
		72	+
		80	+

Побудова психологічних профілів креативності «Я – реальний» і «Я – ідеальний»

Для побудови психологічних профілів креативності намалюйте два кола «Я – реальний» і «Я – ідеальний» і розділіть кожен на 8 частин. Розмітьте отримані відрізки осі з середини на 10 рівних частин. На них відкладаються бали, які відмічаються точками на осі кожного креативного показника. Вони свідчать про рівень восьми виділених креативних схильностей, які при з'єднанні точок складають психологічний профіль креативності.

Показники верхньої частини кола (1, 2, 8) відповідають свідомим, а нижні (4, 5, 6) підсвідомим процесам творчої особистості. Показники 3 та 7 відносяться до приграничних свідомо-підсвідомим психологічним процесам.

З метою визначення резервів і творчого потенціалу особистості необхідно поєднати ці кола, позначивши червоною сполучною лінією контури психологічного профілю креативності «Я – ідеальний» і синьою «Я – реальний».

Реальне й ідеальне уявлення про креативність і творчі схильності виконує функцію регулятора самооцінки та рефлексії. Однак, слід враховувати, що у всіх людей різне ідеальне уявлення про свої творчі можливості і воно часто буває завищеним або заниженим. Дана проблема є предметом обговорення з психологом в процесі психологічного консультування з метою психокорекції особистості.

3.2. Методи статистичної обробки результатів моніторингу

Статистичну обробку результатів моніторингу та самооцінки для доведення достовірності й ефективності професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних спеціальностей рекомендуємо здійснювати за допомогою непараметричних методів математичної статистики з використанням критерію X^2 (хі – квадрат) і φ – критерію Р. Фішера [40].

Визначення того, що відмінність груп є незначущою, рекомендується проводити шляхом застосування багатфункціонального φ -критерій кутового перетворення Р. Фішера, де порівнюються відносні частоти, виражені у відсоткових частках, в яких зареєстровано статистичний показник. За допомогою

таблиці В.Ю. Урбаха ці відсоткові частки переводяться в кутові величини (у радіанній мірі), потім обчислюється емпіричне значення критерію

$$\varphi_{\text{емп.}}^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}}, \quad (1)$$

яке, у свою чергу, порівнюється з критичними значеннями критерію:

$$\varphi_{\text{кр.}}^* = \begin{cases} 1,64 & (\alpha \leq 0,05) \\ 2,31 & (\alpha \leq 0,01) \end{cases}. \quad (2)$$

Указані значення $\varphi_{\text{кр.}}^*$ обмежують зони значущості та незначущості відмінностей. У формулі позначено: φ_1 – кут, що відповідає більшій відносній частоті, φ_2 – кут, який відповідає меншій відносній частоті, n_1 , n_2 – обсяги виборок, що відповідають кутам φ_1 , φ_2 .

Для порівняння розподілу об'єктів двох вибірок за рівнями визначених показників, ефективності організації контролю навчально-пізнавальної і професійно-педагогічної діяльності студентів рекомендуємо застосовувати непараметричні методи математичної статистики з використанням критерію x^2 (хі-квадрат) [40]. Вибір даного критерію зумовлений тим, що він дає можливість не розглядати статистичний розподіл, що аналізується, як функцію і не передбачає попереднього обчислення параметрів розподілу, тому його застосування до визначених нами показників дозволяє з достатнім ступенем

вірогідності доходити висновків щодо результатів експериментального дослідження.

Значення статистики T критерію χ^2 обчислювалося за формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{i=1}^c \frac{(n_1 O_{2i} - n_2 O_{1i})^2}{O_{1i} + O_{2i}} \quad (3)$$

де n_1 і n_2 – обсяг вибірок із експериментальних груп відповідно; C – кількість результатів досліджуваних властивостей.

O_{ij} – число об'єктів і вибірки, що попали в категорію j .

Значення T , яке отримується з експериментальних даних порівнюється з критичним значенням $T_{\text{крит}}$, що визначається за допомогою χ^2 із $C-1$ степенями свободи (де C – кількість обраних категорій) з урахуванням прийнятого рівня значущості α . Результати порівняння дають можливість прийняти або відхилити нульову гіпотезу.

Для кількісного обчислювання рівнів сформованості професійної придатності та професійно-педагогічної культури у процесі професійної підготовки, скориставшись методами математичної статистики обробки даних, ввели рівень сформованості даного особистісного феномену (S), як інтегральний (кількісно-якісний) показник, що дорівнює середньому арифметичному значенню рівнів сформованості аксіологічного (M_s), операційно-технологічного (K_s), особистісно-когнітивного (O_s) і креативного (D_s) компонентів професійно-педагогічної культури, який розраховувався за формулою:

$$S = \frac{M_s + K_s + D_s + O_s}{4} \quad (4)$$

Прослідкувати зміну показників кожного критерію сформованості професійно-педагогічної культури студентів, виявити узагальнений результат щодо визначених критеріїв, а також рівень сформованості означеного особистісного феномену як цілісного утворення можливо наступним чином:

Для моніторингу динаміки рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів рекомендуємо використовувати показники динамічних

рядів: показник абсолютного приросту (G), який відображає різницю початкового й кінцевого значень рівня розвитку цього показника. Показник абсолютного приросту обчислювався за формулою:

$$G = \Pi(\text{кін}) - \Pi(\text{поч}); \quad (5)$$

де $\Pi(\text{поч})$ – початкове значення показника;

$\Pi(\text{кін})$ – кінцеве значення показника.

Показник темпу зростання (Q), який відображає якісне зростання рівня ефективності реалізації розробленої системи формування професійно-педагогічної культури студентів у процесі професійної підготовки під час розв'язання поставлених завдань, визначається за формулою:

$$Q = Ke(\text{кін}) - Ke(\text{поч}); \quad (6)$$

де $Ke(\text{кін})$ – кінцеве значення коефіцієнту ефективності системи;

$Ke(\text{поч})$ - початкове значення коефіцієнту ефективності системи.

Оцінка рівня сформованості професійно-педагогічної культури студентів за кожним критерієм (ціннісно-мотиваційний, гностично-когнітивний, діяльнісно-процесуальний, креативно-творчий) здійснюється за формулою:

$$R_p = \frac{K_p}{m} \times 100\%; \quad (7)$$

де: K_p – кількість студентів за p -рівнем;

p -рівень – рівень сформованості професійно-педагогічної культури (пошуковий, діяльний, адаптивний, репродуктивний);

m - кількість студентів у групі;

R_p – частка студентів від загальної кількості, яким притаманний p -рівень.

Повнота знань і вмінь оцінюється значенням коефіцієнта повноти володіння структурними елементами системи знань (умінь), який обчислювався за формулою:

$$K = \frac{N}{n}, \quad (8)$$

де N – загальна кількість структурних елементів системи знань (умінь);

n – кількість засвоєних структурних елементів системи знань (умінь).

3.3. Методи визначення ефективності реалізації системи моніторингу та самооцінки результатів професійно-педагогічної підготовки студентів

Наступне завдання, яке потрібне вирішувати, це пошук тривалості виділених показників та з'ясування можливості їх подання у вигляді різних послідовних станів вимірюваної якості. Виділяючи й описуючи рівні, ми враховували, що вони повинні виступати як чітко розрізняванні індикатори розвитку об'єкта з предмету, що розглядається, при цьому кожний рівень має взаємодіяти як з попереднім, так і з наступним, будучи або умовою, або результатом розвитку об'єкта з предмету, що розглядається.

Точність і коректність виділення рівнів залежить від чутливості еталону вимірювання. Існує методика відбору шкал за чутливістю на підставі розрахунку відносної помилки вимірювання, яка дозволяє співставити правильність замірів за двома й більше шкалами з різною кількістю градацій показника й таким способом вибрати оптимальну. Оскільки кількісним показником розвитку якостей-новоутворень майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту був коефіцієнт повноти засвоєння відповідної системи знань і вмінь, то віднесення до відповідного рівня.

Запровадження коефіцієнту ефективності дало можливість визначити рівні ефективності реалізації розробленої системи формування професійно-педагогічної культури студентів у процесі професійної підготовки. Ми використали методику Ю.М. Красюка [21], згідно з якою діяльність не може виконуватися ефективно, якщо $K_e < 0,1$. Критерії визначення рівня ефективності формування професійно-педагогічної культури студентів представлено в Таблиці 4.

Таблиця 4

Критерії визначення рівня ефективності системи формування професійно-педагогічної культури студентів у процесі професійної підготовки

Значення коефіцієнта ефективності	Рівні ефективності
$0,9 \leq K \leq 1,0$	Оптимально ефективний
$0,8 \leq K \leq 0,9$	Ефективний
$K \leq 0,8$	Мінімально ефективний

Обчислення індексу у задоволення (незадоволення) ми здійснювали за методикою В.П. Сімонюк [37]. Узагальнений індекс задоволення обчислюється за такою формулою:

$$1 \times a + 0,5 \times b - 0,5 \times c - 1 \times d + 0 \times e, \quad (9)$$

де буквами a, b, c, d, e позначена кількість респондентів. a – задоволених повністю; b – швидше задоволених, ніж незадоволених; c – швидше незадоволених, ніж задоволених; d – незадоволених; e – тих, хто не відповів однозначно на поставлене питання; N – загальна кількість відповідей. За такої техніки обчислення (+1) виражає максимум задоволення, (-1) – максимум незадоволення (див. табл. 5).

Для перевірки достовірності одержаного результату необхідно визначити коефіцієнт задоволення (K_z), коефіцієнт значущості (K_{zn}) за методикою Н.В. Кузьміної. Коефіцієнт задоволення визначається як відношення кількості позитивних відповідей до кількості негативних. Запровадження цього коефіцієнту дозволяє визначити рівень задоволення (незадоволення) респондентів. Градація інтервалів здійснюється за методикою Н.В. Кузьміної [38], згідно з якою середній рівень визначається 25% відхиленням значення від середнього в діапазоні оцінок, і оцінка і інтервалу від R (min) до $0,25 R$ (max) дозволяє констатувати низький рівень задоволення, а про високий рівень свідчать оцінки, які перевищують 75% максимально можливих. Оскільки коефіцієнт значущості змінюється в межах від (-1) до (+1), то відповідно до

вищевикладеної методики рівні задоволення (незадоволення) визначали такі інтервали:

Таблиця 5

Інтервали коефіцієнта значущості рівня задоволення

Рівень задоволення	Низький	Середній	Високий
Значення коефіцієнта значущості	[-1,00; -0,51]	[-0,50; +0,50]	[+0,51; +1,00]

Зауважимо, що окрім кількісного і якісного аналізу оптимального емпіричного матеріалу із застосуванням методів математичної статистики, оптимальний матеріал можливо опрацьовувати іншими методами статистики, зокрема методом кореляційного аналізу, факторного аналізу та іншими. При цьому можливо застосовувати уже розроблені відповідні комп'ютерні програми, типу STAGRAPHICSPlus [40] та іншими.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук І.П. Використання індикаторного підходу під час моніторингу результатів навчальних досягнень студентів / І.П. Андрощук // Молодь і ринок. 2013. – № 11. – С. 88 – 92.
2. Ашанин В.С., Басенко Е.В. Информационно-методическое обеспечение диагностики креативных способностей студентов вузов физкультурного профиля / В.С. Ашанин, Е.В. Басенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2009. – №3. – С. 227 – 330.
3. Барінова Л.Я. Психологічна компетентність особистості / Л.Я. Барінова // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – 2014. – Т. 19. – Вип. 1. – С. 29 – 35.
4. Березин С.В. Тест для итоговой оценки знаний по социальной психологии / С. В. Березин, О В. Шапатина. – Самара, Изд-во «Универс-групп», 2005 – 32 с.
5. Бондарчук О.І. Психологічна компетентність фахівця: зміст та основні підходи / О.І. Бондарчук // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: Зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки» / за ред. С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової. – Т. 2. – Вип. 8. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського. – 2012. – С. 30-35.
6. Віндюк В. Застосування багатофакторної діагностики в системі підготовки студентів спеціальності фізичного виховання та спорту / Валерій Віндюк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів: ЧДПУ, 2006. – С. 61 – 65.
7. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е.С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992-2002: Зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС. 2002. – С. 301 – 309.
8. Вопросы профессионализма: психология, методология, практика: сб. науч. статей / под ред. И.А. Вишнякова, Ф.З. Кабарова. – Омск: ОГУ. – 2003. – 174 с.

9. Войтович І.С. Організація моніторингу навчальних досягнень студентів при вивченні фізичних дисциплін / І. С. Войтович // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2011. – Випуск 27. – Серія 5.: Педагогічні науки: реалії та перспективи. – С. 47 - 52.

10. Гнедко Н.М. Моніторинг успішності студентів як один із напрямків оцінки якості навчання у вищих навчальних закладах / Н. М. Гнедко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 28: збірник наукових праць за ред. В. П. Сергієнка. – К.: Вид-во НГІУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 33 – 37.

11. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

12. Горбатько К.М. Сутність та особливості змісту професійно-психологічної компетентності офіцерів-прикордонників [Електрон, ресурс] / К.М. Горбатько // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. №4. –Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_4_7.pdf

13. Графская Т.А. Психолого-педагогическая компетентность учителя / Т.А. Графская // Профессиональная компетентность педагога: сборник статей; Перм. обл. ин-т повышения квалификации работников образования. – Пермь, 2006. – Ч. 2. – С. 43-50.

14. Давидченко Т.С.Робоча навчальна програма з дисципліни «Психологія управління» / Т. С. Давидченко. –Київ, 2008. – 21 с.

15. Дубовицкая Т.Д. К проблеме диагностики учебной мотивации / Т.Д. Дубровицкая // Вопросы психологии. – 2006. – №1. – С.73-78.

16. Дьоміна Г.А.Вікова і педагогічна психологія: Методичні рекомендації для практичних занять, індивідуально-самостійної роботи, модульного контролю знань студентів / Г.А. Дьоміна. –К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 56 с.

17. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show-/1556-18>

18. Зінченко В.О. Моніторинг управління студентами якістю навчального процесу ВНЗ / В.О. Зінченко // Науковий вісник Донбасу. 2012. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvd_2012_4_27.pdf.

19. Іваній І. Фізкультурна освіта: концептуальні засади формування професійно-педагогічної культури студентів / Ігор Іваній // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2016. – Випуск 1-2 (46-47). – С. 16-21.

20. Казаннікова О.В. Психологічна компетентність педагога. / О.В. Казаннікова, [Електронний ресурс]. // Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and éducation. – 2012. – Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf>

21. Карелин А.А. Большая энциклопедия психологический тестов / А.А. Карелин. – М.: Эксмо, 2007. – 416 с.

22. Красюк Ю.М. Система моніторингу результатів навчальної діяльності студентів / Ю.М. Красюк, М.В. Сільченко // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Херсон: ХДУ, 2014. – Вин. 66. – С. 322 – 329 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/6096/1/25%/20Kradiuk%20Silchenko.pdf>.

23. Куриншев Ю.К. Проблеми професійного саморозвитку сучасного вчителя фізичної культури / Ю.К. Куриншев // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – №6. – С. 221 – 226.

24. Коновальська Л., Писаренко С. Педагогічне оцінювання на основі комп'ютерного тестування формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін / Людмила Коновальська, Світлана Писаренко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А.В. Цьось, С.П. Козібровський. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – №3 (19). С. 66-71.

25. Кузнецова О.П. Комп'ютерна програма тестового контролю у системі оцінки знань студентів / О.П. Кузнецова // Сучасні проблеми фізичного

виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнар. наук.-прак. конферен. молодих учених, 24-25 квітня 2014 р., Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, т.1, 2014. – С. 99-103.

26. Лазаренко Л.А. Психологическая компетентность педагога как фактор профессионализации Л.А. Лазаренко // Современные наукоемкие технологии. – 2008. – № 1. – С. 67-68.

27. Маслоу А.Г. Мотивация и личность / А.Г. Маслоу: перевод, с англ. А. М. Татлыбаевой. – СПб. Евразия, 1999. – 478 с.

28. Михельсон Л. Тесткоммуникативных умений [Электронный ресурс] / Л. Михельсон // 2012. – Перевод и адаптация Ю.З. Гильбуха. – Режим доступа: <http://azps.ru/tests/5/mihelson.html>

29. Мищенко Л.В. К проблеме диагностики отношения студентов к учебной деятельности / Л.В. Мищенко // Весник практической психологии образования, 2007. – № 3 (12). – С. 122-128.

30. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І.І. Бабин, Я.Я. Болюбаш, А.А. Гармаш й ін.; за ред. Д.В. Табачника і В.Г. Кременя. –К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.

31. Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. / Р.С. Немов. –М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. –Кн.3. – С. 445-452.

32. Основи професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту: роб. навч. прогр. для спеціальностей 014 «Фізичне виховання», 017 «Фізична культура і спорт», галузь знань: 01 «Освіта», рівень вищої освіти «магістр», за вимогами ЄКТС / МОН України. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка [розроб. Іваній І.В.]. – Суми: Видавництво ФОП Цьома С.П., 2017. – 74 с.

33. Панфилова А.П. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности: учеб. пособие / А.П. Панфилова. – СПб.: Знание, 2004. – 495 с.

34. Педагогика физической культуры и спорта / под. общ. ред. С.Д. Неверковича. – М.: Изд-во «Академия», 2013. – 386 с.

35. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія Ю.М. Рашкевич. Львів: Видавництво Львівськаполітехніка, 2014. – 168 с.

36. Романенко Ю.А. Основи організації моніторингу у вищому навчальному закладі Ю А Романенко // Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки. 2011. – Вин. 8(1). – С 49 – 54. – Режимдоступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vpm_2011_8\(1\)_12.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vpm_2011_8(1)_12.pdf).

37. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. / Е. Н. Рогов. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. – 480 с.

38. Сімонюк В.П. Моніторинг якості успішності студентів у вищих навчальних закладах / В.П. Сімонюк // Лінгвістичні дослідження. – 2013. – Вип. 35. – С. 286 – 290.

39. Сватъев А.В. Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності (теоретико-методичний аспект): монографія / А.В. Сватъев: Запоріжський національний університет. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2012. – 520 с.

40. Собянин Ф.И. О компетентности и профессиональном мастерстве специалистов в сфере физической культуры / Ф.И. Собянин, С.Г. Дудкина // Физическое воспитание студентов. – 2013. – №1. – С. 68-73.

41. Факторный анализ в педагогических исследованиях в области физической культуры и спорта: методическое пособие / под. ред. А.В. Самсонова. – СПб.: ФГБОУ ВПО НГУ им. П.Ф. Лесгарта, 2013. – 90 с.

42. Хозяинов Г.И., Кузьмина Н.В., Варфоломеева Л.Е. Акмеология физической культуры и спорта: учебное пособие / Г.И. Хозяинов, Н.В. Кузьмина, Л.Е. Варфоломеева. – М.: «Академия», 2007. – 199 с.

43. Фетискин Н.Я. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – М., Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 490 с.

44. Ansari W. Student nurse satisfaction levels with their courses: Part I –effects of demographic variables / W. El Ansari // Nurse Education Today. – 2002. – Vol. 22, Issue 2. – Pp. 159-170. – DOI: 10.1054/nedt.2001.0682.

45. Noh H.J. Policy Evaluation System Reform for Efficient Outcome-oriented Management. 2nd ed.,Bupmunsa. Seoul, Korea, 2006.

46. Mertens, D.M. Research and Evaluation in Education and Psychology. Sage Publications. London.2005. – Pp. 45 - 47.

47. Fricke Hann-Jan. Monitoring Education for Global Citizenship: A Contribution to Debate [Электронный ресурс]/Hann-Jan Fricke, C. Gathercole, A. Skinner. –Режим доступа: http://deeeep.org/wp-content/uploads/2015/01/-DEEEP4_Quality_Impact_Report_-2014_web2.pdf.